

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

**«Οι μεταρρυθμίσεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση από τον
Καποδίστρια στον Καλλικράτη, τα υπέρ και τα κατά αυτής της
νέας διοικητικής διάρθρωσης στην ποιότητα ζωής των
δημοτών, περίπτωση μελέτης της Περιφερειακής Ενότητας
Αρκαδίας, Περιφέρειας Πελοποννήσου.»**

Αλεξάκου Λεονώρα

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Καλαμάτα, Νοέμβριος 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

**«Οι μεταρρυθμίσεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση από τον
Καποδίστρια στον Καλλικράτη, τα υπέρ και τα κατά αυτής της
νέας διοικητικής διάρθρωσης στην ποιότητα ζωής των
δημοτών, περίπτωση μελέτης της Περιφερειακής Ενότητας
Αρκαδίας, Περιφέρειας Πελοποννήσου.»**

Αλεξάκου Λεονώρα

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων κ. Σωτηρόπουλος Δημήτριος

Εγκρίθηκε από την τριμελή επιτροπή αξιολόγησης ηη/06/2022

Δημήτριος Σωτηρόπουλος

Αθανασία Τριανταφυλλοπούλου

Θεοδώρα Τσέκος

Καλαμάτα, Νοέμβριος 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
UNIVERSITY *of the* PELOPONNESE

UNIVERSITY OF PELOPONNESE

DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION AND ORGANIZATIONS

POSTGRADUATE PROGRAM MSc-MPA: PUBLIC ADMINISTRATION and LOCAL
GOVERNMENT

**“The reforms in the Local Government from Kapodistrias to
Kallikrates, the pros and cons of the new administrative
resctructing in the quality of lives of the citizens, case study
Regional Unit of Arcadia, Peloponnese Region.”**

Alexakou Leonora

Kalamata, November 2022

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σωτηρόπουλο Δημήτριο για την ουσιαστική καθοδήγησή του για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας .

Ευχαριστώ θερμά την οικογένειά μου για την υπομονή, τη στήριξη και τη συμπαράσταση που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού. Ιδιαιτέρως τον σύζυγο μου Γιώργο και τα παιδιά μου Κωνσταντίνο και Παναγιώτη.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον αδερφό μου, Γιώργο, για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε με τις γνώσεις του για να ολοκληρωθεί η εργασία αυτή.

Αφιέρωση

*Στην αγαπημένη μου μητέρα Σταυρούλα,
την οποία αγαπώ και την ευχαριστώ για όλα. Της εύχομαι ολόψυχα να βελτιωθεί η
κατάσταση της υγείας της.*

Ευρετήριο Πινάκων, Σχημάτων και Γραφημάτων

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1.1. : Τάξεις Δήμων.....	6
Πίνακας 5.3.: Στοιχεία σχετικά	27
Πίνακας 5.4: Κυριότεροι οδικοί άξονες Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	30
Πίνακας 5.5: Ηλικιακή διάρθρωση Περιφερειακών Ενοτήτων Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	34
Πίνακας 5.6: Εκπαιδευτικό επίπεδο κατοίκων ανά ΠΕ Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	35
Πίνακας 7.1: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα ζωής μετά τον Καποδίστρια και μετά τον Καλλικράτη	47
Πίνακας 7.2: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα αξιολόγησης βελτίωσης υπηρεσιών.....	51
Πίνακας 7.3: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα της αξιολόγησης της συμβολής των δύο Σχεδίων	59
Πίνακας 7.4: Independent Samples t-test για τη συσχέτιση του φύλου με α) συμβολή στην ανάδειξη της περιοχής και β) ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών.....	62
Πίνακας 7.5: One-way ANOVA για τη συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και ερωτήσεων.....	63
Πίνακας 7.6: Συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και βελτίωσης των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας.....	64
Πίνακας 7.7: Συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και βελτίωσης των υπηρεσιών καθαριότητας.....	65
Πίνακας 7.8: Συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και βελτίωσης των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας.....	66
Πίνακας 7.9: Συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και συμβολή στη μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση.....	66
Πίνακας 7.10: ANOVA test για τη συσχέτιση με τη μεταβλητή βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας ανά Περιφερειακή Ενότητα.....	67

ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήματα 5.1 και 5.2.: Γεωγραφική απεικόνιση των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	25
Σχήμα 5.3 : Μεταφορικές υποδομές Περιφέρειας Πελοποννήσου	29

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γράφημα 5.1: Ηλικιακή διάρθρωση Περιφερειακών Ενοτήτων Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	34
Γράφημα 5.2: Ακαδημαϊκό υπόβαθρο κατοίκων Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	36
Γράφημα 5.3: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά Περιφερειακή Ενότητα,.....	37
Γράφημα 7.1: Κατανομή φύλου του δείγματος της έρευνας	42
Γράφημα 7.2: Ηλικιακή κατανομή του δείγματος συμμετεχόντων της έρευνας.....	43
Γράφημα 7.3: Επίπεδο μόρφωσης του δείγματος συμμετεχόντων της έρευνας.....	43
Γράφημα 7.4: Κατανομή συμμετεχόντων ανά ΠΕ	44
Γράφημα 7.5: Διάρκεια παραμονής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	45
Γράφημα 7.6: Απόψεις σχετικά με το επίπεδο ζωή μετά το σχέδιο Καποδίστριας.....	46
Γράφημα 7.8: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα εξυπηρέτησης του πολίτη.....	48
Γράφημα 7.9: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα της διοίκησης	48
Γράφημα 7.10: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υπηρεσιών υγείας.....	49
Γράφημα 7.11: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας.....	50
Γράφημα 7.12: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υποδομών.....	50
Γράφημα 7.13: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υπηρεσιών καθαριότητας.....	51
Γράφημα 7.14: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υπηρεσιών Αθλητισμού.....	52
Γράφημα 7.15: Απόψεις σχετικά με την αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων των ΟΤΑ	54
Γράφημα 7.16: Απόψεις σχετικά με την αξιοποίηση των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ.....	54
Γράφημα 7.17: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος	55
Γράφημα 7.18: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στην ανάδειξη της περιοχής	56
Γράφημα 7.19: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.....	56

Γράφημα 7.20: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στη μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά.....	57
Γράφημα 7.21: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών.....	58
Γράφημα 7.22: Απόψεις σχετικά με τη συμβολή σε μεγαλύτερη	58
Γράφημα 7.23: Απόψεις αναφορικά με τη σύγκρισή της παρούσας κατάστασης με αυτή πριν τα σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης στο επίπεδο της ποιότητας ζωής	60

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	iv
Αφιέρωση	v
Περίληψη	xi
Abstract.....	xii
Κεφάλαιο 1 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα	3
1.1. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	3
1.2. Ιστορική αναδρομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	5
1.3. Τα χαρακτηριστικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	8
Κεφάλαιο 2 Το σχέδιο Καποδίστριας.....	9
2.1. Το σκεπτικό του Σχεδίου	9
2.2. Λόγοι εφαρμογής του Σχεδίου και εμπόδια.....	9
Κεφάλαιο 3 Το σχέδιο Καλλικράτης	13
3.1. Το σκεπτικό του Σχεδίου	13
3.2. Τα οφέλη του Σχεδίου	13
3.3. Σύγκριση «Καποδίστρια» και «Καλλικράτη»	15
Κεφάλαιο 4 Διοικητικές αναδιορθώσεις και ποιότητα ζωής	18
4.1. Η έννοια της Ποιότητας Ζωής	18
4.2. Διοικητική αναδιάρθρωση και Ποιότητα Ζωής.....	20
Κεφάλαιο 5 Η περίπτωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου	25
5.1. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου	25
5.2. Διοικητικά στοιχεία	26
5.3. Μεταφορικές υποδομές	28
5.4. Η διοίκηση της Περιφέρειας Πελοποννήσου	31
Κεφάλαιο 6 Η έρευνα	38
6.1. Σκοπός, στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα	38
6.2. Ερευνητική προσέγγιση	39
6.3. Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας	39
6.4. Ερευνητικό εργαλείο	39
6.5. Αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας	40
Κεφάλαιο 7 Παρουσίαση αποτελεσμάτων	42
7.1. Δημογραφικά στοιχεία	42
7.2. Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης και ποιότητα ζωής.....	45
7.3. Η συμβολή των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης	53
7.4. Συσχετίσεις και επαγωγική στατιστική	61

Κεφάλαιο 8	69
Συμπεράσματα – Περιορισμοί - Προτάσεις	69
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	75
Παράρτημα	78

Περίληψη

Τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης αποτέλεσαν δύο διαδοχικές και μεγάλης κλίμακας αλλαγές με σκοπό την διοικητική αναδιοργάνωση της χώρας σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Τ.Α.). Τα δύο Σχέδια οδήγησαν στη δημιουργία μεγάλων Δήμων με πολλά Δημοτικά Διαμερίσματα και αργότερα Δημοτικές Ενότητες, με σκοπό οι νέοι Δήμοι να είναι καλύτερα οργανωμένοι, με μεγαλύτερη αυτοτέλεια, και δυνατότητα καλύτερης αξιοποίησης οικονομικών και ανθρώπινων πόρων. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται η ιστορική εξέλιξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της χώρας, οι λόγοι που οδήγησαν στην εφαρμογή των συγκεκριμένων Σχεδίων, καθώς και οι αλλαγές όπου αυτά επέφεραν.

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας υλοποιήθηκε μια ποσοτική έρευνα, με σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων των κατοίκων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σχετικά με τις αλλαγές που επέφεραν τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης, σε επίπεδο ποιότητας ζωής. Στην έρευνα συμμετείχαν 105 άτομα τα οποία απάντησαν σε ερωτήσεις σχετικές διάφορες διαστάσεις της ποιότητας ζωής, σε ένα διαδικτυακό ερωτηματολόγιο. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε ότι οι κάτοικοι της Περιφέρειας Πελοποννήσου δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από την εφαρμογή των δύο Σχεδίων σε επίπεδο ποιότητας ζωής, αν και υπήρξε υλοποίηση σχετικών έργων με πόρους των ΕΣΠΑ 2007-2013 και ΕΣΠΑ 2014-2020.

Λέξεις κλειδιά: Περιφέρεια Πελοποννήσου, Σχέδιο Καποδίστριας, Σχέδιο Καλλικράτης, Ποιότητα ζωής.

Abstract

The Kapodistrias and Kallikratis Plans were two successive and large-scale changes aimed at the administrative reorganization of the country at the level of Local Government. The two Plans led to the creation of large Municipalities with many Municipal Districts and later Municipal Units, in order for the new Municipalities to be better organized, with greater autonomy, and the possibility of better utilization of financial and human resources. This paper presents the historical development of the Local Government of the country, the reasons that led to the implementation of the specific Plans, as well as the changes they brought.

In the context of the present paper, a quantitative research was carried out, in order to investigate the views of the inhabitants of the Peloponnese Region, regarding the changes brought about by the Kapodistrias and Kallikrates Plans, in terms of quality of life. The research involved 105 people who answered questions related to various dimensions of quality of life, in an online questionnaire. The analysis of the results showed that the residents of the Peloponnese Region are not particularly satisfied with the implementation of the two Plans in terms of quality of life, in spite of all the related projects and actions implemented with resources of the NSRF 2007-2013 and NSRF 2014-2020.

Keywords: Peloponnese Region, Kapodistrias Plan, Kallikratis Plan, Quality of life.

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία εστιάζει στη διερεύνηση των αλλαγών στην ποιότητα ζωής ως αποτέλεσμα της διοικητικής αναδιάρθρωσης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ.Α). Η προσπάθεια για τη διοικητική αναδιάρθρωση της Τ.Α. στην Ελλάδα έχει μακρά ιστορία και είχε ως σκοπό τη καλύτερη οργάνωση της η οποία χαρακτηριζόταν από ένα μεγάλο αριθμό κοινοτήτων, οι οποίες λόγω των περιορισμένων πόρων και δυνατοτήτων τους, δεν ήταν σε θέση να παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες στους δημότες τους. Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της χώρας είχαν, για δεκαετίες, ως αποτέλεσμα τη μεγάλη διασπορά μικρών κοινοτήτων, τόσο στην ηπειρωτική όσο και στη νησιωτική χώρα.

Τον Οκτώβριο του έτους 1997, ο τότε υπουργός Εσωτερικών Αλέκος Παπαδόπουλος, παρουσίασε το νομοσχέδιο ονόματι «Σχέδιο Καποδίστριας», που αποσκοπούσε στη συνένωση όλων των μικρών κοινοτήτων προκειμένου να δημιουργηθούν μεγαλύτεροι Δήμοι και να βελτιστοποιηθεί η δημόσια διοίκηση σε επίπεδο ΤΑ. Η διάρκεια της συγκεκριμένης διοικητικής διαίρεσης παρέμεινε ενεργή έως και τα τέλη του έτους 2010 και εφεξής αντικαταστάθηκε από τη διοικητική διαίρεση που απέβλεπε το Σχέδιο «Καλλικράτης».

Το σχέδιο «Καποδίστριας», ή αλλιώς ο Νόμος 2539/97 του ελληνικού κράτους ήταν η απάντηση της Κεντρικής Διοίκησης στο μικρό αριθμό εθελοντικών συνενώσεων που υλοποιήθηκαν μέχρι τότε. Με το συγκεκριμένο Νόμο εισήχθη ο όρος των «δημοτικών διαμερισμάτων», οι οποίες ήταν οι έως τότε κοινότητες. Η κατάργηση των κοινοτήτων δεν έγινε χωρίς αντιδράσεις, οι οποίες σε κάποιες περιοχές ήταν αρκετά έντονες.

Μετά από την ψήφιση του νόμου 3852/2010, που ονομάστηκε «*Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης*», έγιναν σημαντικές αλλαγές στην δομή και τη διοικητική οργάνωση, προκειμένου να δημιουργηθούν νέοι και ισχυροί δήμοι, που θα συνέβαλαν στην τοπική ανάπτυξη των περιοχών, στην προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών για τους δημότες αλλά και τη μείωση του συνολικού λειτουργικού κόστους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.).

Η παρούσα εργασία είναι δομημένη σε οχτώ κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή της Τ.Α. στην Ελλάδα, ενώ τα επόμενα δύο κεφάλαια παρουσιάζονται οι λεπτομέρειες των δύο σχεδίων για τη διοικητική αναδιάρθρωση της χώρας. Στη συνέχεια, το τέταρτο κεφάλαιο εστιάζει στην ποιότητα ζωής των δημοτών, ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των δύο σχεδίων, ενώ το θεωρητικό

μέρος της εργασίας ολοκληρώνεται με το πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η περίπτωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, η οποία είναι και το αντικείμενο της έρευνας η οποία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

Στο έκτο κεφάλαιο, το οποίο είναι το πρώτο του ερευνητικού μέρους, παρουσιάζονται ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα, καθώς και η ερευνητική προσέγγιση, το δείγμα και το ερευνητικό εργαλείο. Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, ενώ η εργασία ολοκληρώνεται με το κεφάλαιο των συμπερασμάτων και των προτάσεων.

Κεφάλαιο 1 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

1.1. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Το σύστημα της διοικητικής αποκέντρωσης στην Ελλάδα, έλαβε κατά καιρούς διάφορες μορφές και πέρασε από ποικίλα στάδια με σκοπό την καλύτερη και πιο αποδοτική λειτουργία του κράτους. Με το ιδρυτικό Διάταγμα του 1833, η Ελλάδα διαιρέθηκε σε Νομούς, Επαρχίες και Δήμους, οι οποίες και αποτέλεσαν επάλληλες διοικητικές βαθμίδες, με την έννοια ότι κάθε μεγαλύτερη διοικητική ενότητα περιλάμβανε περισσότερες, μικρότερες ενότητες οι οποίες ήταν ανεξάρτητες και μεταξύ τους. Με το πέρασμα του χρόνου, οι Δήμοι και οι Κοινότητες εξελίχθηκαν σε αυτοδιοικούμενα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), απαρτίζοντας την πρώτη βαθμίδα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Τ.Α.) στη χώρα, σε αντίθεση με τις Επαρχίες, οι οποίες σταδιακά αποδυναμώθηκαν και καταργήθηκαν.

Αυτή η προσπάθεια για διοικητική οργάνωση από την πρώτη στιγμή της γένεσης του Ελληνικού κράτους, είχε ως στόχο την ενοποίηση των απελευθερωμένων περιοχών, καθώς και την υπαγωγή τους σε μια κεντρική εξουσία. Με έντονο το φόβο για τοπικιστικές και φυγόκεντρες τάσεις, οι οποίες είχαν κάνει τη εμφάνιση τους ήδη από τις αρχές της Επανάστασης, αναδείχθηκε η ανάγκη για δημιουργία ενός δικτύου εκπροσώπων, οι οποίοι ουσιαστικά θα ήταν όργανα της κεντρικής διοίκησης και θα εξασφάλιζαν τον έλεγχο της Περιφέρειας. Προκειμένου να μην ενθαρρύνονται τάσεις και απόπειρες αυτονόμησης, αλλά και συγκέντρωσης της εξουσίας, αυτοί οι εκπρόσωποι, θα έπρεπε να ήταν δεσμευμένοι προς την κεντρική εξουσία. Τον συγκεκριμένο ρόλο κλήθηκε να διαδραματίσει ο θεσμός των Νομαρχών, ένας θεσμός ο οποίος είναι από τους μακροβιότερους στην Ελλάδα, καθώς διήρκεσε περίπου εκατόν πενήντα χρόνια. Ως επιλογές της εκάστοτε κεντρικής εξουσίας, οι Νομάρχες έρχονταν συχνά αντιμέτωποι με τη δυσπιστία των τοπικών αιρετών της Τ.Α..

Εκτός από κάποιες σύντομες χρονικές περιόδους όπου δοκιμάστηκαν κάποιες εναλλακτικές μορφές περιφερειακής οργάνωσης του Κράτους, όπως για παράδειγμα, οι Γενικές Διοικήσεις, η μορφή διοικητικής αποκέντρωσης, μέχρι και το 1994, ήταν αυτή που προέβλεπε τη διαίρεση της χώρας σε Νομούς και Νομαρχίες, οι οποίες είχαν ως επικεφαλής τους Νομάρχες. Μέχρι και τότε, Νομάρχες ήταν πρόσωπα τα οποία διορίζονταν από την εκάστοτε Κυβέρνηση, είτε έχοντας συγκεκριμένη θητεία, είτε ως μετακλητοί ανώτατοι

δημόσιοι υπάλληλοι. Ο ρόλος τους ήταν να εφαρμόζουν την εκάστοτε κυβερνητική πολιτική σε επίπεδο Νομού, ενώ παράλληλα ήταν και οι διοικητικοί προϊστάμενοι κάθε πολιτικής, αστυνομικής και λιμενικής αρχής, στα όρια της περιοχής ευθύνης τους πλην των δικαστικών και στρατιωτικών αρχών, καθώς και των επιτρόπων του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Στην αρμοδιότητα τους ανήκαν αρμοδιότητες όλων των Υπουργείων, εκτός από αυτές των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Οικονομικών, Εθνικής Άμυνας, Εξωτερικών, Δικαιοσύνης, Δημόσιας Τάξης και Εμπορικής Ναυτιλίας. Παράλληλα, είχαν και τη διοικητική εποπτεία των οργάνων Τ.Α., δηλαδή των Δήμων και Κοινοτήτων. Το θεσμό της Νομαρχίας, διαδέχθηκε ο θεσμός της Περιφέρειας το 1994, με τις Νομαρχίες να αποτελούν πλέον μια μορφή Δευτεροβάθμιας Τ.Α. με τους Ν.2218/94 (ΦΕΚ 90 τ.Α'/13.6.1994) και Ν.2240/94 (ΦΕΚ 153 τ.Α'/16.9.1994).

Σύμφωνα με τον Τσενέ (1986: 136) *“Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι η διοίκηση, η οποία έχει το δικό τους μέτρο αυτονομίας με στόχο να μπορεί να οργανώνει και να διευθετεί τις υποθέσεις της τοπικής κοινωνίας από επίσημη οργανωτική αρχή, η οποία εκπροσωπεί και αντιπροσωπεύει την τοπική κοινότητα”*. Σύμφωνα με τον Τσουντα (2005), η *“Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί το σύνολο των οργανωτικών μονάδων, σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την άσκηση της δημόσιας διοίκησης”*. Πλέον, οι συγκεκριμένες διοικητικές μονάδες είναι ανεξάρτητες από το Κράτος, λειτουργούν εντός των εδαφικών ορίων του. Επίσης ιδρύονται με Νόμο και προβλέπονται από το Σύνταγμα, βάσει του οποίου τους μεταβιβάζονται κάποιες από τις δημόσιες εξουσίες τις οποίες και ασκούν εντός των ορίων τους. Σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 102 παρ. 1), η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων υπάγεται στους οργανισμούς Τ.Α., α' και β' βαθμού, χωρίς όμως να υπάρχει κάποια συγκεκριμένη αναφορά στον τρόπο οργάνωσής τους. Ο β' βαθμός προέκυψε μετά την αναθεώρηση του 2001, καθώς μέχρι τότε, και με βάση τα Συντάγματα του 1975 και του 1986 κατοχυρώνονταν μόνο η α' βαθμίδα ΤΑ, δηλαδή οι Δήμοι και οι Κοινότητες, αφήνοντας στη διακριτική ευχέρεια του νομοθέτη την ίδρυση άλλων βαθμίδων.

Με την τελευταία αναθεώρηση του Συντάγματος, παρέχεται η δυνατότητα στον νομοθέτη καθορισμού τόσο της οργανωτικής συγκρότησης των δύο βαθμών Τ.Α., όσο και της κατανομής των αρμοδιοτήτων, ενώ αποκλείεται η ίδρυση γ' βαθμίδας. Ο α' βαθμός Τ.Α. απαρτίζεται από τους Δήμους και τις Κοινότητες, οι οποίοι αναφέρονται πλέον ως πρωτοβάθμιοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α). Ο β' Τ.Α. ή αλλιώς Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, όπως αναφέρεται στο Νόμο 2218/1994, ουσιαστικά αποτέλεσε το πρώτο

βήμα για μια ουσιαστική διοικητική αποκέντρωση στην Ελλάδα. Πλέον, μετά την εφαρμογή του Σχεδίου Καλλικράτης και το Νόμο 3852/2010, ο β' βαθμός Τ.Α. αποτελείται από δεκατρείς (13) πλέον αιρετές Περιφέρειες, οι οποίες και αντικατέστησαν τις πενήντα επτά (57) Νομαρχίες που προέβλεπε το Σχέδιο Καποδίστριας.

Για πρώτη φορά παρέχεται η δυνατότητα στους πολίτες να έχουν άμεση επαφή με τον τοπικό κυβερνήτη, καθώς και να τον ελέγχουν τυχόν λάθη ή παραλείψεις, ενώ παράλληλα έχουν και τη δυνατότητα του εκλέγειν όπως και του εκλέγεσθε. Η συγκεκριμένη αλλαγή είναι θεμελιώδης, αφού, προάγει το θεσμό της δημοκρατίας και της αντιπροσώπευσης, καθώς ο πολίτης έχει το δικαίωμα να επεμβαίνει άμεσα σε θέματα όπου αδυνατεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά η κεντρική διοίκηση. Γενικότερα, ο θεσμός της Τ.Α. προάγει σημαντικά την αποκέντρωση με στόχο τη καλύτερη διοίκηση, σε τοπικό επίπεδο.

1.2. Ιστορική αναδρομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Ο νόμος της 27ης Δεκεμβρίου 1883 «Περί Συστάσεως των Δήμων» έφερε στο προσκήνιο της έννοια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Είναι εμφανείς οι επιρροές που έχει δεχτεί ο εν λόγω νόμος από τον αντίστοιχο Γαλλικό Νόμο, που εισήχθη το 1831 (Παπαρρηγόπουλος, 1993; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015).

Το συγκεκριμένο σύστημα διοίκησης, χαρακτηρίζεται περισσότερο ως ένα σύστημα στο οποίο η τοπική διοίκηση ήταν σε μεγάλο βαθμό ίδια με την κεντρική, λόγω του γεγονότος ότι η πρώτη ελεγχόταν άμεσα από τη δεύτερη. Με βάση τη διοικητική διαίρεση του Καποδίστρια, το νέο Ελληνικό Κράτος διαιρέθηκε σε δεκατρία τμήματα ή νομούς, καθώς σε εξήντα δυο επαρχίες, πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά. Υπεύθυνος για τη διοίκηση του κάθε τμήματος, ήταν ο Επίτροπος, ως αντιπρόσωπος της κυβέρνησης στην περιοχή, ενώ για τη διοίκηση κάθε επαρχίας, πόλης, κωμόπολης και χωριού, οι αποφάσεις λαμβάνονταν από τους Δημογέροντες (Παπαρρηγόπουλος, 1993; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015).

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, το 1831, η ελληνική πολιτεία προχώρησε σε σημαντικά βήματα σε επίπεδο θέσπισης ενός σύγχρονου και παράλληλα πιο αποτελεσματικού, συστήματος Τ.Α. Το πρώτο από αυτά τα βήματα ήταν ο Νόμος «Περί Συστάσεως των Δήμων», του 1833. Με βάση το συγκεκριμένο Νόμο, η Τ.Α. διαρθρώθηκε σε

Δήμους οι οποίοι διαβαθμίζονταν σε τάξεις, αντικαθιστώντας το έως τότε σύστημα των Επαρχιακών και Κοινοτικών Δημογεροντιών. Η τάξη κάθε Δήμου καθορίζονταν από το μέγεθος, και ποίκιλλε ανάλογα με τον πληθυσμό του, ενώ παράλληλα η γεωγραφική έκταση καθορίστηκε με βάση τα διάφορα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής. Με βάση αυτά τα κριτήρια, δημιουργήθηκαν τρεις τάξεις δήμων οι οποίες παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.1 (Παπαρρηγόπουλος, 1993; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, &Ματαίου, 2015):

Πίνακας 1.1. Τάξεις Δήμων

A/α	Βαθμός διοικήσεως σε τοπικό επίπεδο	Αριθμός κατοίκων των Δήμων
1	A	<10.000
2	B	2.000 – 10.000
3	Γ	>2.000

Ο συγκεκριμένος Νόμος στηρίχθηκε στο μέγεθος των δήμων και επιχείρησε να δημιουργήσει οργανισμούς Τ.Α. οι οποίοι θα ήταν λειτουργικοί. Επίσης, προβλεπόταν η λειτουργία του Δημοτικού Συμβουλίου, το οποίο ήταν ένα όργανο εκλεγμένο από τους δημότες, οι οποίοι όμως είχαν ορισμένο εισόδημα, ενώ ο Δήμαρχος και οι Πάρεδροι οι οποίοι ήταν οι σύμβουλοι του Δημάρχου, διορίζονταν από το Βασιλιά. Οι αρμοδιότητες των Δήμων ήταν πολλές ενώ περιλάμβαναν και ένα πλήθος κρατικών δραστηριοτήτων. Με την πρώτη εφαρμογή του συγκεκριμένου Νόμου δημιουργήθηκαν εβδοκκόσιοι πενήντα δήμοι (750) δήμοι οι οποίοι αργότερα, με τον Νόμο 1622/9/1840, μειώθηκαν σε 250, τόσο για λόγους οικονομικής στενότητας αλλά και λόγω της εισαγωγής του επαρχιακού συστήματος το 1836, αλλάζοντας ουσιαστικά το νομαρχιακό καθεστώς που είχε εισάγει ο Καποδίστριας (Παπαρρηγόπουλος, 1993). Ο Νόμος του 1833, με μικρές μεταβολές όπως για παράδειγμα ο Νόμος του 1840, ίσχυσε για 80 χρόνια (Τομαρά- Σιδέρη, 1999; Τάτσος, 1999; Μπεσίλα– Βήκα, 2004).

Τα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα, η Ελληνική πολιτεία ήρθε αντιμέτωπη με ένα μείγμα οικονομικής δυσχέρειας και έντονης πολιτικής αστάθειας. Με δεδομένο ότι οι δήμοι ήταν άμεσα εξαρτώμενοι από την πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης, κρίθηκε σκόπιμο να υπάρξει μια πιο αποτελεσματική διάρθρωση της Τ.Α. (Τομαρά- Σιδέρη, 1999; Τάτσος, 1999; Μπεσίλα–Βήκα, 2004). Σε αυτό το πνεύμα, η πρώτη μεγάλη μεταρρύθμιση,

σε επίπεδο, ήρθε από τον Βενιζέλο, με το νόμο ΔΝΖ'/1912 «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων», ο οποίος θεσπίστηκε στις 10 Φεβρουαρίου 1912 και αποσκοπούσε στην κατάργηση της υπερβολικής εξουσίας των Δημάρχων, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την εξάρτηση των βουλευτών από αυτούς. Για το σκοπό αυτό, δημιουργήθηκαν οργανισμοί οι οποίοι ήταν πολιτικά και οικονομικά ανίσχυροι, και πλήρως εξαρτημένοι από την εκάστοτε κεντρική εξουσία. Παράλληλα εισήχθη ο θεσμός της Κοινότητας, ως οργανισμός Τ.Α. περιοχών με μικρότερους πληθυσμούς, οι οποίες μαζί με το Δήμο αποτέλεσαν τον α' Βαθμό Τ.Α..

Ο συγκεκριμένος Νόμος περιλάμβανε μια σειρά από αλλαγές οι οποίες είχαν ξεκινήσει νωρίτερα (Δαράκη, 1995; Τομαρά- Σιδέρη, 1999; Γεωργογιάννης, 2008):

- Επαναφορά του νομαρχιακού συστήματος
- Η αναφορά στο Σύνταγμα του Ελληνικού Κράτους του 1864 στον τρόπο εκλογής των δημοτικών αρχών (άρθρο 105).
- Η αποτυχημένη προσπάθεια του Χαρίλαου Τρικούπη το 1875 να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις του τρόπου διοίκησης σε επίπεδο νομού.

Μια από τις πιο σημαντικές αλλαγές που επέφερε ο Νόμος του 1912 αφορά στην επαναφορά του θεσμού της Κοινότητας. Αυτό επιτρέπει στην εκάστοτε τοπική αυτοδιοίκηση να προβαίνει σε διαδικασίες συγκρότησης διοικητικών μονάδων σε επίπεδο δήμων και κοινοτήτων. Πιο συγκεκριμένα όπως ορίζεται στο άρθρο 1 οι δήμοι πλέον συνιστούν πρωτεύουσες των εκάστοτε νομών που εδρεύουν για πόλεις που έχουν πάνω από δέκα χιλιάδες κατοίκους. Στο ίδιο πλαίσιο ο νόμος προβλέπει ότι οι κοινότητες πρέπει να συστήνονται σε περιοχές με πληθυσμό άνω των τριακοσίων κατοίκων (Δαράκη, 1995; Τομαρά- Σιδέρη, 1999; Γεωργογιάννης, 2008).

Μέχρι την αναθεώρηση του Συντάγματος, το 2001, η συγκεκριμένη βαθμίδα Τ.Α. προβλεπόταν ρητώς από το Σύνταγμα. Το 1986, με Νόμο προβλέφθηκε η σύσταση Ο.Τ.Α. β' βαθμού, οι οποίες ονομάστηκαν Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Το 1997 η χώρα επανήλθε κατά κάποιο τρόπο στο αρχικό σύστημα που εφαρμόστηκε από τον Mauer το 1883, καθώς η κεντρική διοίκηση, με το Ν.2539/1997, γνωστό ως Νόμο ή Σχέδιο «Καποδίστρια» προέβη σε αναγκαστική συνένωση των Δήμων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να διατηρηθεί μικρός αριθμός Κοινοτήτων, όπως και τη δημιουργία πολλών Δήμων οι οποίες προέκυψαν από τις συνενώσεις. Συγκεκριμένα οι 457 δήμοι και οι 5.318 κοινότητες μετατράπηκαν σε 914 δήμους και μόλις σε 120 κοινότητες. Το 2010 με το Νόμο «Καλλικράτη», οι δήμοι μειώθηκαν δραστικά, με τον αριθμό τους να φτάνει τους 325, ενώ καταργήθηκαν όσες

κοινότητες είχαν απομείνει μετά τον Καποδίστρια. Έτσι πλέον, ο α' Βαθμός Αυτοδιοίκησης απαρτίζεται μόνο από Δήμους.

1.3. Τα χαρακτηριστικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση συνιστά ένα είδος αποκέντρωσης. Πλέον σύμφωνα με τα δεδομένα έχουμε καταλήξει στο ότι τόσο στην Ευρώπη όσο και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες δεν υπάρχει μια σαφήνεια σε σχέση με τα χαρακτηριστικά και τις αρμοδιότητες αλλά και το περιεχόμενο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Γενικά σύμφωνα με έναν κοινά αποδεκτό ορισμό για την τοπική αυτοδιοίκηση, η τοπική αυτοδιοίκηση συνιστά ένα νομικό πρόσωπο που έχει δημιουργηθεί με σκοπό την παροχή τοπικών και κοινοτικών δημόσιων υπηρεσιών σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή του οποίου το όργανο λήψης αποφάσεων προσχωρεί με ελεύθερες εκλογές και έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια.

Τα χαρακτηριστικά που ορίζουν τα όρια δράσης των Ο.Τ.Α. είναι συγκεκριμένα. Για παράδειγμα ο Τσενές (1986) αναφέρεται στο ότι η διοίκηση των Ο.Τ.Α. είναι εκλεγμένη. Επίσης δεν προβλέπεται ύπαρξη αυτοδιοικητικού συστήματος (Κλειώσης, 1981). Επιπλέον, οι Ο.Τ.Α. έχουν τοπική ευθύνη και για αυτό εξυπηρετούν πολλούς σκοπούς τοπικού ενδιαφέροντος. Τέλος, διαθέτουν καθορισμένη δομή και διάρθρωση που διαφέρει από χώρα σε χώρα.

Κεφάλαιο 2 Το σχέδιο Καποδίστριας

2.1. Το σκεπτικό του Σχεδίου

Ο Νόμος 2439/1997 ονομάστηκε κοινώς Νόμος ή Σχέδιο «Καποδίστριας». Κύριο στοιχείο του ήταν το γεγονός ότι επέφερε πολύ σημαντικές αλλαγές, συγκρινόμενος με τις παλαιότερες προσπάθειες αναδιοργάνωσης της Τ.Α. της χώρας μας, και δικαιολογημένα αποτελεί έναν πολύ σημαντικό σταθμό που συνέβαλε στην εξέλιξη της λειτουργίας της Τ.Α. στην Ελλάδα. Το εν λόγω σχέδιο οδήγησε σε μια καινοτομία που αφορά στην ένωση των διάφορων μικρών κοινοτήτων με σκοπό τη δημιουργία μεγαλύτερων δήμων (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2010; Λαδιάς, 2014).

Ο Νόμος - Σχέδιο «Καποδίστριας» πήρε το όνομά του από τον πρώτο Κυβερνήτη του ελληνικού κράτους, τον Ιωάννη Καποδίστρια, έπειτα από την απελευθέρωσή της από τον τουρκικό ζυγό. Σε κάποιες περιοχές, εξαιτίας της κατάργησης κοινοτήτων, δημιουργήθηκαν μεγάλες αντιδράσεις και έτσι το 2016 προέβηκε η Βουλή των Ελλήνων σε τροπολογία του Νόμου, με αποτέλεσμα να αναγνωριστούν ως ανεξάρτητες κοινότητες οι κοινότητες της Τσαρίτσανης Λάρισας, το Βραχάσι Λασιθίου και τα Ζωνιανά Ρεθύμνου (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2006).

Το εν λόγω σχέδιο αποσκοπούσε στη βελτίωση πολλών νομολογιών και διατάξεων των Νόμων προηγούμενων ετών, γεγονός που καθιστούσε δυσλειτουργική τη διοικητική οργάνωση των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων, εξαιτίας της πολυνομίας, που χαρακτηρίζει το ελληνικό διοικητικό πλαίσιο. Το Σχέδιο «Καποδίστριας» παρουσιάζει πολλά κοινά στοιχεία με τον Νόμο του 1912, καθώς βάσει αυτού εισήχθη αρχικά ο όρος της αυτοτέλειας της διοίκησης των κοινοτήτων και η καθιέρωση μιας νέας και διαφορετικής πολιτικής του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Η ιδέα αυτή κυριαρχεί ιδιαίτέρως στον Νόμο του 1997, που αποτελεί ουσιαστικά την πρώτη προσπάθεια δημιουργίας της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης (Παπαδουκάκης, 2005).

2.2. Λόγοι εφαρμογής του Σχεδίου και εμπόδια

Οι λόγοι που κατέστησαν σημαντική την θέσπιση νέου Νόμου για την Τ.Α. και που συνέβαλαν στην εφαρμογή του Σχεδίου «Καποδίστριας», που πήρε και το όνομα του κυβερνήτη εκείνου που πρώτος εμπνεύστηκε την τοπική αυτοδιοίκηση της Ελλάδας, ήταν

πολλοί. Αφενός ήταν ιστορικοί αλλά και οικονομικοί και εντάσσονταν, κυρίως, στους σχεδιασμούς και τα προγράμματα που εκπονήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Ειδικότερα ήταν (Παπαδουκάκης, 2005):

- Οι υπερβολικά υπεράριθμες κοινότητες στην Ελλάδα, που προκαλούσε δυσκολίες σε επίπεδο οργάνωσης και κατανομής των διαθέσιμων εθνικών - οικονομικών πόρων.
- Η περιορισμένη απορρόφηση κονδυλίων από τα προγράμματα της Ε.Ε. προς τους δήμους και τις κοινότητες της χώρας εξαιτίας της αναποτελεσματικότητας των διοικητικών υποδομών και με άμεσο επακόλουθο μεγάλες καθυστερήσεις στην υλοποίησή τους.
- Οι μεγάλες κρατικές επιχορηγήσεις για την συντήρηση των κοινοτήτων και η ανάγκη μείωσης της συγχώνευσης των κοινοτήτων σε οικονομικά ισχυρότερους Ο.Τ.Α.
- Η αναζωογόνηση της επαρχίας μέσω της αποκέντρωσης και η προσπάθεια για περιορισμό της αστυφιλίας, φαινόμενο που χαρακτήριζε εκείνη την εποχή την Ελλάδα και περιλαμβάνει την μαζική και μόνιμη μετακίνηση των κατοίκων των μικρών κοινοτήτων προς τις μεγάλες πόλεις, κυρίως φυσικά των νέων, για την ανεύρεση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Από τους προαναφερθέντες λόγους, η χώρας μας επικεντρώθηκε κυρίως στον τέταρτο, και έλαβε διαφορετική αντιμετώπιση. Η αποκέντρωση αποτέλεσε το κεντρικό της σύνθημα, που χρησιμοποιήθηκε ακόμη και σε διαφημιστικές καταχωρήσεις, και προέβλεπε την ιδανική ζωή στην ελληνική ύπαιθρο και την ταυτόχρονη άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων εκεί. Στόχος που, ωστόσο, δεν επετεύχθη. Τα άμεσα αποτελέσματα της εφαρμογής του νέου Νόμου ήταν η ταχύτερη απορρόφηση των ευρωπαϊκών κοινοτικών κονδυλίων, η μείωση των κρατικών εξόδων για την οικονομική συντήρηση των κοινοτήτων και η συγχώνευση ενός μεγάλου αριθμού κοινοτήτων στους μεγαλύτερους δήμους.

Οι προσπάθειες αυτές για αναμόρφωση της υπαίθρου, ακόμη και έπειτα από 25 χρόνια δεν ολοκληρώθηκε όπως όριζε το πρόγραμμα. Οι οικονομικές δυσκολίες παρέμειναν στην αγροτική ζωή εξαιτίας των διαρθρωτικών προβλημάτων, που δεν κατόρθωσε να επιλύσει το Σχέδιο «Καποδίστριας», με αποτέλεσμα την περαιτέρω διόγκωση του φαινομένου της αστυφιλίας στην χώρα. Έτσι, οι κάτοικοι δεν θα παραμείνουν στα «δημοτικά διαμερίσματα», όπως μετονομάστηκαν οι κοινότητες των νέων δήμων, αλλά άρχισαν να μετακινούνται μαζικά προς αυτούς, δημιουργώντας μια μικρότερης κλίμακας

αστυφιλία (Παπαδουκάκης, 2005). Επιπρόσθετα, η ειδυλλιακή ζωή στην ύπαιθρο επισκιάστηκε από τις σημαντικές αλλαγές που επέφεραν τα μνημόνια, όπως π.χ. η κατάργηση αρκετών μικρών σχολικών μονάδων, δημιουργώντας προβλήματα, ιδιαίτερα στις νέες οικογένειες.

Στα εμπόδια αυτά συγκαταλέγεται και η ελλιπής χρηματοδότηση από την Ε.Ε. Αν και είχε αποφασιστεί οι πόροι των ευρωπαϊκών προγραμμάτων να διατεθούν στη χρηματοδότηση δράσεων που θα βελτίωναν την ποιότητα ζωής, όπως για παράδειγμα η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, η δημιουργία και αναβάθμιση των πολιτιστικών υποδομών, κ.ά. στην πράξη δεν κατέστη αυτό εφικτό. Η Ε.Ε. απεφάνθη πως τα έργα αυτά είναι «μη αποδοτικά» και έκρινε σωστότερο με τους οικονομικούς της πόρους να στηρίξει τα έργα τουριστικής ανάπτυξης.

Μια άλλη αστοχία του Σχεδίου Καποδίστριας ήταν η μη επίτευξη της ανεξαρτησίας των τοπικών κοινωνιών για τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεών τους και τη δυνατότητα λειτουργίας των νέων Δήμων ως φορείς λαϊκής συμμετοχής των κατοίκων. Ο Νόμος, θεωρητικά, όριζε ως συμμετοχική προοπτική τη δυνατότητα άμεσης, ισότιμης και ισόνομης συμμετοχή των κατοίκων στα κοινά, την έκφραση και τοποθέτηση των ζητημάτων που τους αφορούν, τη λήψη και εκτέλεση των αποφάσεων αλλά και τον διαρκή έλεγχο υλοποίησής τους. Στην πράξη, ωστόσο, αρκέστηκαν στην απλή διεκπεραίωση των υποθέσεων που αφορούν την κεντρική εξουσία από τη πλευρά της Τ.Α., καθώς παρέμεινε το ίδιο ισχυρή και αυστηρή η εξάρτηση της ΤΑ από την κεντρική εξουσία.

Ιδρύθηκε το κεντρικό δημοτικό συμβούλιο, το οποίο επίλυε ζητήματα και λάμβανε αποφάσεις, για τις οποίες ήταν υπεύθυνες παλαιότερα οι παλιές κοινότητες. Στο συμβούλιο αυτό συμμετείχε και ο πρόεδρος του Τοπικού Συμβουλίου, για τις κοινότητες που είχαν πληθυσμό λιγότερο από 400 κατοίκους και αντικατέστησε τα Κοινοτικά Συμβούλια, παρέχοντας δικαίωμα ψήφου. Στο Δημοτικό Συμβούλιο τυπικά μπορούσαν να συμμετέχουν και να εισακουστούν οι μικρές κοινότητες, σε πρακτικό, όμως, επίπεδο δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν στη λήψη αποφάσεων, όντας μια μικρή πλειοψηφία, διότι ήταν μεγάλη η ανισότητα στην πληθυσμιακή κατανομή κάθε κοινότητας, ιδίως μάλιστα στις περιπτώσεις κοινοτήτων που δεν δύναται να εκλέξουν δημοτικό σύμβουλο απευθείας.

Παράλληλα, υπήρχε και η τάση για μεγαλύτερη υποστήριξη των εσωκομματικών και των τοπικών συμφερόντων, με συνέπεια άλλες κοινότητες να αποσπούν μεγαλύτερο ποσοστό επιχορηγήσεων από τα κονδύλια, ιδίως, της ΕΕ συγκριτικά με κάποιες άλλες. Άμεσο αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής ήταν η ύπαρξη μεγάλης ανισότητας σχέσεων,

συνεργασίας και αμοιβαίας συμμετοχής των κοινοτήτων στα κοινά, αποκομίζοντας μεγαλύτερο όφελος οι μεγαλύτερες σε πληθυσμό κοινότητες και μικρότερο όφελος οι μικρότερες, γεγονός που χρεώνεται ως αδυναμία του Σχεδίου «Καποδίστρια». Ακόμη, σύμφωνα με τον νέο Νόμο, οι διευρυμένοι ΟΤΑ είχαν ευκολότερη πρόσβαση σε κονδύλια της ΕΕ και δυνατότητα υλοποίησης μεγάλων έργων υποδομής, σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, αγνοώντας τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας σε θέματα όπως π.χ. η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος κ.α.

Αξίζει να σημειωθεί, ακόμη, πως η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την κεντρική εξουσία στην Τ.Α., δεν συνοδεύτηκε και με την μεταφορά των απαραίτητων πόρων, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό το κόστος συντήρησης και λειτουργίας των νέων ΟΤΑ. Μονόδρομος στην προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος αυτού ήταν αφενός η επιβολή υψηλότερης δημοτικής φορολογίας και αφετέρου η ιδιωτικοποίηση κάποιων δημοτικών υπηρεσιών, με αποτέλεσμα οι νέοι Ο.Τ.Α. να συλλέγουν τεράστια δημοτικά τέλη που διοχέτευαν στην υλοποίηση έργων στους νέους δήμους, υποτάσσοντας πλήρως τις μικρότερες κοινότητες στις αποφάσεις των δήμων και όχι της Κυβέρνησης.

Παρά τον αρχικό του σχεδιασμό, το Σχέδιο «Καποδίστριας» αποδείχθηκε πως ενδυνάμωσε το μοντέλο της συγκεντρωτικής εξουσίας, περιορίζοντας την Τ.Α. σε απλό εκτελεστικό όργανο των αποφάσεων της κεντρικής δημόσιας διοίκησης, και μάλιστα χωρίς την ταυτόχρονη μεταφορά των απαιτούμενων οικονομικών πόρων. Στην ουσία οι μικρές κοινότητες δεν είχαν ενεργό συμμετοχή και δικαιώματα στα δημοτικά ζητήματα, δημιουργώντας έντονες αντιδράσεις σε πολλές περιπτώσεις, όπως π.χ. οι καταλήψεις των κοινοτικών καταστημάτων και των δρόμων, η άρνηση συμμετοχής στις δημοτικές εκλογές κ.ά., προβάλλοντας ως βασικό επιχείρημα την άنيση μεταχείριση των τοπικών τους υποθέσεων, συγκριτικά με τις υποθέσεις των μεγαλύτερων σε πληθυσμό κοινοτήτων, που κατείχαν και μεγαλύτερη πολιτική πίεση .

Κεφάλαιο 3 Το σχέδιο Καλλικράτης

3.1. Το σκεπτικό του Σχεδίου

Το Σχέδιο «Καποδίστριας» ήταν η πρώτη προσπάθεια διοικητικής αναδιοργάνωσης της ΤΑ, με πολλές αδυναμίες και αντιδράσεις από την πλευρά των πολιτών. Σχεδόν μια δεκαετία μετά, η Ελληνική Κυβέρνηση παρουσίασε το Σχέδιο «Καλλικράτης» το οποίο είχε ως κύριο στόχο την περαιτέρω μείωση των φορέων ΤΑ. Ο νέος Νόμος εισήγαγε κάποιες διαρθρωτικές αλλαγές όπως νέα και μεγαλύτερη μείωση των ΟΤΑ, κατάργηση των 56 Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και πενταετής θητεία του Δημάρχου και του Περιφερειάρχη (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2010; Χρυσανθάκης, 2010; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015):

Κύριος στόχος του Σχεδίου «Καλλικράτης», σε διοικητικό επίπεδο, ήταν να συμβάλει στη δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους που θα αποτελούνταν από ένα μεγάλο αριθμό αποκεντρωμένων οργάνων, που, σε αντίθεση με το Σχέδιο «Καποδίστριας», θα κατείχαν σημαντικό ρόλο στην άσκηση της πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μοντέλου διοίκησης, κύρια χαρακτηριστικά του οποίου θα ήταν η μείωση της γραφειοκρατίας και η αποκέντρωση πολλών λειτουργιών, που έως τότε εντάσσονταν στην κεντρική εξουσία. Επιπρόσθετα, αποσκοπούσε στη διεύρυνση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά για την καλύτερη ενίσχυση των δημοκρατικών αρχών (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2010; Χρυσανθάκης, 2010; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015).

3.2. Τα οφέλη του Σχεδίου

Το Σχέδιο «Καλλικράτης» είχε σημαντικά οφέλη τόσο για την πολιτεία, όσο και για τους πολίτες. Αναφορικά με τα οφέλη της πολιτείας κάποια από αυτά είναι: ο περιορισμός των λειτουργικών δαπανών του κράτους, η δημοσιονομική εξυγίανση και η αύξηση της αποδοτικότητας των ΟΤΑ (Χρυσανθάκης, 2010; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015).

Αναφορικά με τα οφέλη που αποκόμισαν οι πολίτες, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα παρακάτω (Χρυσανθάκης, 2010; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015):

- Βελτιωμένο επίπεδο εξυπηρέτησης του πολίτη από τις δημόσιες υπηρεσίες και κατ' επέκταση βελτίωση της ποιότητας της καθημερινότητας τους.
- Παροχή ποιοτικών υπηρεσιών από τους ΟΤΑ.
- Αποτελεσματικότερη πληροφόρηση και καλύτερη διάχυση της πληροφορίας.
- Περιορισμός των μετακινήσεων των πολιτών για διευθέτηση των υποθέσεων τους.
- Ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στα κοινά.

Το ελάχιστο πληθυσμιακό όριο για κάθε Δήμο στα πολεοδομικά συγκροτήματα Αθήνας και Θεσσαλονίκης τέθηκε στους 25.000 κατοίκους, και τουλάχιστον στους 10.000 κατοίκους για τα πολεοδομικά συγκροτήματα της υπόλοιπης χώρας. Υπήρχαν όμως και εξαιρέσεις, λόγω της μορφολογίας της χώρας (Χρυσανθάκης, 2010; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, &Ματαίου, 2015).

Η εφαρμογή του Σχεδίου «Καλλικράτης», συνέπεσε με την εφαρμογή ενός αυστηρού προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης και οικονομικής λιτότητας, λόγω των δεσμεύσεων των Κυβερνήσεων εκείνης της εποχής απέναντι στους δανειστές της χώρας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι όποιες περικοπές να βρίσκονται σε εναρμόνιση με τα συγκεκριμένα μέτρα. Το Σχέδιο «Καλλικράτης» ψηφίστηκε προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που φάνηκαν, από την πρώτη στιγμή εφαρμογής του Σχεδίου «Καποδίστριας». Κύριο επιχείρημα της τότε Κυβέρνησης, ήταν ότι οι λεγόμενοι «Καποδιστριακοί Δήμοι», δεν κατάφεραν να πετύχουν τους στόχους που είχαν τεθεί και ιδιαίτερα σε επίπεδο πολιτικού και διοικητικού συστήματος των Δήμων. Το Σχέδιο «Καποδίστριας» δεν κατάφερε να βοηθήσει τα όργανα και τους φορείς ΤΑ να αποκτήσουν ένα επιτελικό και προγραμματικό ρόλο (Χρυσανθάκης, 2010; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, &Ματαίου, 2015).

Παράλληλα, ο πολυδιαφημισμένος στόχος της διοικητικής αποκέντρωσης του Σχεδίου «Καποδίστριας» δεν επετεύχθη αφού οι νέοι Δήμοι συνέχισαν να είναι απλοί διαχειριστές των αποφάσεων της κεντρικής διοίκησης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα τοπικά συμβούλια και όργανα δεν είχαν τους κατάλληλους πόρους, ενώ εντοπίζονται και ανεπάρκειες σε επίπεδο ουσιαστικής θεσμικής λειτουργίας τους (Χρυσανθάκης, 2010; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, &Ματαίου, 2015).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το Σχέδιο «Καλλικράτης» τέθηκε σε ισχύ προκειμένου να εισάγει μια σειρά από θεσμικές αλλαγές, κυρίως σε επίπεδο ΟΤΑ α' βαθμού, και φαίνεται προς το παρόν, να μην παρουσιάζει τις δυσλειτουργίες του προηγούμενου Σχεδίου, χωρίς όμως ακόμα να έχουν λυθεί τα προβλήματα τα οποία αφορούν τη χρηματοδότηση των

νέων Ο.Τ.Α., με αποτέλεσμα να μην είναι ακόμα οικονομικά αυτοτελείς (Χρυσανθάκης, 2010; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015).

3.3. Σύγκριση «Καποδίστρια» και «Καλλικράτη»

Το Σχέδιο «Καλλικράτης» αποτελεί ουσιαστικά μία σημαντική διαφοροποίηση του Σχεδίου «Καποδίστριας», με έμφαση σε έναν περισσότερο αποκεντρωτικό ρόλο της Τ.Α., και απεξάρτησή της από τις αποφάσεις της κεντρικής εξουσίας. Εστιάζοντας στις διαφορές των δύο Σχεδίων, θα μπορούσαμε να εστιάσουμε στα παρακάτω σημεία (Φιωτάκη, 2015):

Σε επίπεδο Δήμων

Το Σχέδιο «Καποδίστριας» προέβλεπε ότι στους ΟΤΑ α΄ βαθμού περιλαμβάνονταν 910 Δήμοι και 124 Κοινότητες, με την πλειοψηφία τους να έχουν προκύψει από συνενώσεις, οι περισσότερες αναγκαστικές. Κάθε Δήμος διαιρούνταν σε Δημοτικά Διαμερίσματα. Με το Σχέδιο «Καλλικράτης», ο αριθμός των ΟΤΑ α΄ βαθμού περιορίσε τον αριθμό των Δήμων στους 325, μέσω εθελοντικών ή αναγκαστικών συνενώσεων, ενώ παράλληλα καταργήθηκαν πλήρως οι Κοινότητες. Οι νέοι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ ανέλαβαν ένα μέρος των αρμοδιοτήτων των υπό κατάργηση Νομαρχιών. Οι «Καλλικρατικοί» Δήμοι διαιρούνται σε Δημοτικές Ενότητες, οι οποίες πρακτικά αποτελούνται από τους συνενωμένους Δήμους, ενώ οι Δημοτικές Ενότητες με τη σειρά τους διαιρούνται σε Κοινότητες, τα παλαιά Δημοτικά Διαμερίσματα.

Σε επίπεδο Νομαρχιών

Σύμφωνα με το Σχέδιο «Καποδίστριας», οι Νομαρχίες αποτελούσαν τους ΟΤΑ β΄ βαθμού. Συνολικά υπήρχαν 57 Νομαρχίες και συνολικά 19 Επαρχεία. Ουσιαστικά αποτελούσαν τη διαίρεση της χώρας σε Νομούς, με εξαίρεση τη Νομαρχία Αττικής. Με το Σχέδιο «Καλλικράτης», οι Νομαρχίες καταργήθηκαν πλήρως.

Σε επίπεδο Περιφερειών

Το Σχέδιο «Καποδίστριας» προέβλεπε την ύπαρξη 13 Περιφερειών στη χώρα, με κύριο λόγο ύπαρξής τους, τον συντονισμό των ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού, τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων τους, καθώς και την εφαρμογή της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής σε επίπεδο περιφέρειας. Επικεφαλής σε κάθε Περιφέρεια ήταν ο Περιφερειάρχης, ο οποίος διοριζόταν από την εκάστοτε Κυβέρνηση, συνήθως από στελέχη της κυβερνητικής παράταξης τα οποία δεν κατάφεραν να εκλεγούν στο Κοινοβούλιο. Αυτό

και μόνο δηλώνει ξεκάθαρα την άμεση εξάρτηση της Περιφέρειας από την κεντρική εξουσία. Με το Σχέδιο «Καλλικράτης» διατηρήθηκαν οι 13 Περιφέρειες, με τα ίδια γεωγραφικά όρια, αλλά ουσιαστικά αντικατέστησαν τις Νομαρχίες συγκροτώντας τους ΟΤΑ β' βαθμού αναλαμβάνοντας το μέρος των αρμοδιοτήτων των Νομαρχιών που δεν μεταφέρθηκαν στους Δήμους. Η σημαντική διαφορά με το προηγούμενο Σχέδιο, έγκειται στο γεγονός ότι ο Περιφερειάρχης καθώς και το Περιφερειακό Συμβούλιο εκλέγονται άμεσα από τους πολίτες, ενισχύοντας τη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων μέσω των εκπροσώπων τους.

Σε επίπεδο Αποκεντρωμένων Διοικήσεων

Οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις δεν προβλέπονταν καθόλου στο Σχέδιο «Καποδίστριας» ενώ με το Σχέδιο «Καλλικράτης» δημιουργήθηκαν συνολικά 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, με επικεφαλής τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης (Γ.Γ.Α.Δ.) ο οποίος διορίζεται από την εκάστοτε Κυβέρνηση. Οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις ανέλαβαν κάποιες από τις αρμοδιότητες των παλαιών Περιφερειών, κυρίως σε επίπεδο ελέγχου.

Σε επίπεδο Δημοτικών Επιχειρήσεων

Στο παλαιό καθεστώς (Σχέδιο «Καποδίστριας») υπήρξε πρόβλεψη για τη λειτουργία 6.000 Νομικών Προσώπων και επιχειρήσεις των Δήμων. Με το νέο καθεστώς (Σχέδιο «Καλλικράτης») υπήρξε σημαντική μείωση τους σε περίπου 1.500 Νομικά Πρόσωπα και επιχειρήσεις των Δήμων. Αυτό οφείλεται κυρίως στις συνενώσεις των Νομικών Προσώπων και των επιχειρήσεων των Δήμων, αλλά και στην κατάργηση κάποιων.

Σε επίπεδο χρηματοδότησης των Ο.Τ.Α.

Το σχέδιο «Καποδίστριας» προέβλεπε ότι η οικονομική παροχή των Ο.Τ.Α. α' και β' προερχόταν κυρίως από κρατική χρηματοδότηση, ενσωματωμένη στο ελληνικό προϋπολογισμό, καθώς και ευρωπαϊκά και κοινοτικά προγράμματα, την είσπραξη δημοτικών τελών και από πόρους από τις δημοτικές επιχειρήσεις, την εκμίσθωση δραστηριοτήτων τοπικού ενδιαφέροντος κ.α.. Στο Σχέδιο «Καλλικράτης» διατηρήθηκαν όλα τα παραπάνω, ενώ επιπλέον προστέθηκε και μερίδιο από την φορολογία σε εθνικό επίπεδο όπως Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), ο φόρος εισοδήματος και ο φόρος ακίνητης περιουσίας.

Σε επίπεδο αυτοδιοικητικών εκλογών

Στο Σχέδιο «Καποδίστριας» προβλεπόταν η διεξαγωγή των αυτοδιοικητικών εκλογών κάθε 4 χρόνια. Για την ανακήρυξη ενός συνδυασμού ως νικητή απαιτείτο απόλυτη πλειοψηφία (50% συν ένας ψήφος), διαφορετικά η διαδικασία επαναλαμβάνεται την επόμενη Κυριακή μεταξύ των δύο πρωτευσάντων συνδυασμών. Σημειώνεται ότι με το Νόμο 4555/2018 – ΦΕΚ Τεύχος Α' 133/19.07.2018- Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι», η θητεία έγινε πάλι τετραετής και αφορούσε για πρώτη φορά τις αυτοδιοικητικές εκλογές του 2019.

Επιπλέον, το Σχέδιο «Καλλικράτης», προέβλεπε και μια σειρά από αλλαγές που αφορούσαν στην εσωτερική διακυβέρνηση των νέων Δήμων, όπως η μείωση των τοπικών συμβούλων (Χρυσανθάκης, 2010; Λαδιάς, 2014; Φιωτάκη, 2015).

Εν ολίγοις, ο πρόεδρος κάθε Τοπικού Συμβουλίου είναι αρμόδιος για τη διαχείριση του τοπικού προϋπολογισμού χρησιμοποιώντας ως οικονομικό πόρο την «πάγια προκαταβολή». Κάθε τοπική κοινότητα χρηματοδοτείται ανάλογα με τον αριθμό των κατοίκων της και αποσκοπεί στη σωστή και εύρυθμη λειτουργία του - μέσω των απαραίτητων εργασιών επισκευής τους - του οδικού δικτύου, των σχολικών εγκαταστάσεων, των πνευματικών κέντρων και γενικά των κτιρίων που χρησιμοποιεί η τοπική Διοίκηση. Επίσης, τα Τοπικά Συμβούλια εκλέγονται με ενιαίο ψηφοδέλτιο με αποτέλεσμα κάθε δημότης να είναι σε θέση να θέσει υποψηφιότητα για την εκλογή του, ανεξάρτητα και από την πολιτική, ιδεολογική και παραταξιακή του τοποθέτηση. Το τελευταίο είναι στην κατεύθυνση τα Τοπικά Συμβούλια να μην έχουν αποκλειστικά κομματικό ή παραταξιακό χαρακτήρα. Η συγκεκριμένη ρύθμιση έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει το ενδεχόμενο μια δημοτική πλειοψηφία να είναι μειοψηφία σε ένα Τοπικό Συμβούλιο στην περίπτωση που εκλέγονται σε αυτό ανεξάρτητοι Τοπικοί Σύμβουλοι (Χρυσανθάκης, 2010; Λαδιάς, 2014; Φιωτάκη, 2015), χωρίς να χαρακτηρίζεται ως μειονέκτημα αφού συμβάλει στην ευρύτερη συνεργασία μεταξύ των Τοπικών Συμβούλων.

Κεφάλαιο 4 Διοικητικές αναδιαρθρώσεις και ποιότητα ζωής

4.1. Η έννοια της Ποιότητας Ζωής

Η Ποιότητα Ζωής είναι μια έννοια η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολύ γενική και αφηρημένη. Δεν υπάρχει κάποια ευρύτερη συμφωνία μεταξύ των μελετητών σχετικά με το τι είναι Ποιότητα Ζωής, αλλά και πως μπορεί να μετρηθεί αντικειμενικά. Οι περισσότερες μελέτες χρησιμοποιούν μια σειρά από δείκτες για θέματα που άπτονται της Ποιότητας Ζωής, όπως είναι η Υγεία, η στέγαση, η εργασία, ο ελεύθερος χρόνος, η εγκληματικότητα κ.ά. Αυτό όμως που γίνεται εύκολα αντιληπτό είναι ότι η Ποιότητα Ζωής δεν είναι εύκολο να αντικειμενικοποιηθεί, δεδομένου ότι η επιλογή των δεικτών, καθώς και η ερμηνεία τους απαιτούν κάποιο είδος αξιολόγησής.

Η ποιότητα ζωής επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες όπως η σωματική και ψυχική υγεία αλλά και η κοινωνική ευημερία (Ruženičius, 2012; Shin, 1979, Gilgeous, 1998). Οι Brown, Bowling & Flynn (2004), αναφέρουν πως η αντίληψη της ποιότητας ζωής μπορεί να βασίζεται σε μια από τις παρακάτω τρεις απόψεις:

- Τα χαρακτηριστικά της καλής ζωής μπορούν να πηγάζουν από κανονιστικά ιδανικά και πρότυπα τα οποία βασίζονται σε θρησκευτικά, φιλοσοφικά ή κάποια άλλα συστήματα. Για παράδειγμα, ένα άτομο μπορεί να θεωρεί ότι το βασικό στοιχείο της ποιότητας ζωής είναι η βοήθεια προς τους άλλους ανθρώπους – με βάση τη θρησκεία κάποιου αρχές.
- Επί της ουσίας η ποιότητα ζωής στοχεύει στην εκπλήρωση ατομικών αναγκών.
- Η ποιότητα ζωής είναι υποκειμενική καθότι εξαρτάται από τις εμπειρίες και από το πώς το κάθε άτομο ερμηνεύει αυτές τις εμπειρίες.

Σύμφωνα με τους Diener&Suh, E. (1997) υπάρχουν πέντε κριτήρια για την ποιότητα ζωής:

- Ποιότητα ζωής είναι ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνία ιεραρχεί τις συνθήκες, τις οποίες ζει και συντηρείται το άτομο μέσα στον κοινωνικό
- Η ποιότητα ζωής στην ουσία της, δηλαδή στο περιεχόμενο της, είναι πολυδιάστατη.

- Η ποιότητα ζωής βασίζεται σε στη ατομική αξιολόγηση και είναι ένα δυναμικό μέγεθος υπό μεταβολή.
- Η ικανοποίηση του βιοτικού επιπέδου υπάγεται σε αντικειμενικούς παράγοντες, στους οποίους όμως παρεισφύρουν και οι ιεραρχήσεις του ατόμου με βάση την δική του κρίση.
- Όσο πιο αυξημένη είναι η κρίση αλλά και μεταγνώση κάθε ατόμου, σχετικά με το πώς στοχάζεται την ικανοποιητικό επίπεδο ζωής τους, τόσο πιο βελτιωμένη και με μεγαλύτερη ακρίβεια μπορεί αυτή να μετρηθεί.

Η ποιότητα ζωής θεωρείται ότι είναι ένα κατασκεύασμα το οποίο περιλαμβάνει διάφορες βαθμίδες υλοποίησης της κοινωνικής ευημερίας. Σε μακροσκοπικό επίπεδο είναι το κοινωνικό επίπεδο, δηλαδή οι γενικές κοινωνικές συνθήκες και προαπαιτούμενα, ενώ σε μικροσκοπικό επίπεδο, είναι το κοινοτικό επίπεδο, όπως ευκαιρίες για εργασία, οι υποδομές και η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Τέλος, σε ατομικό επίπεδο, η ποιότητα ζωής μετράτε βάσει της πραγματικής εκμετάλλευσης των κοινωνικών πόρων, καθώς η αξιολόγηση των υποκειμενικών ευκαιριών βάσει των προσωπικών του εμπειριών (Juniper, 2002). Πρέπει να σημειωθεί ότι όλα αυτά τα επίπεδα είναι αλληλένδετα, αφού για παράδειγμα η κοινωνική ή κοινοτική ζωή δεν μπορεί να θεωρηθεί ποιοτική εάν οι εμπειρίες των ατόμων δεν είναι θετικές. Ως εκ τούτου, προκειμένου να πραγματοποιηθεί μια συνολική αξιολόγηση της ποιότητας του ζωής, πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα τρία επίπεδα της υλοποίησης της κοινωνικής ευημερίας.

Τέλος, ο Veenhoven (2000) διακρίνει τέσσερις διαστάσεις της ποιότητας ζωής που είναι οι οποίες είναι απαραίτητες προκειμένου το άτομο να είναι ικανοποιημένο:

- «Βιωσιμότητα» του περιβάλλοντος. Αυτή η διάσταση περιλαμβάνει τις ευκαιρίες που παρέχονται από το περιβάλλον, καθώς και τη δυνατότητα δημιουργίας κοινωνικών σχέσεων.
- Αυτοαξιολόγηση, η οποία περιλαμβάνει την επίγνωση και την αντίληψη των προσωπικών χαρακτηριστικών του ατόμου, καθώς και τα δυνατά και αδύνατα σημεία.
- Εξωτερικό όφελος. Η ποιότητα ζωής εξαρτάται επίσης από το αν το άτομο έχει έναν στόχο ή στόχους ζωής, καθώς και αν επιδιώκει υψηλότερες αξίες.

- «Εσωτερική εκτίμηση» της ποιότητας ζωής. Κάθε άτομο αξιολογεί την ποιότητά του ζωή με βάση τις προσδοκίες, τους στόχους και τις επιδιώξεις του.

4.2. Διοικητική αναδιάρθρωση και Ποιότητα Ζωής

Τα δύο προαναφερθέντα Σχέδια, εκτός από το καθαρό διοικητικό πλαίσιο των Ο.Τ.Α. και τις αλλαγές που σταδιακά εισήγαγαν, έγιναν και κάποιες άλλες αλλαγές σε επίπεδο υπηρεσιών, σχετιζόμενες με την ποιότητα του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων των περιοχών αυτών. Παρατηρήθηκε αφενός σημαντική μείωση στον αριθμό των Δήμων πανελλαδικά, και επιπλέον σημαντική μείωση του αριθμού των νομικών προσώπων και των επιχειρήσεων των Δήμων. Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο αριθμός των νομικών προσώπων και επιχειρήσεων των δήμων από πέντε χιλιάδες που ήταν αρχικά σε μόνο χίλιους πεντακόσιους (1.500) εξαιτίας των πολλών συγχωνεύσεων. Ακόμη, το Σχέδιο «Καλλικράτης» στόχευε οι νέοι Δήμοι με πληθυσμό κάτω από 300.000 κατοίκους να δικαιούνται να διαθέτουν το ανώτερο δύο νομικά πρόσωπα με ξεχωριστές αρμοδιότητες, ήτοι το ένα να έχει ως τομέα δράσης την κοινωνική προστασία, την αλληλεγγύη και την παιδεία, ενώ το άλλο τους τομείς του πολιτισμού, του αθλητισμού και του περιβάλλοντος.

Οι νέοι δήμοι που διέθεταν πληθυσμό πάνω από 300.000 κατοίκους διατηρούν έως και τέσσερα νομικά πρόσωπα, ήτοι δύο σε κάθε κατηγορία που παρουσιάστηκαν πιο πάνω. Στην περίπτωση, όμως, που ένας Δήμος διέθετε μια Κοινοφελή Δημοτική Επιχείρηση, τότε επιτρεπόταν να διατηρεί ένα μόνο νομικό πρόσωπο, ενώ κάθε νέος δήμος έχει τη δυνατότητα να διαθέτει και ένα νομικό πρόσωπο για τη διοίκηση και τη διαχείριση των λιμανιών του. Και, τέλος, περιορίζονται οι δημοτικές επιχειρήσεις σε μία κοινοφελή επιχείρηση, μία ύδρευσης-αποχέτευσης, μία ανώνυμη εταιρεία ή μια οπτικοακουστική επιχείρηση μετάδοσης όπως π.χ. μια ραδιοφωνική ή τηλεοπτική συχνότητα. (Χρυσανθάκης, 2010; Φιωτάκη, 2015).

Στις αλλαγές που επέφερε το Σχέδιο «Καποδίστριας», συγκαταλέγονται και εκείνες που είχαν έμμεσο αντίκτυπο και στην ίδια την ποιότητα ζωής των πολιτών. Μια τέτοια αλλαγή ήταν και το γεγονός ότι σταμάτησε να υφίσταται ο δημαρχοκεντρικός χαρακτήρας στη διοίκηση των Δήμων. Ειδικότερα, ο δήμαρχος σταμάτησε να λαμβάνει αποφάσεις και ενισχύθηκε η συλλογικότητα και η διαφάνεια των ΟΤΑ στη λήψη αποφάσεων. Παράλληλα, καθορίστηκαν και τα όργανα που είναι υπεύθυνα για τη διοίκηση των ΟΤΑ α΄ βαθμού, ήτοι

των Δήμων, που είναι το Δημοτικό Συμβούλιο, η Οικονομική Επιτροπή, η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, η Εκτελεστική Επιτροπή και ο Δήμαρχος.

Επιπρόσθετα, με το Σχέδιο «Καποδίστριας» συστήνεται και η Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης, με την οποία ενισχύεται η συμμετοχή των δημοτών στην διαβούλευση, πριν, δηλαδή το στάδιο λήψης αποφάσεων, αλλά και θεσπίζεται ο Συνήγορος Δημότη και Επιχείρησης, ενισχύοντας ακόμη περισσότερο τη διαφάνεια στην άσκηση της εξουσίας, και την υποχρεωτική λογοδοσία όποιου κατέχει δημόσια θέση εξουσίας. Στα μέλη που απαρτίζουν τη Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης είναι ο Δήμαρχος, ως πρόεδρος, και έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν 25 με 50 το μέγιστο μέλη, που μεταξύ άλλων δύναται να είναι εκπρόσωποι των διαφόρων φορέων της τοπικής κοινωνίας, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, οργανώσεις εργοδοτών αλλά και εργαζομένων, επαγγελματικοί σύλλογοι κ.ά. (Χρυσανθάκης, 2010; Φιωτάκη, 2015; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015).

Οι δήμοι που έχουν πληθυσμό πάνω από 20.000 κατοίκους, μετά από απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, έχει τη δυνατότητα να επιλεγεί ένα πρόσωπο κύρους αλλά και εμπειρίας για την άσκησης των καθηκόντων του Συνηγόρου του Δημότη και της επιχείρησης. Τόσο η απόφαση αυτή, όσο και οι υπόλοιπες, δημοσιεύεται υποχρεωτικά στην ιστοσελίδα κάθε Δήμου στην σχετική ενότητα (Χρυσανθάκης, 2010; Φιωτάκη, 2015; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015). Στις αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Δημότη και της Επιχείρησης συγκαταλέγονται η διαμεσολάβηση σε συναλλαγές ανάμεσα στους πολίτες και τους Δήμους, ο έλεγχος της διοίκησης του Δήμου, για την πρόληψη και την καταστολή διαφόρων φαινομένων κακοδιαχείρισης. Ο αυτός θεσμός σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τον θεσμό του «Συνηγόρου του Πολίτη», καθώς κατέχει αποκλειστικά τοπικό ρόλο για τη συνεισφορά στη βελτίωση της δημοτικής διοίκησης αλλά και των σχέσεων με τους πολίτες της (Χρυσανθάκης, 2010; Φιωτάκη, 2015; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015).

Ακόμη, το σχέδιο «Καλλικράτης» προέβλεπε και τη δημιουργία ενός ειδικού αυτοτελούς γραφείου, που υπάγεται απευθείας στον δήμαρχο και αποτελείται από δημοτικούς υπαλλήλους, που διαθέτουν την απαραίτητη γνώση αλλά και τη διοικητική εμπειρία, ώστε να προσφέρουν κατ' οίκον υπηρεσίες στους δημότες εκείνους που παρουσιάζουν αντικειμενική αδυναμία να μεταβούν δια ζώσης οι ίδιοι στις υπηρεσίες του δήμου ή και στα «Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών» (ΚΕΠ) (Χρυσανθάκης, 2010; Φιωτάκη, 2015; Μανωλοπούλου, Μπερέρης, & Ματαίου, 2015).

Χάρη στο Σχέδιο «Καλλικράτης» από 1η Ιανουαρίου 2011, όλοι οι Δήμοι και οι Κοινότητες της χώρας αναλαμβάνουν κάποιες πρόσθετες αρμοδιότητες που έως και τότε ασκούσαν από τις νομαρχίες ή και από άλλες ανάλογες δημόσιες υπηρεσίες.

Στις αρμοδιότητες αυτές συγκαταλέγονται τομείς, όπως (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2006): η Ανάπτυξη, το Περιβάλλον, η ποιότητα ζωής, η εύρυθμη λειτουργία των πόλεων και των οικισμών, η απασχόληση, η κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη, η Παιδεία, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός, η πολιτική προστασία αλλά και κάποιες αρμοδιότητες που έχουν κρατικό χαρακτήρα. Πιο συγκεκριμένα, με βάση το άρθρο 75 του νόμου 3463/2006, κάθε τομέας διαθέτει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

Ανάπτυξη

Μέσα από το Σχέδιο «Καλλικράτης», οι νέοι Ο.Τ.Α. αναπτύσσουν τοπικές δράσεις για την ορθή αξιοποίηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.

Στις επιπλέον αρμοδιότητες των νέων Ο.Τ.Α., συγκαταλέγονται, όσον αφορά τα ηλεκτρικά δίκτυα, και η επέκταση των δικτύων ηλεκτρικής, και μη, ενέργειας της περιοχής ευθύνης τους, αφενός για κοινωφελείς σκοπούς και αφετέρου για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Επιπρόσθετα, εργάζονται πάνω στην μελέτη, την κατασκευή και την εκμετάλλευση των βιοτεχνικών κέντρων και των κτιρίων των ειδικών βιοτεχνικών και βιομηχανικών ζωνών, οι οποίες έχουν καθοριστεί πολεοδομικά αλλά και χωροταξικά.

Παράλληλα, οι Ο.Τ.Α. αναπτύσσουν δράσεις για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Τέλος οι Ο.Τ.Α. είναι αρμόδιοι για την ανάπτυξη δράσεων με σκοπό τη στήριξη της τοπικής οικονομίας.

Περιβάλλον

Οι Ο.Τ.Α. αναπτύσσουν δράσεις για την ανάπτυξη και την προστασία του τοπικού περιβάλλοντος. Ακόμη, αξίζει να σημειωθεί πως είναι τα αρμόδια όργανα για την ίδρυση και τη λειτουργία των σφαγείων, για τη μελέτη, τη διαχείριση και την εκτέλεση των προγραμμάτων που αποσκοπούν στην οικιστική και την πολεοδομική ανάπτυξη, για την λήψη των απαραίτητων μέτρων για την αποκατάσταση και την ανάπλαση των περιοχών ευθύνης τους. Ιδίως, μάλιστα, στις περιοχές που αναπτύσσονται δραστηριότητες εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου αλλά και σε περιοχές λειτουργίας μονάδων

επεξεργασίας των αποβλήτων. Τέλος, είναι και τα αρμόδια όργανα για τον καθορισμό των χώρων δημιουργίας των κοιμητηρίων αλλά και την καθαριότητα αυτών.

Κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη

Οι Ο.Τ.Α. εφαρμόζουν πολιτικές για την κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη, όπως για παράδειγμα δράσεις για τη στήριξη των ηλικιωμένων και των αστέγων, για τους παλιννοστούντες ομογενείς, μετανάστες ή πρόσφυγες. Μια άλλη σημαντική κοινωνική δράση των Ο.Τ.Α. είναι η ανάπτυξη και η στήριξη του εθελοντισμού.

Παιδεία, πολιτισμός και αθλητισμός.

Στο συγκεκριμένο τομέα υπάγονται, δράσεις όπως είναι η κατασκευή, η διαχείριση και η βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών, δράσεις για την ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών. Επίσης οι Ο.Τ.Α. αναπτύσσουν πολιτικές για την διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Πολιτική προστασία

Στην Πολιτική Προστασία υπάγονται οι ενέργειες οι οποίες αποσκοπούν στο συντονισμό και την επίβλεψη του έργου της πολιτικής προστασίας με σκοπό την πρόληψη, την ετοιμότητα, όπως και την αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών σε περιοχές ενός των διοικητικών ορίων τους.

Αρμοδιότητες κρατικού χαρακτήρα

Σε αυτό τον τομέα υπάγονται διάφορες αρμοδιότητες και υπηρεσίες που απευθύνονται στους πολίτες, όπως η χορήγηση άδειας πολιτικού γάμου.

Επίσης οι Ο.Τ.Α. είναι υπεύθυνοι για τη χορήγηση, την ανάκληση και την αφαίρεση αδειών τεχνικών ψυχαγωγικών παιγνίων, όπως και παροχής υπηρεσιών διαδικτύου, ενώ είναι υπεύθυνοι και για τον έλεγχο τήρησης των σχετικών διατάξεων, ενώ το ίδιο ισχύει και για τις άδειες λειτουργίας μουσικών οργάνων, άσκησης υπαίθριου στίσιμου εμπορίου, εμποροπανηγύρεων και υπαίθριων αγορών, όπως και για τον έλεγχο της τήρησης σχετικών διατάξεων.

Τέλος, είναι αρμόδιοι για τον έλεγχο τήρησης της τουριστικής νομοθεσίας από τις επιχειρήσεις τουριστικού ενδιαφέροντος, καθώς και για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας σε καταστήματα εκμίσθωσης μοτοποδηλάτων, όπως και για τη χορήγηση αδειών διενέργειας

διαφήμισης, τοποθέτησης πλαισίων υπαίθριας διαφήμισης, επιγραφών προσδιορισμού επαγγελματικής δραστηριότητας σε φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Κεφάλαιο 5 Η περίπτωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου

5.1. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου

Βάσει της απογραφής του 2011, η Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελεί το νοτιότερο χερσαίο άκρο της Ευρώπης και καλύπτει το 11,7% (15.490 km²) της συνολικής έκτασης της Ελλάδας και έχει πληθυσμό 577.93 κατοίκους (μέσος όρος 37 κάτοικοι ανά km²). Συγκεκριμένα, καταλαμβάνει κάποιο βαθμό έκτασης της δυτικής Πελοποννήσου, και ακέραια την νότια και ανατολική Πελοπόννησο. Διοικητικά είναι μια από τις δεκατρείς (13) Περιφέρειες της χώρας και περιλαμβάνει τους Νομούς Αρκαδίας, Αργολίδας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας. Οι Νομοί Αχαΐας και Ηλείας ανήκουν γεωγραφικά στην Πελοπόννησο, διοικητικά ανήκουν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, όπως και ότι η περιοχή της Τροιζηνίας υπάγεται διοικητικά στην Περιφέρεια Αττικής. Η έδρα της Περιφέρειας Πελοποννήσου βρίσκεται στο κέντρο του γεωγραφικού διαμερίσματος της Πελοποννήσου και είναι η πρωτεύουσα της Αρκαδίας, η πόλη της Τρίπολης, ενώ η πόλη της Καλαμάτας είναι η μεγαλύτερη σε πληθυσμό. Στα σχήματα 5.1 και 5.2 απεικονίζονται γεωγραφικά οι Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Σχήματα 5.1 και 5.2: Γεωγραφική απεικόνιση των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου συνορεύει δυτικά με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και βορειοανατολικά με την Περιφέρεια Αττικής. Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από έντονο ορεινό όγκο, ο οποίος παρουσιάζει διακυμάνσεις ανάλογα με την Περιφερειακή Ενότητα,

αλλά διακυμάνσεις παρουσιάζονται κι εντός Περιφερειακής Ενότητας. Συνολικά οι ορεινοί όγκοι αποτελούν το 50,1% της συνολικής έκτασης της, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις αποτελούν και φυσικό σύνορο μεταξύ των Ενοτήτων, όπως είναι το όρος Ταΰγετος για την Μεσσηνία και την Λακωνία. Ακόμα, το 19,9% της έκτασης της είναι πεδινό και το 30% ημιορεινό, ενώ υπάρχουν πολλοί θαλάσσιοι και αρκετές πεδιάδες. Μπορεί οι πεδιάδες της Περιφέρειας να είναι λίγες σε ποσοστό επί της έκτασης, παρόλαυτα κάποιες από αυτές είναι αρκετά γόνιμες και συγκαταλέγονται στο ποσοστό των πιο εύφορων πεδιάδων της ηπειρωτικής Ελλάδος. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι ο Αργολικός κάμπος, φημισμένος για τους πορτοκαλεώνες τους και ο κάμπος της Κορινθίας με την πλούσια αμπελουργική δραστηριότητα. Επίσης, η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από πλούσιο οριζόντιο ανάγλυφο και συγκριτικά μεγάλο παραλιακό μέτωπο σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της χώρας.

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχει σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων περιοχών προστασίας. Ειδικότερα, με βάση την υφιστάμενη εθνική και διεθνή Νομοθεσία καταγράφονται:

- 13 περιοχές οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως Μνημεία της Φύσης (51 συνολικά στην Επικράτεια).
- 2 αισθητικά δάση, με το ένα από αυτά να είναι το Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου και το Δρυοδάσος Μογγοστού και τα δύο στον Νομό Κορινθίας Κορινθίας.
- 28 περιοχές Natura 2000.
- 40 τοπία με σπάνια ομορφιά της φύσης και
- 124 Παραδοσιακοί οικισμοί.

5.2. Διοικητικά στοιχεία

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χωρίζεται σε πέντε Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ). Συγκεκριμένα αυτές είναι: Π.Ε Αργολίδας, Π.Ε Αρκαδίας, Π.Ε. Κορινθίας,Μασσηνίας και Λακωνίας. Στον Πίνακα 5.3 παρουσιάζονται τα γεωγραφικά στοιχεία για κάθε μία από αυτές ().

Πίνακας 5.3. Στοιχεία σχετικά

Όνομα Περιφερειακής Ενότητας	Σχετική θέση	Έκταση	Έδρα	Ανάγλυφο (Ποσοστό % της έκτασης της Π.Ε)	Γενικά χαρακτηριστικά Π.Ε
Αργολίδα	Ανατολική Πελοπόννησος	2.150 km ²	Ναύπλιο	57% ορεινό 23% ημιορεινό 18% πεδινό	Αργολικός κάμπος, ιστορικές πόλεις (Άργος Ναύπλιο)
Αρκαδία	Κεντρική Πελοπόννησος	4.400 km ²	Τρίπολη	62% ορεινό ~28% πεδινό	Ιστορική πόλη (Τρίπολη)
Κορινθία	Βόρειοανατολική Πελοπόννησος	2.300 km ²	Κόρινθος	59% ορεινό 22,5 ημιορεινό 18,3% πεδινό	Ιστορική πόλη (Κόρινθος)
Λακωνία	Νοτιοανατολική Πελοπόννησος	3.600 km ²	Σπάρτη	23,7% πεδινό 43,5 ημιορεινό 32,8 ορεινό	Ιστορική πόλη (Σπάρτη)
Μεσσηνία	Νοτιοδυτική Πελοπόννησος	2.991 km ²	Καλαμάτα	40% ορεινό 26% ημιορεινό 34% πεδινό	Ιστορική πόλη (Καλαμάτα)

Το Σχέδιο Καλλικράτης επέφερε τις παρακάτω διοικητικές αλλαγές:

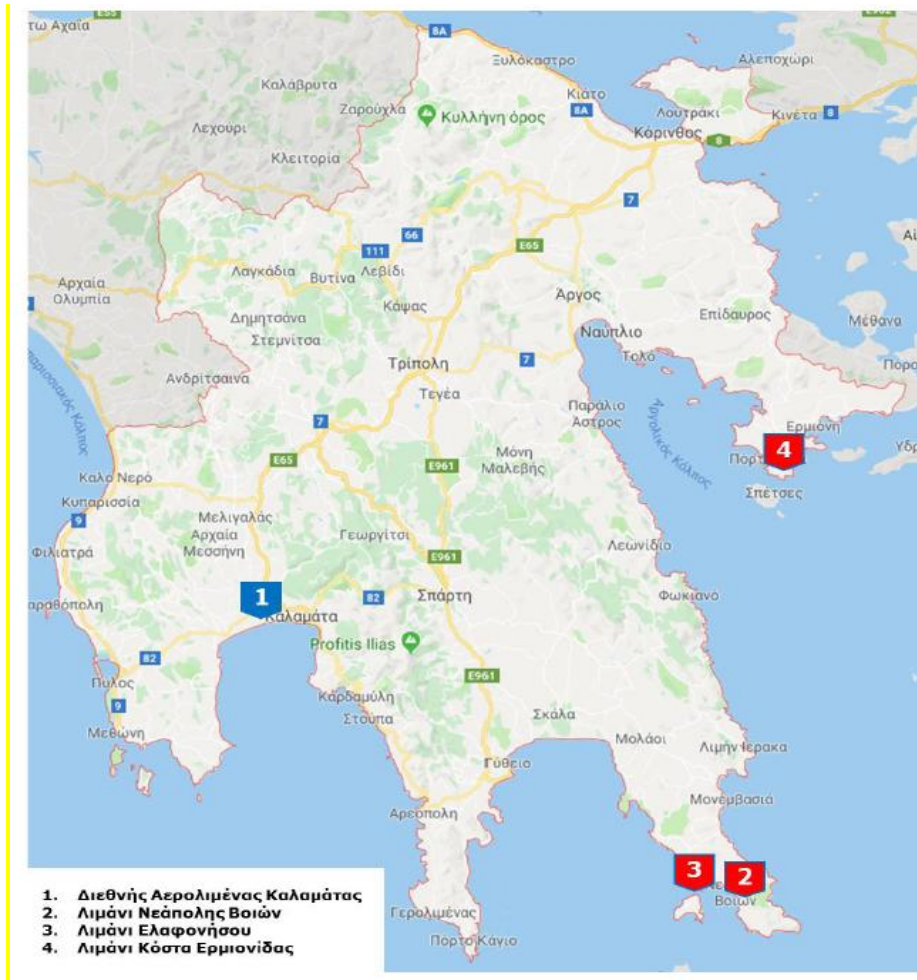
- Ο Νομός Αργολίδος αποτελείται από τέσσερις (4) Δήμους, Ναυπλίου, Ερμιονίδας, Επιδαύρου και Άργους, ενώ οι μικρότεροι δήμοι οι οποίοι ενσωματώθηκαν στους παραπάνω και καταργήθηκαν βάσει του Ν.3852/2010.
- Ο Νομός Αρκαδίας αποτελείται από του Δήμους Τρίπολης, Νότιας Κυνουρίας, Βόρειας Κυνουρίας, Γορτυνίας και Μεγαλόπολης. Όλοι οι μικρότεροι δήμοι αυτών καταργήθηκαν, εκτός του δήμου Βόρειας Κυνουρίας, ο οποίος δεν υπέστη καμία αλλαγή.

- Ο Νομός Κορινθίας αποτελείται από τους Δήμους Κορινθίων, Σικυωνίων, Ξυλοκάστρου, Βέλου, Λουτρακίου και Νεμέας. Οι μικρότεροι δήμοι των ανωτέρω καταργήθηκαν, εκτός από το δήμο Νεμέας, ο οποίος δεν υπέστη καμία αλλαγή λόγω του ορεινού χαρακτήρα της.
- Ο Νομός Λακωνίας συνίσταται από τους δήμους Σπάρτης, Ανατολικής Μάνης, Ευρώτα, και Μονεμβασιάς, των οποίων οι μικρότεροι δήμοι καταργούνται βάσει του προγράμματος «Καλλικράτης», ενώ η κοινότητα Ελαφονήσου αναγνωρίζεται ως δήμος.
- Ο Νομός Μεσσηνίας αποτελείται από τους Δήμους Καλαμάτας, Μεσσήνης, Πύλου, Τριφυλίας, Οιχαλίας, και Δυτικής Μάνης, των οποίων οι μικρότεροι δήμοι καταργήθηκαν, ενώ ο δήμος Δυτικής Μάνης έχει χαρακτηριστεί ως ορεινός (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2010).

5.3. Μεταφορικές υποδομές

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει μόνο ένα αεροδρόμιο και συγκεκριμένα, το Διεθνές Αερολιμένα Καλαμάτας, με την ονομασία «Καπετάν Βασίλης Κωνσταντακόπουλος», όπου οι κτιριακές εγκαταστάσεις του καταλαμβάνουν έκταση 2.450 τ.μ. και αποτελείται από δύο αίθουσες αφίξεων και δύο αίθουσες αναχωρήσεων, καθώς και μια αίθουσα αναμονής. Τέλος, ο χώρος στάθμευσης αεροσκαφών μπορεί να φιλοξενήσει τέσσερα αεροσκάφη αεροσκαφών. Στο σχήμα 5.1 απεικονίζονται τα πιο σημαντικά αεροδρόμια και λιμάνια της Περιφέρειας.

Σχήμα 5.3 Μεταφορικές υποδομές Περιφέρειας Πελοποννήσου

Αναφορικά με τις λιμενικές υποδομές, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εντοπίζονται τρία κύρια λιμάνια, της Νεάπολης Βοιών, της Ελαφονήσου και της Κόστα Ερμιονίδας, τα οποία εξυπηρετούν κυρίως επιβάτες. Σημειώνεται ότι το λιμάνι της Νεάπολης Βοιών, το οποίο βρίσκεται στην ΠΕ Λακωνίας, εξυπηρετεί κυρίως τη μετακίνηση επιβατών και εμπορευμάτων από και προς την Ελαφόνησο και τα Κύθηρα, ενώ το λιμάνι της Ελαφονήσου από και προς την Νεάπολη και την Πούντα. Τέλος, το λιμάνι της Κόστα Ερμιονίδας εξυπηρετεί κυρίως την ακτοπλοϊκή κίνηση με το νησί των Σπετσών. Από τα λιμάνια της Περιφέρειας, το λιμάνι του Ναυπλίου, χρησιμοποιείται κυρίως για τουριστικά σκάφη και σκάφη αναψυχής, όπως και αυτό της Καλαμάτας. Το λιμάνι της Κορίνθου, εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο τις ανάγκες της τοπικής βιομηχανίας και γεωργίας, αφού χρησιμοποιείται κυρίως από φορτηγά πλοία, ενώ τέλος, το λιμάνι Άστρους, εξυπηρετεί κυρίως την προσέγγιση, επιβίβαση, αποβίβαση και προμήθεια των σκαφών θαλάσσιου τουρισμού αλλά και την τοπική αλιευτική δραστηριότητα των ψαράδων.

Το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο, λόγω της έκτασης, καθώς και του ανάγλυφου της περιοχής. Το εθνικό δίκτυο εκτείνεται σε μήκος 1.250 km., ενώ το επαρχιακό οδικό δίκτυο σε μήκος 4.600 km. περίπου. Το οδικό δίκτυο είναι περισσότερο ανεπτυγμένο στα παράλια και στα πεδινά συγκριτικά στις ορεινές περιοχές της Περιφέρειας. Οι κυριότεροι οδικοί άξονες της Περιφέρειας παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.4.

Πίνακας 5.4: Κυριότεροι οδικοί άξονες Περιφέρειας Πελοποννήσου

Όνομα	Αρχή	Διασυνδεδεμένες πόλεις	Τελικός προορισμός	Χαρακτηριστικά
Εθνική οδός Κορίνθου Καλαμάτας	Κόρινθος	Τρίπολη	Καλαμάτα	Κυριότερος οδικός άξονας διασύνδεσης όλης της Περιφέρειας Πελοποννήσου με την Αθήνα
Εθνική οδός Κορίνθου Πατρών	Κόρινθος	Ξυλόκαστρο, Αίγιο	Πάτρα	Σημαντικός διεθνής οδικός άξονας για τη διασύνδεση του βόρειου τμήματος της Περιφέρειας με το λιμάνι των Πατρών
Επαρχιακή οδός Καλαμάτας - Ρίου	Καλαμάτα	Τρίπολη – Τσακώνα - Πάτρα	Ρίο	Διασύνδεση με το λιμάνι της Πάτρας

Τέλος, το βόρειο τμήμα της Περιφέρειας έχει αναβαθμιστεί σημαντικά μετά τη λειτουργία του Προαστιακού Σιδηροδρόμου, ο οποίος συνδέει την Αττική με το Κιάτο, στην

ΠΕ Κορίνθου. Σημειώνεται ότι το υπόλοιπο σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας δεν βρίσκεται σε λειτουργία από το 2010.

5.4. Η διοίκηση της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Αναφορικά με την έδρα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, είναι η Τρίπολη, ενώ την μεγαλύτερη πόλη της είναι η Καλαμάτα. Η Περιφέρεια, από την ίδρυση της, έχει αναλάβει «το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό αλλά και την υλοποίηση πολιτικών σε περιφερειακό επίπεδο εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων της, βάσει των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης καθώς επίσης και της κοινωνικής συνοχής της Ελλάδος, όμως δίνοντας προσοχή και στις ευρωπαϊκές πολιτικές» (<http://ppel.gov.gr/perifereia/>). Τα όργανα της Περιφέρειας είναι ο Περιφερειάρχης, οι Αντιπεριφερειάρχες, ένας για κάθε Περιφερειακή Ενότητα, το Περιφερειακό Συμβούλιο, με 51 μέλη, και τέλος, η Οικονομική και η Εκτελεστική Επιτροπή.

Βασική αρμοδιότητα του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου είναι να προσπαθεί «για τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος, να κατευθύνει με σκοπό την διεκπεραίωση του σχεδίου περιφερειακής ανάπτυξης καθώς επίσης και να ασκεί τα καθήκοντά του τόσο με διαφάνεια όσο και με αποτελεσματικότητα» (<http://ppel.gov.gr/perifereia/>).

Επιπροσθέτως, έχει τις εξής αρμοδιότητες:

- Την έκδοση των πράξεων μη κανονιστικού χαρακτήρα, βάσει της κείμενης Νομοθεσίας.
- Την υλοποίηση των αποφάσεων τόσο του Περιφερειακού Συμβουλίου, όσο και της Οικονομικής και Εκτελεστικής Επιτροπής.
- Η σύγκλιση της Εκτελεστικής Επιτροπής και ο συντονισμός για τη συντονισμός για τη διεκπεραίωση των αποφάσεων που αυτή λαμβάνει.
- Η εκπροσώπηση της Περιφέρειας δικαστικώς αλλά και εξωδίκως.
- Προϊσταται των υπηρεσιών της Περιφέρειας και εκδίδει τις πράξεις, οι οποίες προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις για το διορισμό αλλά και την υλοποίηση πειθαρχικού ελέγχου.
- Η διαταγή για την είσπραξη των εσόδων της και η λήψη αποφάσεων σχετικά με τη διάθεση των πιστώσεων του προϋπολογισμού της Περιφέρειας.
- Η υπογραφή συμβάσεων.

- Η ανάπτυξη ομάδες εργασίας και διοίκησης έργου, η οποία αποτελείται από μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου, από υπαλλήλους που εργάζονται στην περιφέρεια και γενικότερα στο δημόσιο τομέα, καθώς και από ιδιώτες, με σκοπό την διεξαγωγή μελέτης και την επεξεργασία ζητημάτων που αφορούν στην Περιφέρεια.
- Η συγκρότηση συλλογικών οργάνων, όπου αυτή δεν προβλέπονται από όλα όργανα.
- Η μεταβίβαση της άσκησης αρμοδιοτήτων του σε μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου, και η εξουσιοδότηση μέσω της υπογραφής του.

Ο Περιφερειάρχης να έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις αναφορικά με ζητήματα, τα οποία υπάγονται στην αρμοδιότητα της οικονομικής επιτροπής, στην περίπτωση που ενέχει άμεσος κίνδυνος των συμφερόντων της περιφέρειας λόγω της αναβολής λήψης απόφασης. Στην εν λόγω περίπτωση, ο περιφερειάρχης κρίνεται αναγκαίο να υποβάλει προς έγκριση την απόφασή του στην επόμενη συνεδρίαση που θα κάνει η οικονομική επιτροπή»

Είναι απαραίτητο «ο Περιφερειάρχης να προσέρχεται μια φορά κάθε χρόνο στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής, όπως ορίζεται από τον Κανονισμό της, προκειμένου να παρουσιάσει τον ετήσιο απολογισμό πεπραγμένων του ίδιου αλλά και της Εκτελεστικής Επιτροπής βάσει του άρθρου 185. Ακόμη, παρουσιάζει τόσο τα πρακτικά της συνεδρίασης του Περιφερειακού Συμβουλίου και την ετήσια έκθεση του Περιφερειακού Συμπαραστάτη, όσο και την ετήσια έκθεση του οικείου ελεγκτή νομιμότητας σχετικά με την περιφέρειά». Ο εν λόγω ετήσιος απολογισμός δημοσιοποιείται και από το Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Τέλος, ο Περιφερειάρχης υποχρεούται να παρουσιάζει τον προϋπολογισμό της Περιφέρειας στην αντίστοιχη επιτροπή της Βουλής βάσει των διατάξεων του Κανονισμού της.

Αναφορικά με τους άμεσα εκλεγόμενοι Αντιπεριφερειάρχες, αφού υπάρχουν και αυτοί που ορίζονται από τον Περιφερειάρχη, έχουν τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- Ο συντονισμός και η εποπτεία των υπηρεσιών της Περιφερειακής Ενότητας τους.
- Η εκτέλεση των αποφάσεων που λαμβάνει ο Περιφερειάρχης, το Περιφερειακό Συμβούλιο αλλά και η Οικονομική Επιτροπή, σχετικά με την Περιφερειακή Ενότητα, στην οποία είναι αρμόδιοι.
- Η άσκηση των αρμοδιοτήτων, τις οποίες τους μεταβιβάζει ο Περιφερειάρχης.
- Η εισήγηση στο Περιφερειακό Συμβούλιο σχετικά με το σχεδιασμό των μέτρων πολιτικής προστασίας της οικείας Περιφερειακής Ενότητας.

- Η οργάνωση, παροχή και συντονισμός
- Η αποφυγή καταστάσεων που προκαλούνται από φυσικές ή ανθρώπινες αιτίες, μέσω της οργάνωσης και στελέχωσης σε έμπυχο δυναμικό αλλά και την εύρυθμη λειτουργία του κατά τη διάρκεια των καταστάσεων και υπό τις οδηγίες του Περιφερειάρχη.
- Αποτελούν το προεδρεύον όργανο που της Πολιτικής Προστασίας σε επίπεδο συντονισμού της Περιφερειακής Ενότητας αρμοδιότητάς τους.

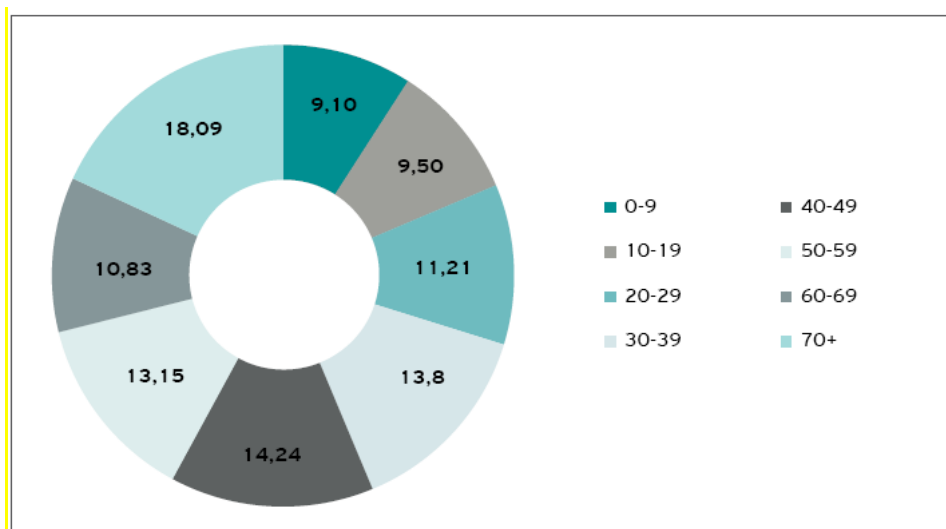
5.5. Δημογραφικά στοιχεία για την Περιφέρεια Πελοποννήσου

Με βάση τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής, το 2011 (www.statistics.gr), ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανέρχεται στους 577.903 κατοίκους, ενώ στο σύνολο της χώρας είναι 10.816.286. Σε ποσοστό, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιστοιχεί το 5,34% του πληθυσμού της Ελλάδας.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό ανδρών (50,49%) έναντι γυναικών (49,51%) και είναι δεύτερη στην Ελλάδα σε υψηλότερο αριθμό ανδρών κατοίκων. Μεταξύ των Νομών δεν υπάρχουν διαφορές, με τις τιμές να κυμαίνονται πολύ κοντά στον μέσο όρο, με μόνη τη Λακωνία, η οποία εμφανίζει ποσοστό ανδρών 51,2% και να έχει τη μεγαλύτερη απόκλιση από τον μέσο όρο (0,71%).

Αναφορικά με τη διάρθρωση του πληθυσμού ανάλογα με την ηλικία έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς μελετώντας τις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες της Περιφέρειας και των ΠΕ της, αποτυπώνεται η εξέλιξη της κοινωνίας διαχρονικά. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό (9,10%) στην ηλικιακή ομάδα 0-9 ετών σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες και το σύνολο της χώρας, αμέσως μετά την Περιφέρεια Ηπείρου (8,77%). Επίσης, έχει το μεγαλύτερο ποσοστό της ηλικιακής ομάδας 80+ (7,22%), καθιστώντας την Περιφέρεια «ηλικιωμένη», γεγονός που τείνει να παραμείνει αμετάβλητο δεδομένων των χαμηλών ποσοστών σε νεαρές ηλικίες. Λαμβάνοντας υπόψη όσα προαναφέρθηκαν, η Περιφέρεια Πελοποννήσου, φαίνεται να είναι αντιμέτωπη με ένα σοβαρό δημογραφικό πρόβλημα.

Το Γράφημα 5.1 και ο Πίνακας 5.5 παρουσιάζουν την ηλικιακή διάρθρωση κάθε Π.Ε. της Πελοποννήσου.

Γράφημα 5.1: Ηλικιακή διάρθρωση Περιφερειακών Ενοτήτων Περιφέρειας Πελοποννήσου

Από τον παρακάτω Πίνακα (Πίνακας 5.5) αναδεικνύεται το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ηλικιωμένων 70 και άνω κατοικούν στην Αρκαδία και στην Λακωνία (20,6% και 20,2% αντίστοιχα) ενώ ταυτόχρονα οι δύο αυτές περιφερειακές ενότητες έχουν και το μικρότερο ποσοστό πληθυσμού παιδιών κάτω των 9 ετών (8,4% και 8,5% αντίστοιχα), σύμφωνα με το σύνολο του πληθυσμού τους.

Πίνακας 5.5: Ηλικιακή διάρθρωση Περιφερειακών Ενοτήτων Περιφέρειας Πελοποννήσου

Περιφέρεια Πελοποννήσου	Ηλικίες							
	0-9 ετών	10-19 ετών	20-29 ετών	30-39 ετών	40-49 ετών	50-59 ετών	60-69 ετών	70+ ετών
ΠΕ Αρκαδίας	7.322	8.057	9.570	11.178	12.174	11.428	9.093	17.863
ΠΕ Αργολίδας	9.219	9.155	10.555	14.378	14.378	13.154	10.324	15.881
ΠΕ Κορινθίας	14.311	14.268	16.406	21.213	20.476	19.106	16.213	23.089
ΠΕ Λακωνίας	7.569	8.201	10.077	11.889	12.450	11.373	9.549	18.030
ΠΕ Μεσσηνίας	14.180	15.240	18.201	21.493	22.797	20.926	17.434	29.683
Σύνολο	52.601	54.921	64.809	80.151	82.275	75.987	62.613	104.546

Αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης όσον αφορά την Περιφέρεια Πελοποννήσου, χαρακτηρίζεται από μια αρνητική πρωτιά. Στο εσωτερικό της, το

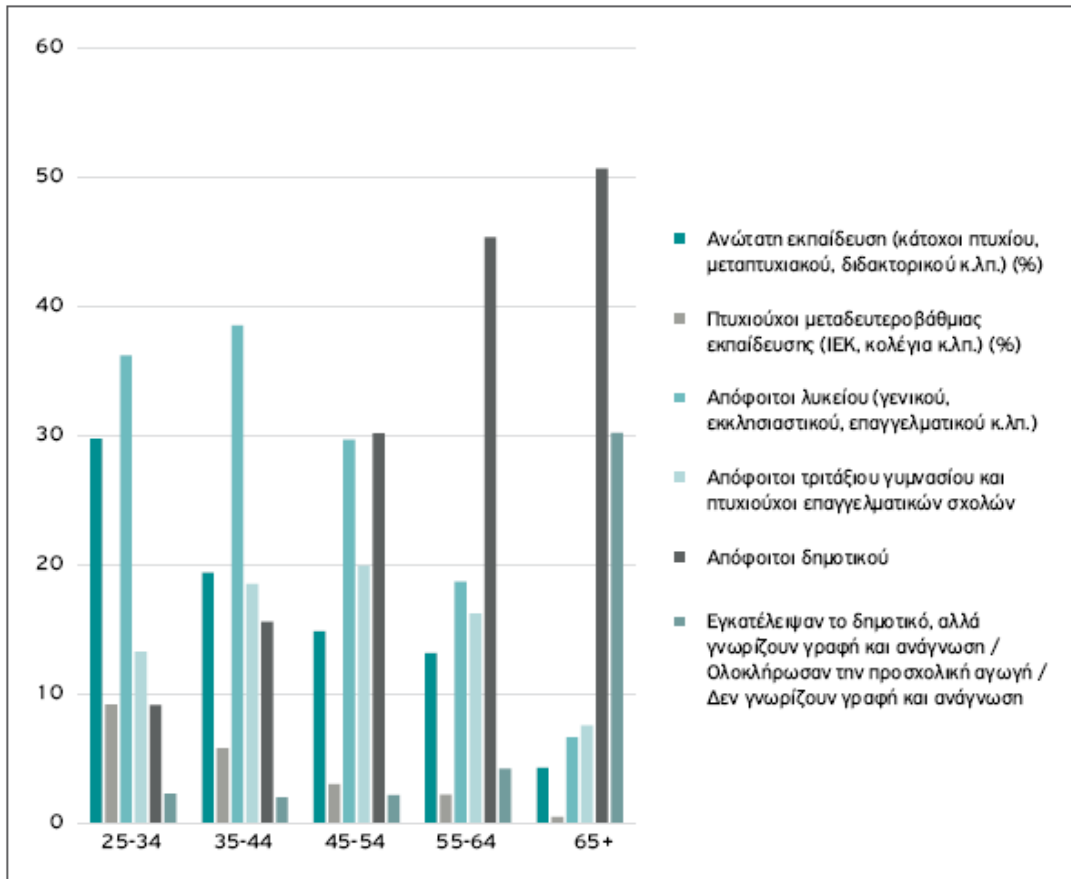
μεγαλύτερο ποσοστό σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων της ανήκει στην κατηγορία «Απόφοιτοι Δημοτικού» και ανέρχεται στο 28,38%.

Ο παρακάτω Πίνακας 5.6 αναφέρεται στο εκπαιδευτικό επίπεδο των νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου με ηλικίες 25 ετών έως 65 ετών και άνω. Όπως προκύπτει από τον παρακάτω Πίνακα 5.6 δεν υπάρχουν αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ των νομών.

Πίνακας 5.6: Εκπαιδευτικό επίπεδο κατοίκων ανά ΠΕ Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΠΕ / Ηλικιακή ομάδα 25-65+	Ανώτατη εκπαίδευση (κάτοχοι πτυχίου, μεταπτυχιακού, διδακτορικού κ.λπ.)	Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, κολλέγια κ.λπ.)	Απόφοιτοι Λυκείου (Γενικού, Εκκλησιαστικού, Επαγγελματικού κ.λπ.)	Απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου και πτυχιούχοι Επαγγελματικών Σχολών	Απόφοιτοι Δημοτικού	Εγκατέλειψαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση / Ολοκλήρωσαν την προσχολική αγωγή / Δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση
ΠΕ Αρκαδίας	14,36	3,56	23,05	14,00	33,35	11,70
ΠΕ Αργολίδας	14,30	4,32	23,14	14,22	34,42	9,59
ΠΕ Κορινθίας	15,52	4,27	25,58	15,26	32,05	7,32
ΠΕ Λακωνίας	12,38	3,14	21,75	15,45	35,16	12,12
ΠΕ Μεσσηνίας	14,79	3,14	24,65	16,36	30,04	11,01

Από το παρακάτω Γράφημα 5.2 φαίνεται πως η νεότερη γενιά, δηλαδή οι κάτοικοι 25 έως 34 ετών είναι απόφοιτοι ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος, με ποσοστό άνω του 22%, ενώ όσο αυξάνεται η ηλικία μειώνονται τα ποσοστά ανώτατης εκπαίδευσης ανά ΠΕ Πελοποννήσου.

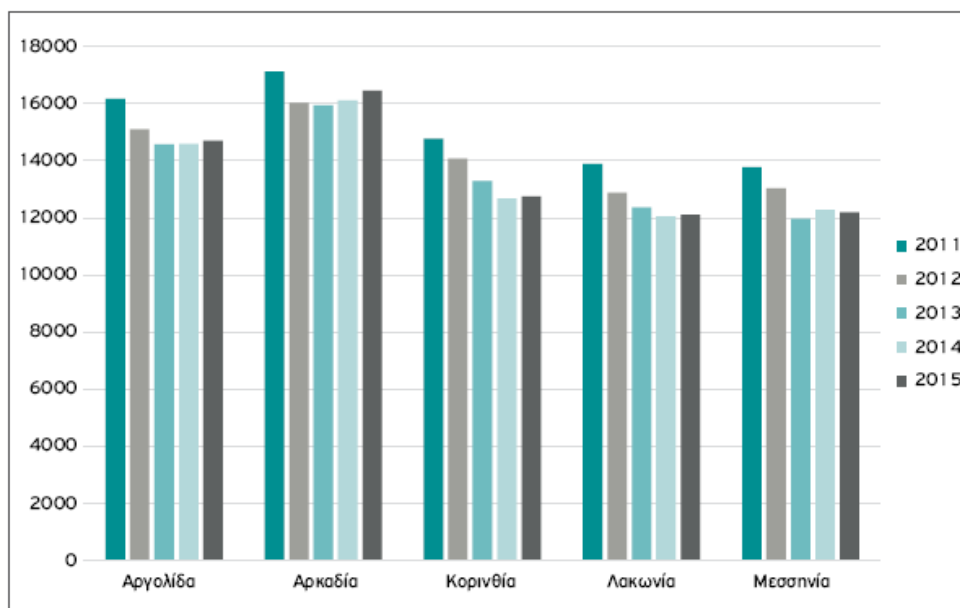

Γράφημα 5.2: Ακαδημαϊκό υπόβαθρο κατοίκων Περιφέρειας Πελοποννήσου

Οι απασχολούμενοι και των δύο φύλων της Περιφέρειας Πελοποννήσου υπερτερούν σε ποσοστό των απασχολουμένων της χώρας. Συνεπώς, η ανεργία στην Πελοπόννησο είναι χαμηλότερη σε σχέση με το σύνολο της χώρας, με ποσοστά 15,91% και 18,73% αντίστοιχα.

Τέλος, στο τελευταίο Γράφημα (Γράφημα 5.3) αποτυπώνεται το Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ ανά Περιφερειακή Ενότητα, το οποίο βαίνει γενικά μειούμενο σε όλες της Περιφερειακές Ενότητες, με το υψηλότερο να εμφανίζεται στην Αρκαδία και το χαμηλότερο στην Λακωνία.

Γράφημα 5.3: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά Περιφερειακή Ενότητα

Κεφάλαιο 6 Η έρευνα

6.1. Σκοπός, στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας η οποία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση των απόψεων τα κατοίκων της Περιφέρειας Πελοποννήσου σχετικά με τις αλλαγές που επέφεραν τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης, στην ποιότητα ζωής τους. Επιπλέον η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να προσδιορίσει και πιθανές διαφορές στις απόψεις τους, σε σχέση με διάφορους δημογραφικούς παράγοντες, όπως το φύλο, η ηλικία, το επίπεδο μόρφωσης, η Περιφερειακή Ενότητα καθώς και τα συνολικά έτη διαμονής τους στη συγκεκριμένη Περιφέρεια.

Η σημασία της έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι ενώ τα δύο Σχέδια είχαν ως όραμα να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής στην επαρχία μέσω της δημιουργίας οικονομικά και οργανωτικά ισχυρών ΟΤΑ, οι απόψεις των κατοίκων της Περιφέρειας Πελοποννήσου δεν έχουν μελετηθεί, με αποτέλεσμα να μην είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε αν τελικά τα όσα ευαγγελίζονταν τα δύο Σχέδια έγιναν πραγματικότητα. Για αυτό κρίνεται σκόπιμο να μελετηθεί κατά πόσο η ποιότητα ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας Πελοποννήσου βελτιώθηκε και αν ναι σε ποιους τομείς. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από την ίδια την Περιφέρεια, καθώς και από τους σχετικούς ΟΤΑ, προκειμένου να υπάρξουν παρεμβάσεις σε όποιους τομείς αυτό κριθεί σκόπιμο και εφικτό.

Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου τέθηκαν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Σε ποιο βαθμό τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης βελτίωσαν συνολικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων της;
2. Σε ποιο βαθμό τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης βελτίωσαν την ποιότητα των παρεχόμενων από τους ΟΤΑ υπηρεσιών;
3. Σε ποιο βαθμό τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλλαν στην καλύτερη αξιοποίηση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων την ποιότητα των παρεχόμενων από τους ΟΤΑ υπηρεσιών;
4. Σε ποιο βαθμό τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλλαν στην προστασία τους περιβάλλοντος της περιοχής, στην ανάπτυξή της, στη μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και στην αυτονομία της;
5. Υπάρχουν διαφορές στις απόψεις των πολιτών σε σχέση με τα δημογραφικά τους στοιχεία;

6.2. Ερευνητική προσέγγιση

Έγινε ποσοτική έρευνα με δομημένο ερωτηματολόγιο, (Creswell, 2011). Σκοπός είναι η συλλογή ποσοτικών δεδομένων και στη συνέχεια τα δεδομένα αυτά να υποστούν στατιστική επεξεργασία και να επιχειρηθεί η αξιολόγηση και η ερμηνεία των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών (Creswell, 2011; Cohen, Manion&Morrison, 2008). Η ποσοτική έρευνα διακρίνεται για τον αντικειμενισμό της. Επίσης, δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να συλλέξει δεδομένα από ένα μεγάλο δείγμα με σχετικά εύκολες και τυποποιημένες διαδικασίες, οι οποίες μειώνουν την πιθανότητα λάθους (Creswell, 2011; Cohen, Manion&Morrison, 2008).

6.3. Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας

Ο πληθυσμός της συγκεκριμένης έρευνας είναι το σύνολο των κατοίκων της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Από τον πληθυσμό αυτό επιλέχθηκε ένα υποσύνολο του, δηλαδή ένα δείγμα του πληθυσμού. Για την επιλογή του δείγματος δεν χρησιμοποιήθηκε κάποια πιθανοδοτική μέθοδος δειγματοληψίας. Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή μέσω της πλατφόρμας Google Forms, μέσω διάφορων μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Πρόκειται δηλαδή για ένα δείγμα ευκολίας (Creswell, 2011). Αυτό αποτελεί και ένα σημαντικό περιορισμό της έρευνας, αφού τα συμπεράσματα της δεν είναι δυνατόν να γενικευθούν στον πληθυσμό. Συνολικά επιστράφηκαν συμπληρωμένα 105 ερωτηματολόγια, αριθμός που θεωρείται σχετικά ικανοποιητικός

6.4. Ερευνητικό εργαλείο

Για τη συλλογή των δεδομένων της ποσοτικής έρευνας χρησιμοποιήθηκε ένα δομημένο ερωτηματολόγιο του οποίου συντάχθηκε από την ερευνήτρια, με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα, καθώς και τις ιδιαιτερότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Το ερωτηματολόγιο έρευνας δίνει τη δυνατότητα συλλογής δεδομένων από ένα μεγάλο δείγμα σε ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Επίσης, με το ερωτηματολόγιο έρευνας εξασφαλίζεται η ανωνυμία των συμμετεχόντων.

Το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου περιλάμβανε ερωτήσεις δημογραφικού τύπου όπως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, την Περιφερειακή Ενότητα στην οποία κατοικούν οι συμμετέχοντες, καθώς και τα συνολικά έτη διαμονής τους σε περιοχές

της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου εστιάζει σε θέματα που άπτονται της ποιότητας ζωής, της διαβίωσης και γενικά της βελτίωσης του τρόπου λειτουργίας των νέων ΟΤΑ.

Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν κατά πόσο η ποιότητα ζωής τους βελτιώθηκε συνολικά μετά τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης, αλλά και ειδικότερα σε τομείς όπως είναι η εξυπηρέτηση του πολίτη και οι υπηρεσίες διοίκησης. Επίσης, το ερωτηματολόγιο περιείχε και ερωτήσεις σχετικά με την καλύτερη αξιοποίηση των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων των ΟΤΑ, αλλά και στην προστασία του περιβάλλοντος, την ανάδειξη και την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Τέλος, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν και σε ερωτήσεις σχετικές με την ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών, της συμμετοχής τους στα κοινά και γενικότερα της αυτονομίας από την κεντρική διοίκηση, ενώ κλήθηκαν επίσης να αξιολογήσουν αν η παρούσα κατάσταση είναι καλύτερη σε σχέση με τα αυτήν πριν τα δύο Σχέδια.

Το σύνολο των ερωτήσεων αυτού του μέρους ήταν κλειστού τύπου, με τις περισσότερες να είναι τύπου Likert 5-βαθμης κλίμακας (Creswell, 2016). Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων έγινε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS v22., με τη χρήση κατάλληλων εργαλείων Περιγραφικής και Επαγωγικής Στατιστικής.

6.5. Αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας

Είναι μείζονος σημασίας και επιστημονικής ορθότητας κάθε έρευνα να είναι αξιόπιστη και έγκυρη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να συλλεχθούν δεδομένα με όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικό τρόπο, τα οποία, με κατάλληλη επιστημονική επεξεργασία, θα οδηγήσουν σε συμπεράσματα που θα προσεγγίζουν την πραγματικότητα. Υπό αυτό το πρίσμα δίνεται μεγάλη βαρύτητα στην αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας και κατ'επέκταση του ερευνητικού εργαλείου. Με την έννοια της αξιοπιστίας μιας μέτρησης νοείται το γεγονός ότι αυτή η μέτρηση μπορεί να δώσει τα ίδια και σταθερά αποτελέσματα στο ίδιο δείγμα, ανεξάρτητα το πόσες φορές πραγματοποιείται. Η έννοια της εγκυρότητας του ερευνητικού εργαλείου σχετίζεται με το γεγονός ότι η μέτρηση του ερευνητικού εργαλείου και τα αποτελέσματα που δίνονται σχετίζονται αντικειμενικά με τις μεταβλητές που θέλουμε να μετρήσουμε κι όχι με κάποια άλλη μεταβλητή (Creswell, 2011). Η σχέση των δύο αυτών βασικών παραγόντων (αξιοπιστία και εγκυρότητα) του ερευνητικού

εργαλείου μέτρησης είναι ανάλογη, δεδομένου ότι το ένα επηρεάζει το άλλο με θετικό βαθμό (Creswell, 2011).

Στη συγκεκριμένη έρευνα έγινε προσπάθεια για αυξημένο ποσοστό και στους δύο παράγοντες αξιοπιστίας και εγκυρότητας. Για να επιτευχθεί το γεγονός αυτό ακολουθήθηκαν όλοι οι κανόνες που πρέπει να ισχύουν αναφορικά με τη δεοντολογία των επιστημονικών ερευνών. Δεν υπήρξε αποκάλυψη των ονομάτων ή άλλων προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων ενώ τονίσθηκε ρητά στους συμμετέχοντες ότι τα δεδομένα που συλλέχθηκαν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την ερμηνεία των ερευνητικών ερωτημάτων της παρούσας έρευνας.

Έχοντας τα παραπάνω δεδομένα υπόψη, διερευνήθηκε η αξιοπιστία του ερευνητικού εργαλείου (ερωτηματολόγιο) το οποίο χρησιμοποιήθηκε για την έρευνά μας. Κατάλληλος δείκτης για την αξιοπιστία είναι ο Cronbach's alpha, ο οποίος βρέθηκε 0,968 και είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικός.

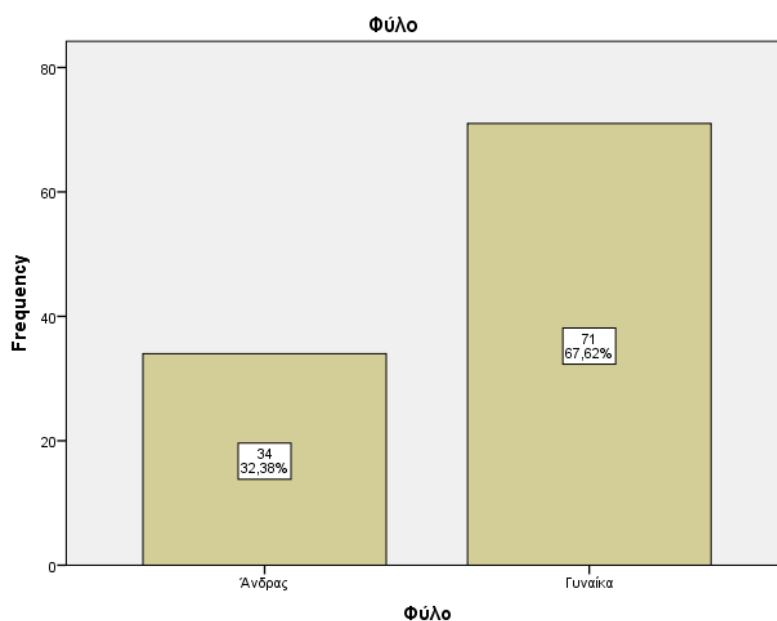
ReliabilityStatistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,968	18

Κεφάλαιο 7 Παρουσίαση αποτελεσμάτων

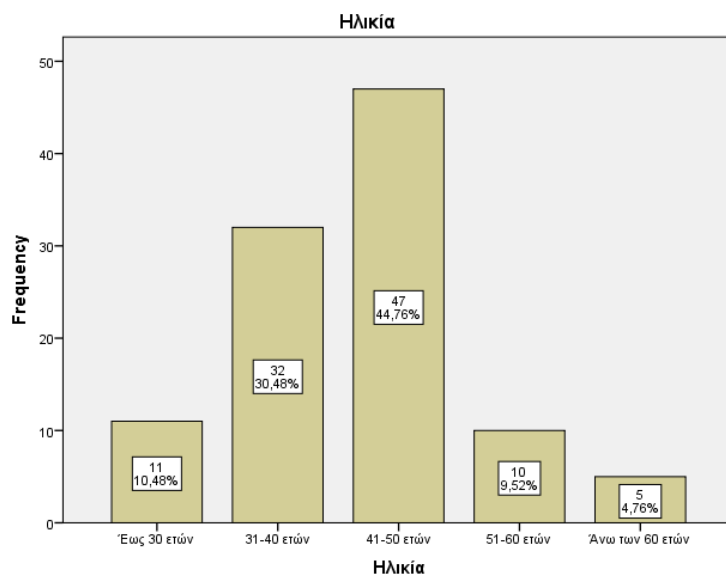
7.1. Δημογραφικά στοιχεία

Αναφορικά με τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων, από το παρακάτω Γράφημα 7.1 φαίνεται ότι η πλειοψηφία τους ήταν γυναίκες. Συγκεκριμένα, το 67,62% όσων απάντησαν ήταν γυναίκες (71 άτομα), ενώ το 32,38% ήταν άνδρες (34 άτομα).

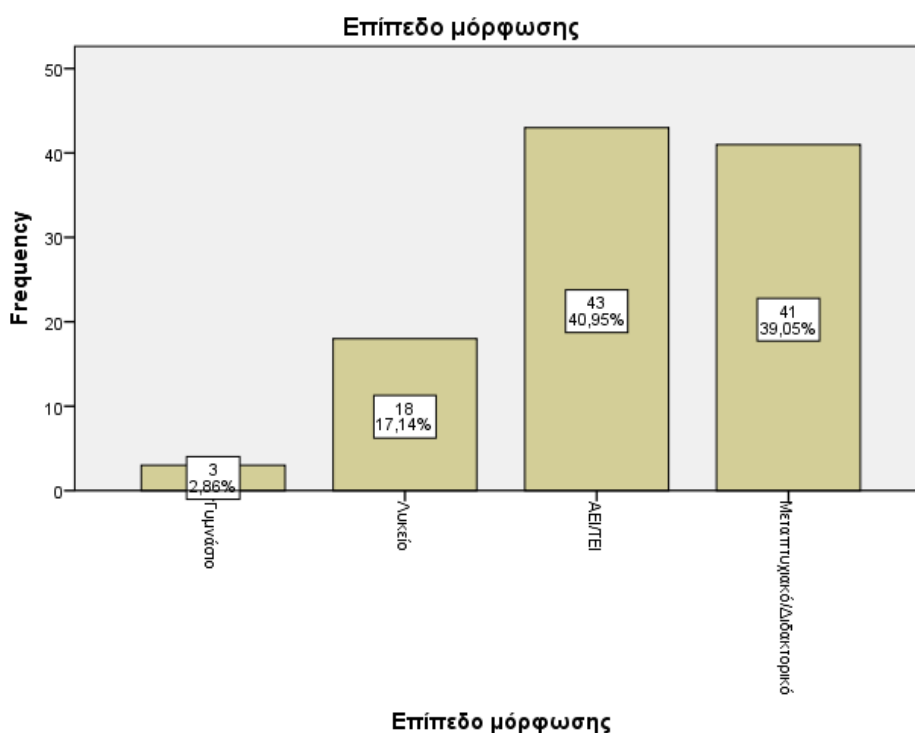
Γράφημα 7.1: Κατανομή φύλου του δείγματος της έρευνας

Αναφορικά με την ηλικία τους (Γράφημα 7.2), η πλειοψηφία τους ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 41 έως 50 ετών. Συγκεκριμένα, στην ηλικιακή ομάδα έως 30 ετών ανήκει το 10,48% (11 άτομα), στην ηλικιακή ομάδα 31-40 ετών το 30,48% (32 άτομα), στην ηλικιακή ομάδα 41-50 ετών το 44,67% (47 άτομα), στην ηλικιακή ομάδα 51-60 ετών το (9,52%) και τέλος στην ηλικιακή ομάδα άνω των 60 ετών ανήκει το 4,76% (5 άτομα).

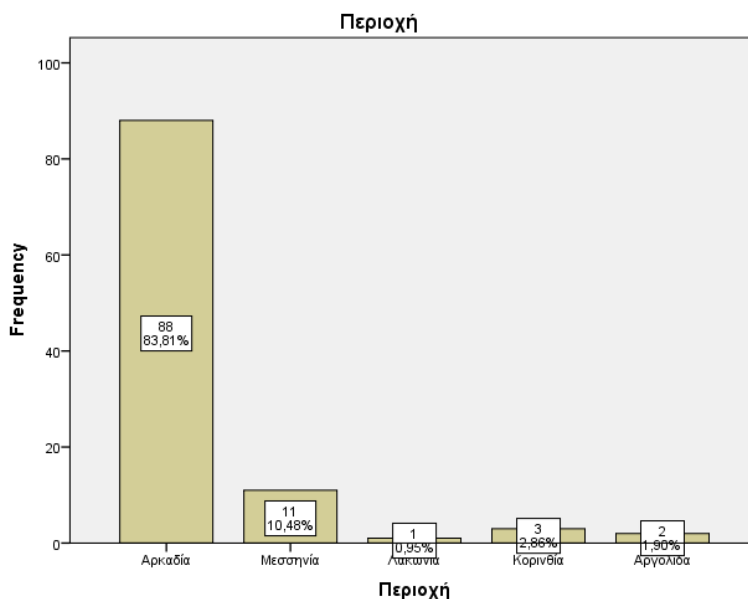
Γράφημα 7.2: Ηλικιακή κατανομή του δείγματος συμμετεχόντων της έρευνας

Από το παρακάτω Γράφημα 7.3 φαίνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων είναι απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, φαίνεται ότι το 2,86% (3 άτομα) δήλωσαν απόφοιτοι Γυμνασίου, το 17,14% (18 άτομα) δήλωσαν απόφοιτοι Λυκείου, το 40,95% (43 άτομα) δήλωσαν απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ και τέλος, το 39,05% (41 άτομα) δήλωσαν κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού τίτλου σπουδών.

Γράφημα 7.3: Επίπεδο μόρφωσης του δείγματος συμμετεχόντων της έρευνας

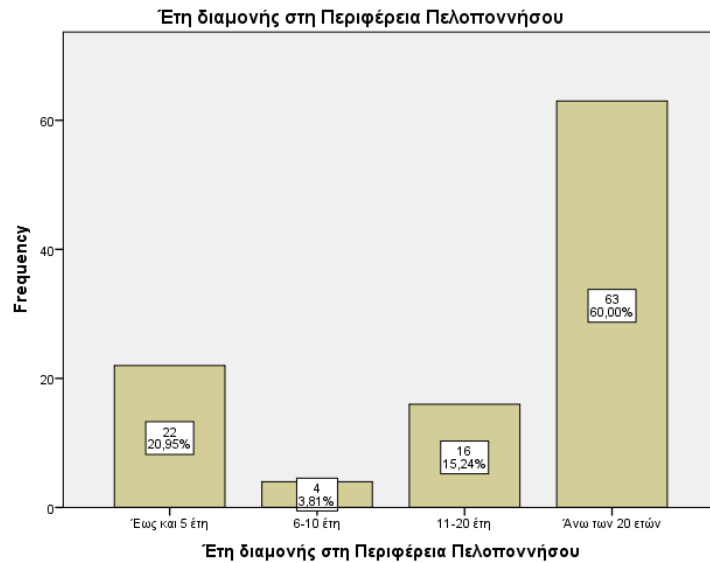
Αναφορικά με την περιοχή στην οποία κατοικούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα, από το παρακάτω Γράφημα 7.4 φαίνεται ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία κατοικούν στο Νομό Αρκαδίας. Συγκεκριμένα, το 83,81% (88 άτομα) απάντησε ότι κατοικεί στον Νομό Αρκαδίας, το 10,48% (11 άτομα) στο Νομό Μεσσηνίας, το 0,95% (1 άτομο) στο Νομό Λακωνίας, το 2,86% (3 άτομα) στο Νομό Κορινθίας και τέλος το 1,90% (2 άτομα) στο Νομό Αργολίδας.

Γράφημα 7.4: Κατανομή συμμετεχόντων ανά ΠΕ

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν πόσα έτη διαμένουν σε περιοχή της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Από το Γράφημα 7.5 φαίνεται ότι η μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα διαμένει σε περιοχή της περιφέρειας Πελοποννήσου πάνω από 20 έτη. Συγκεκριμένα, το 60% (63 άτομα) απάντησε άνω των 20 ετών, το 20,95% (22 άτομα) έως και 5 έτη, το 15,24% (16 άτομα) από 11 έως και 20 έτη και τέλος το 3,81% (4 άτομα) από 6 έως και 10 έτη.

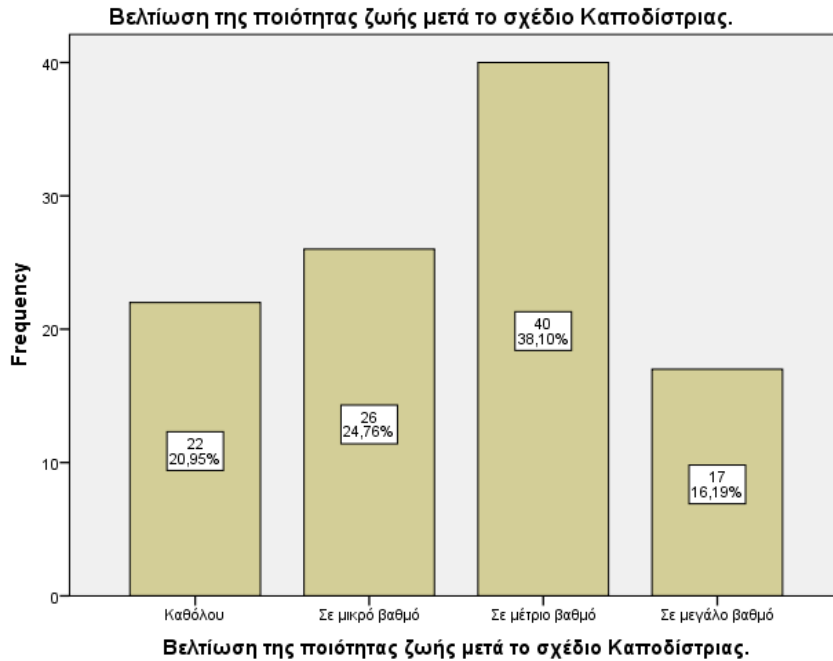

Γράφημα 7.5: Διάρκεια παραμονής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

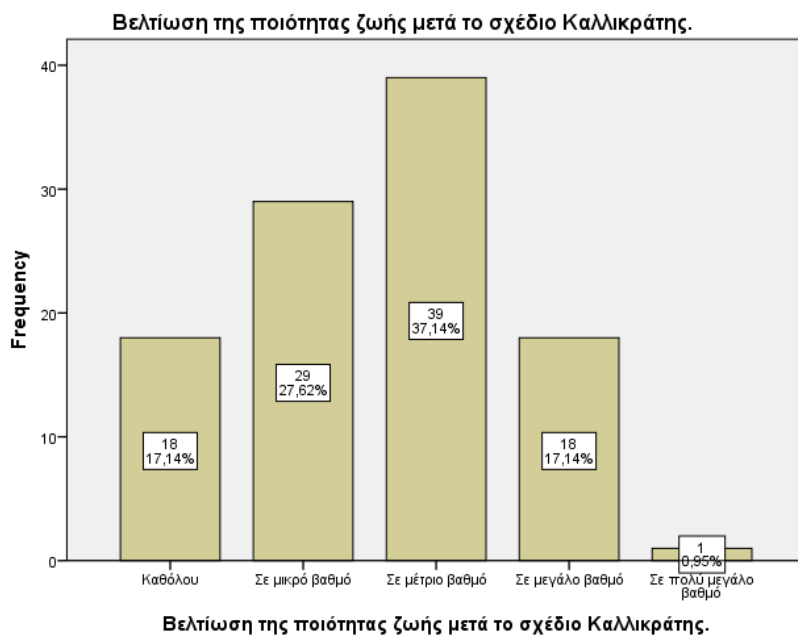
7.2. Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης και ποιότητα ζωής

Οι επόμενες δύο ερωτήσεις αφορούσαν τις αλλαγές που επέφεραν τα σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης στην ποιότητα ζωής των συμμετεχόντων. Από Γράφημα 7.6 φαίνεται ότι το σχέδιο Καποδίστριας, η πρώτη μεγάλη διοικητική μεταρρύθμιση σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δεν επέφερε μεγάλες αλλαγές στην ποιότητα ζωής των συμμετεχόντων στη έρευνα. Συγκεκριμένα, το 45,71% (48 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 38,10% (40 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, μόλις το 16,19% (17 άτομα) απάντησε σε μεγάλο βαθμό, ενώ σημειώνεται ότι κανένας από τους συμμετέχοντες δεν απάντησε σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Γράφημα 7.6: Απόψεις σχετικά με το επίπεδο ζωή μετά το σχέδιο Καποδίστριας

Από το παρακάτω Γράφημα 7.7 φαίνεται ότι το σχέδιο Καλλικράτης, η δεύτερη και μεγαλύτερη διοικητική μεταρρύθμιση σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δεν επέφερε επίσης μεγάλες αλλαγές στην ποιότητα ζωής των συμμετεχόντων στη έρευνα. Συγκεκριμένα, το 44,76% (47 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 37,14% (49 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, μόλις το 18,09% (19 άτομα) απάντησε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Γράφημα 7.7: Απόψεις σχετικά με το επίπεδο ζωή μετά το σχέδιο Καλλικράτης

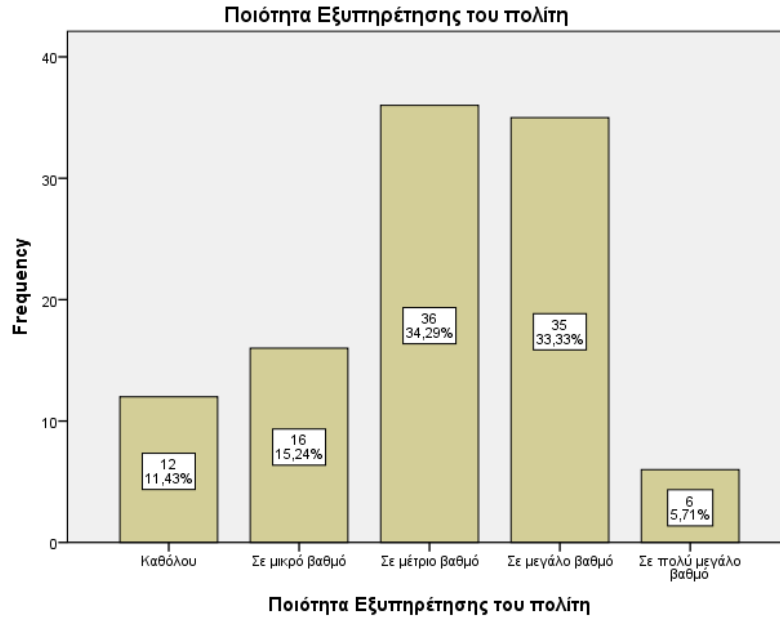
Στον παρακάτω Πίνακα 7.1 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα που αφορούν τις παραπάνω δύο ερωτήσεις. Και από αυτό τον πίνακα είναι ξεκάθαρο ότι δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά, αναφορικά με το επίπεδο ζωής των πολιτών μετά την εφαρμογή των δύο Σχεδίων, αφού και στις δύο περιπτώσεις το ποσοστό των πολιτών που είδαν κάποια βελτίωση στην ποιότητα ζωής τους ήταν κάτω του 20%.

Πίνακας 7.1: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα ζωής μετά τον Καποδίστρια και μετά τον Καλλικράτη

Απάντηση	Σχέδιο Καποδίστριας		Σχέδιο Καλλικράτης	
	Άτομα	Ποσοστό%	Άτομα	Ποσοστό%
Καθόλου	22	21	18	17,1
Σε μικρό βαθμό	26	24,8	29	27,6
Σε μέτριο βαθμό	40	38,1	39	37,1
Σε μεγάλο βαθμό	17	16,2	18	17,1
Σε πολύμεγάλο βαθμό	0	0	1	1

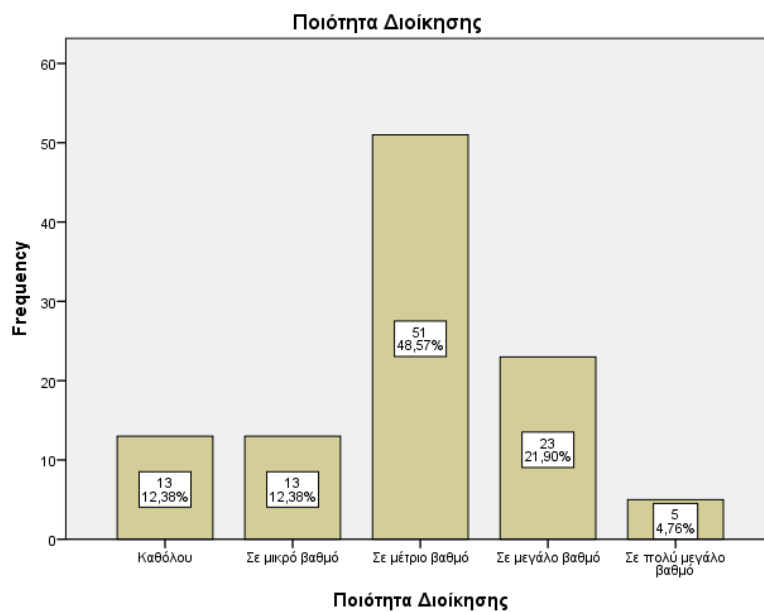
Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν το βαθμό κατά τον οποίο τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης βελτίωσαν την ποιότητα συγκεκριμένων υπηρεσιών για τις οποίες είναι υπεύθυνη η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η πρώτη από τις υπηρεσίες που αξιολογήθηκε ήταν η ποιότητα της εξυπηρέτησης του πολίτη. Από το Γράφημα 7.8 φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τη συγκεκριμένη υπηρεσία. Συγκεκριμένα, το 26,67% (28 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 34,29% (36 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 39,04% (41 άτομα) απάντησε ότι η ποιότητα εξυπηρέτησης του πολίτη βελτιώθηκε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

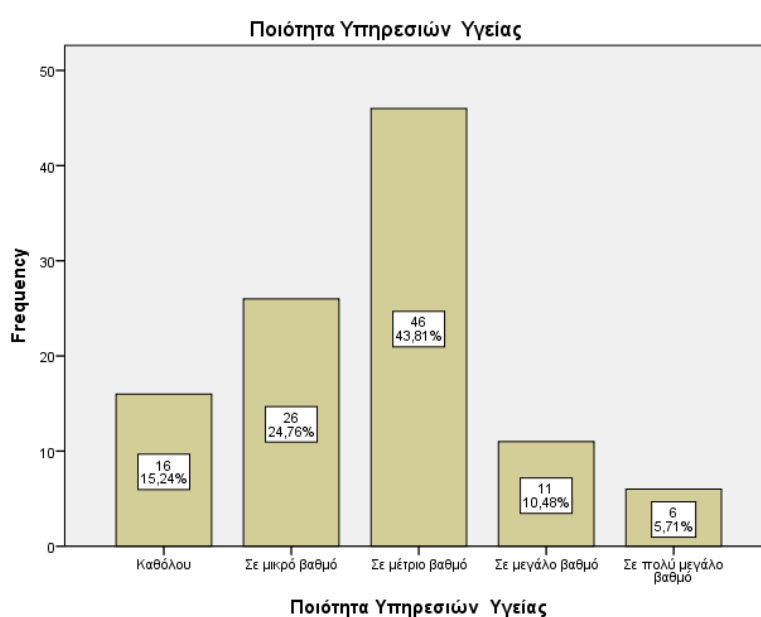
Γράφημα 7.8: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα εξυπηρέτησης του πολίτη

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν την ποιότητα της διοίκησης. Από το Γράφημα 7.9 φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τη συγκεκριμένη υπηρεσία. Συγκεκριμένα, το 24,76% (26 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ σχεδόν οι μισοί (51 άτομα, 48,57%) απάντησαν σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 26,66% (28 άτομα) απάντησε ότι η ποιότητα της διοίκησης βελτιώθηκε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

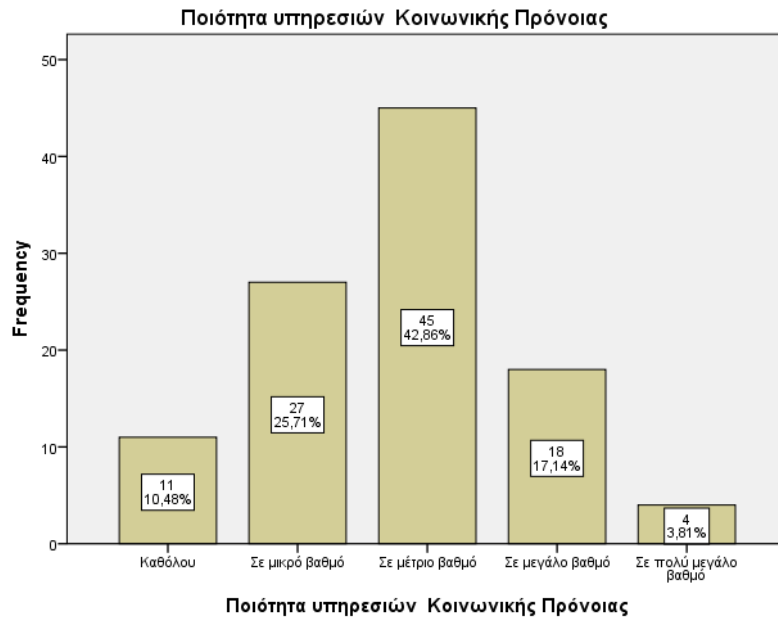
Γράφημα 7.9: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα της διοίκησης

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στην αξιολόγηση των υπηρεσιών Υγείας, όπως αυτή παρέχεται από τις διάφορες δομές για τις οποίες είναι υπεύθυνη η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Από το Γράφημα 7.10 φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι ούτε από αυτή την υπηρεσία. Συγκεκριμένα, το 40% (42 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 43,81% (46 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, μόλις το 16,19% (16 άτομα) απάντησε ότι η ποιότητα των υπηρεσιών Υγείας βελτιώθηκε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό με την εφαρμογή των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης.

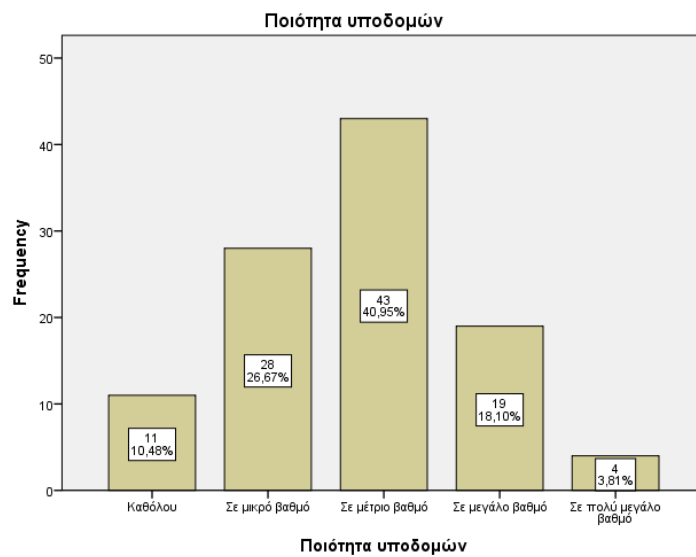
Γράφημα 7.10: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υπηρεσιών υγείας

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στην αξιολόγηση της ποιότητας των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας, όπως αυτή παρέχεται από τις διάφορες δομές για τις οποίες είναι υπεύθυνη η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Από το παρακάτω Γράφημα 7.11 φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι ούτε από αυτή την υπηρεσία. Συγκεκριμένα, το 36,19% (38 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 42,86% (45 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, μόλις το 20,95% (22 άτομα) απάντησε ότι η ποιότητα των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας βελτιώθηκε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό με την εφαρμογή των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης.

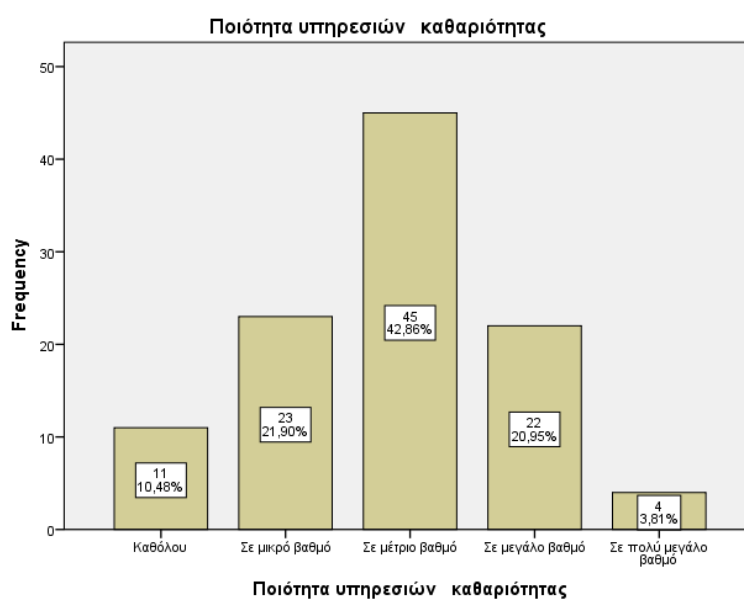
Γράφημα 7.11: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας

Ακολούθως οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν την ποιότητα των υποδομών. Από το παρακάτω Γράφημα 7.12 φαίνεται ότι η εικόνα είναι σχεδόν ίδια με τις προηγούμενες περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, το 37,15% (39 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 40,95% (43 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, μόλις το 21,91% (23 άτομα) απάντησε ότι η ποιότητα των υποδομών βελτιώθηκε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό με την εφαρμογή των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης.

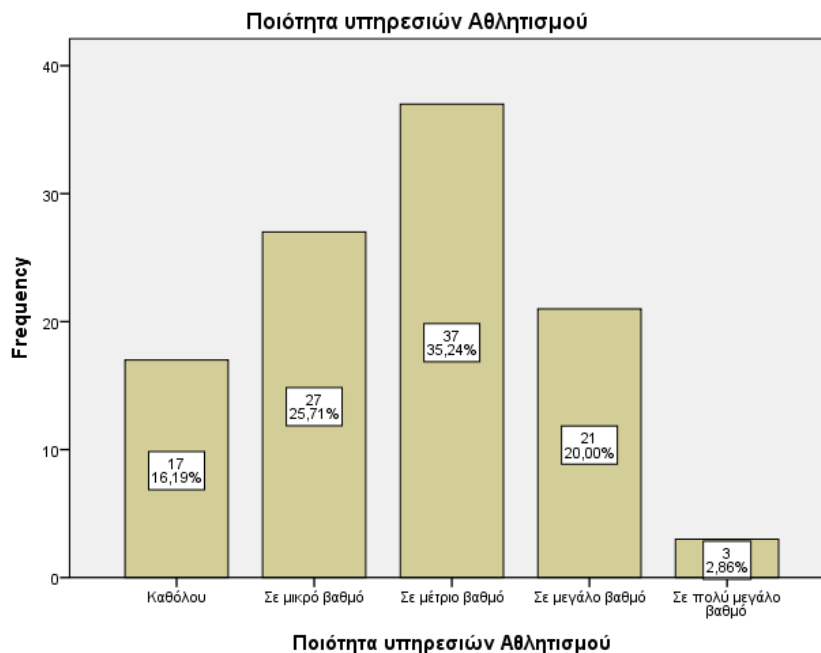
Γράφημα 7.12: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υποδομών

Ακολούθως οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν την ποιότητα των υπηρεσιών καθαριότητας, μια υπηρεσία για την οποία είναι παραδοσιακά υπεύθυνη η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Από το παρακάτω Γράφημα 7.13 φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τη βελτίωση και αυτής της υπηρεσίας μετά την ολοκλήρωση των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης. Συγκεκριμένα, το 22,38% (34 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 42,86% (45 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, μόλις το 24,76% (26 άτομα) απάντησε ότι η ποιότητα των υποδομών βελτιώθηκε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Γράφημα 7.13: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υπηρεσιών καθαριότητας

Τέλος, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν την ποιότητα των υπηρεσιών αθλητισμού. Από το παρακάτω Γράφημα 7.14 φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τη βελτίωση και αυτής της υπηρεσίας μετά την ολοκλήρωση των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης. Συγκεκριμένα, το 41,90% (44 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 35,24% (37 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, μόλις το 22,86% (24 άτομα) απάντησε ότι η ποιότητα των υποδομών βελτιώθηκε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό μετά την ολοκλήρωση των δύο Σχεδίων.

Γράφημα 7.14: Απόψεις σχετικά με την ποιότητα υπηρεσιών Αθλητισμού

Στον παρακάτω Πίνακα 7.2 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της βελτίωσης των συγκεκριμένων υπηρεσιών. Υπενθυμίζεται ότι 1=Καθόλου, 2= Σε μικρό βαθμό, 3= Σε μέτριο βαθμό, 4=Σε μεγάλο βαθμό και τέλος ότι 5=Σε μεγάλο βαθμό.

Από ότι φαίνεται οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι περισσότερο βελτιώθηκε η εξυπηρέτηση του πολίτη (MT=3,07, TA=1,085), με το επίπεδο της βελτίωσης να είναι ελάχιστα άνω του μέτρια. Ελάχιστα πιο χαμηλά, και κάτω του μέτρια, αξιολογήθηκε η βελτίωση στην ποιότητα της Διοίκησης (MT=2,94, TA=1,017) και η βελτίωση στην ποιότητα των υπηρεσιών καθαριότητας (MT=2,86, TA=0,994), όπως και η βελτίωση στην ποιότητα των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας (MT=2,78, TA=0,980) και της ποιότητας των υποδομών (MT=2,78, TA=0,990). Τέλος, χαμηλότερα από όλες τις υπηρεσίες αξιολογήθηκε η βελτίωση στην ποιότητα των υπηρεσιών αθλητισμού (MT=2,68, TA=1,061) και των υπηρεσιών Υγείας (MT=2,67, TA=1,044).

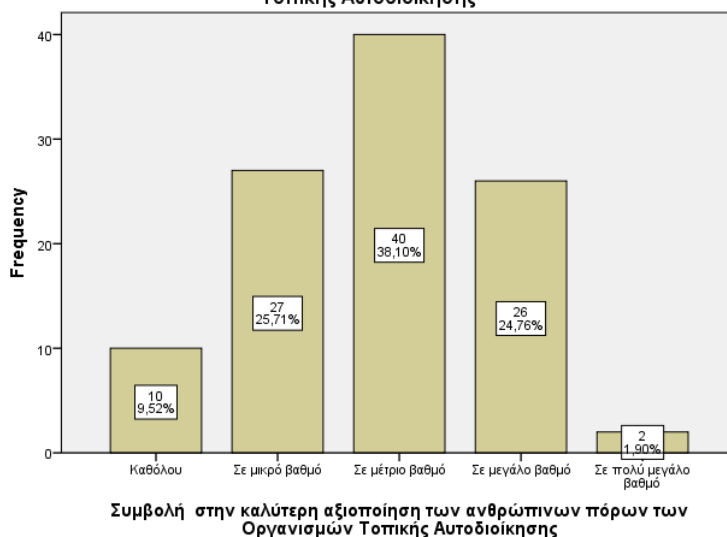
Πίνακας 7.2: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα αξιολόγησης βελτίωσης υπηρεσιών

	Ελάχιστη τιμή	Μέγιστη τιμή	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Ποιότητα Εξυπηρέτησης του πολίτη	1	5	3,07	1,085
Ποιότητα Διοίκησης	1	5	2,94	1,017
Ποιότητα Υπηρεσιών Υγείας	1	5	2,67	1,044
Ποιότητα υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας	1	5	2,78	0,980
Ποιότητα υποδομών	1	5	2,78	0,990
Ποιότητα υπηρεσιών καθαριότητας	1	5	2,86	0,994
Ποιότητα υπηρεσιών Αθλητισμού	1	5	2,68	1,061

7.3. Η συμβολή των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης

Ακολούθως, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν κατά πόσο τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Από το παρακάτω Γράφημα 7.15 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά στη καλύτερη αξιοποίηση των συγκεκριμένων πόρων σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 35,23% (37 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 38,10% (40 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 26,66% (28 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

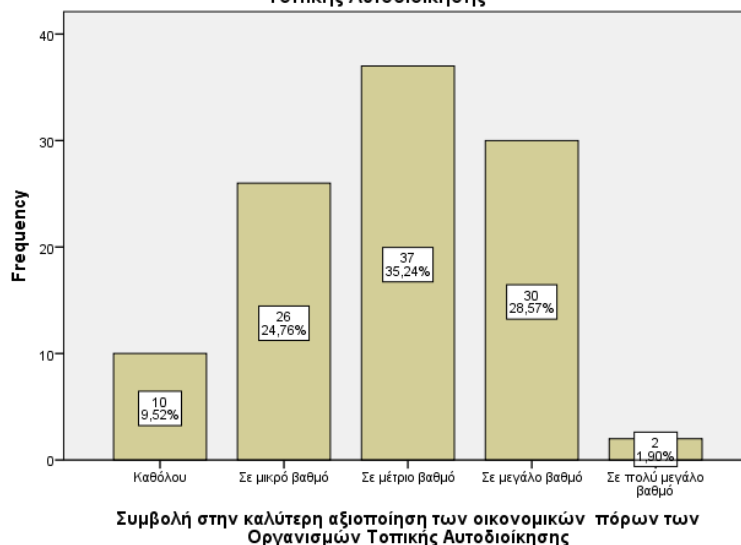
Συμβολή στην καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Γράφημα 7.15: Απόψεις σχετικά με την αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων των ΟΤΑ

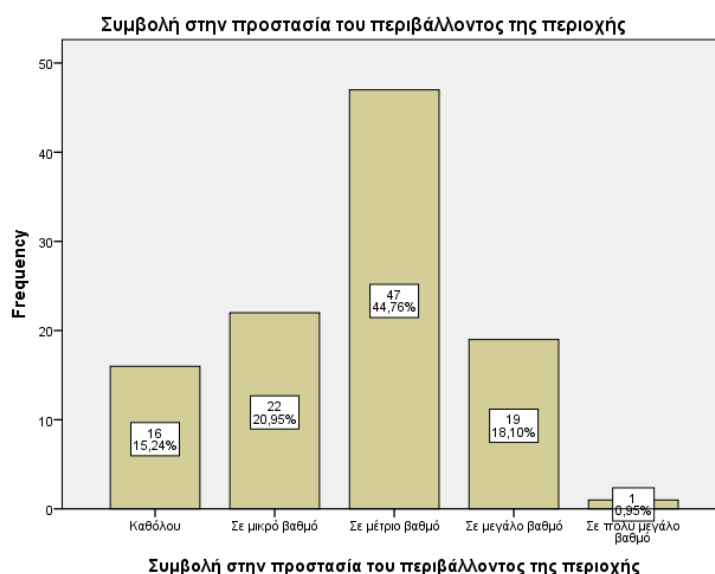
Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν κατά πόσο τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην καλύτερη αξιοποίηση των οικονομικών πόρων στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Από το παρακάτω Γράφημα 7.16 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά στη καλύτερη αξιοποίηση των συγκεκριμένων πόρων σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 34,28% (36 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 35,24% (37 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 30,47% (32 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην καλύτερη αξιοποίηση των οικονομικών πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Συμβολή στην καλύτερη αξιοποίηση των οικονομικών πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

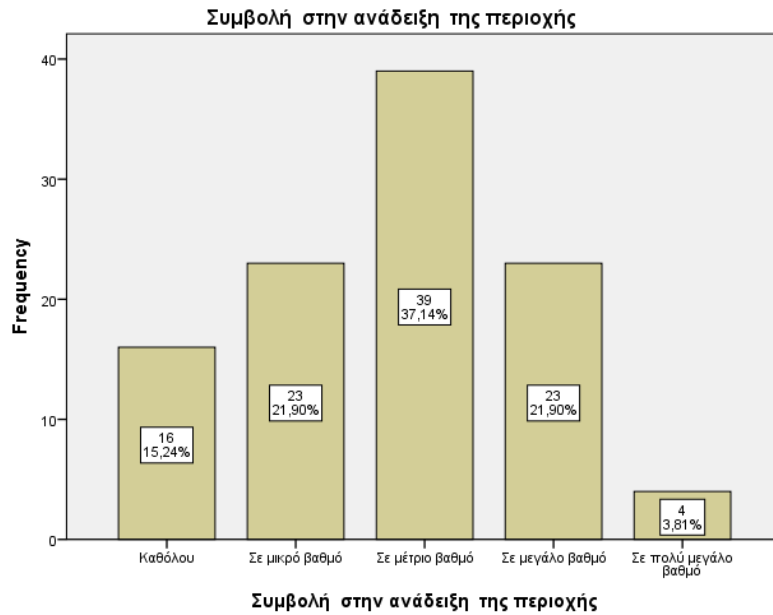
Γράφημα 7.16: Απόψεις σχετικά με την αξιοποίηση των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ

Ακολούθως, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν κατά πόσο τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής. Από το παρακάτω Γράφημα 7.17 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά στο συγκεκριμένο τομέα σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 36,19% (38 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 44,76% (47 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, μόλις το 19,05% (19 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

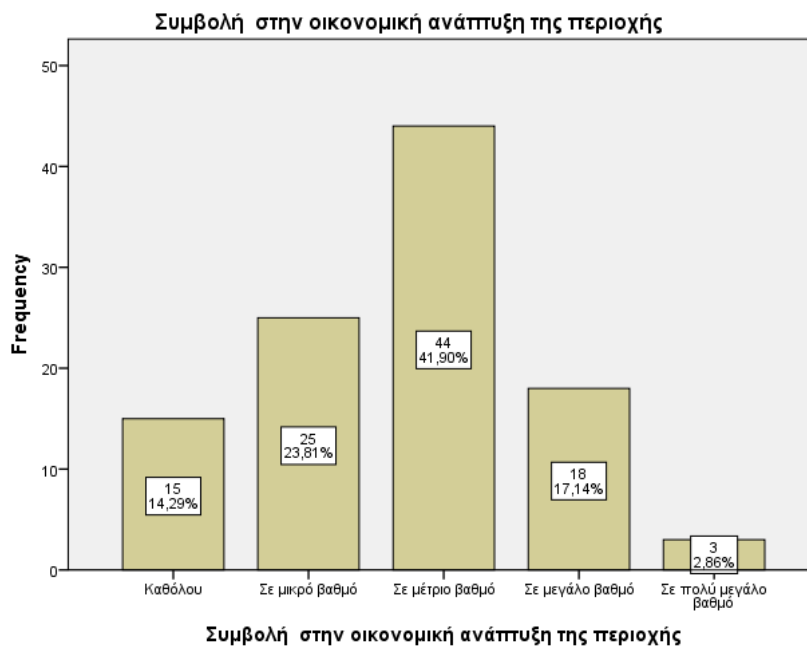
Γράφημα 7.17: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στην αξιολόγηση της συμβολής των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης στην ανάδειξη της περιοχής. Από το παρακάτω Γράφημα 7.18 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά στο συγκεκριμένο τομέα σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 37,14% (39 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 37,14% (39 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 25,71% (27 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην ανάδειξη της περιοχής σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

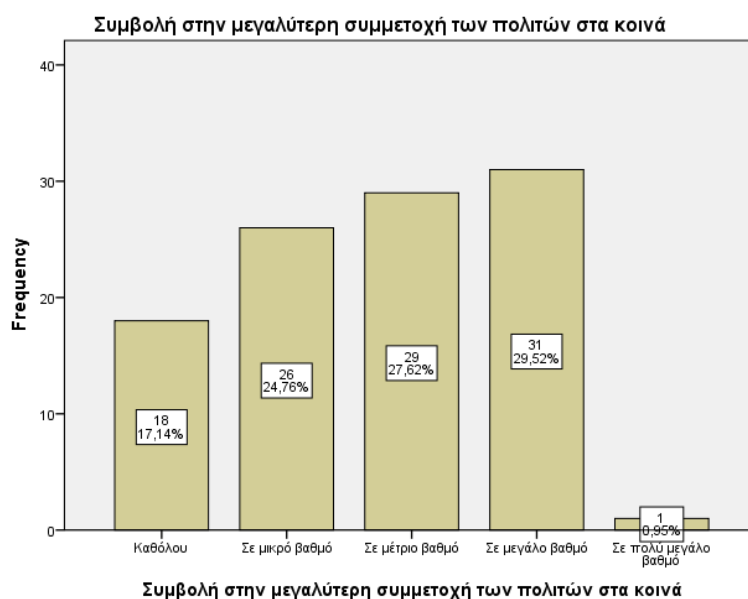
Γράφημα 7.18: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στην ανάδειξη της περιοχής

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στην αξιολόγηση της συμβολής των Σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Από το παρακάτω Γράφημα 7.19 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά στο συγκεκριμένο τομέα σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 38,1% (40 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 41,90% (44 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 20% (21 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

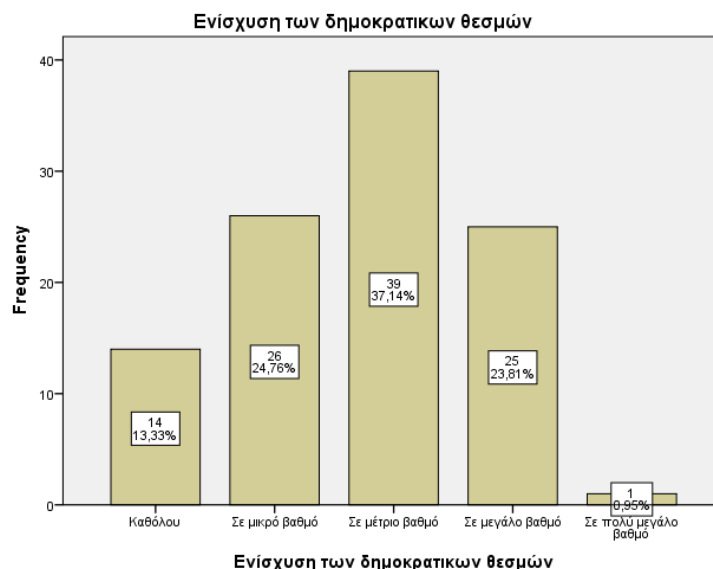
Γράφημα 7.19: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής

Ακολούθως, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν το βαθμό κατά τον οποίο τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλλαν στην μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Από το παρακάτω Γράφημα 7.20 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά στο συγκεκριμένο τομέα σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 41,9% (44 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 27,62% (29 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 30,47% (32 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στη μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Γράφημα 7.20: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στη μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά

Ακολούθως, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν το βαθμό κατά τον οποίο τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλλαν στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών. Στο Γράφημα 7.21 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά στο συγκεκριμένο τομέα σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 38,03% (40 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 37,14% (39 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 24,75% (26 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Γράφημα 7.21: Απόψεις σχετικά με την συμβολή στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών

Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν το βαθμό κατά τον οποίο τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλλαν στη μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση, το οποίο ήταν και ένα από τα ζητούμενα της διοικητικής αναδιάρθρωσης σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Από το παρακάτω Γράφημα 7.22 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια συνέβαλλαν, σε κάποιο βαθμό, στο συγκεκριμένο τομέα σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, το 31,43% (33 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 36,19% (38 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 32,38% (34 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στη μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Γράφημα 7.22: Απόψεις σχετικά με τη συμβολή σε μεγαλύτερη

Στον παρακάτω Πίνακα 7.3 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της συμβολής των δύο Σχεδίων. Υπενθυμίζεται ότι 1=Καθόλου, 2= Σε μικρό βαθμό, 3= Σε μέτριο βαθμό, 4=Σε μεγάλο βαθμό και τέλος ότι 5=Σε μεγάλο βαθμό.

Από ότι φαίνεται οι συμμετέχοντες θεωρούν σε όλες τις περιπτώσεις η συμβολή των δύο Σχεδίων είναι κάτω του μετρίου. Παρόλα αυτά η μεγαλύτερη συμβολή των δύο σχεδίων είναι η μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση (MT=2,91 TA=0,991) ενώ ελάχιστα χαμηλότερα αξιολογήθηκε η συμβολή τους στην αξιοποίηση των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ (MT=2,89, TA=0,993) και των ανθρώπινων πόρων (MT=2,84, TA=0,972). Ακολούθησε, η συμβολή στην ανάδειξη της περιοχής (MT=2,77, TA=1,076), στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών (MT=2,74, TA=1,000), στην μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά (MT=2,72, TA=1,096). Τέλος, χαμηλότερα από αξιολογήθηκε η συμβολή των Σχεδίων στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής (MT=2,70, TA=1,009) και της προστασίας του περιβάλλοντος της περιοχής (MT=2,69, TA=0,974).

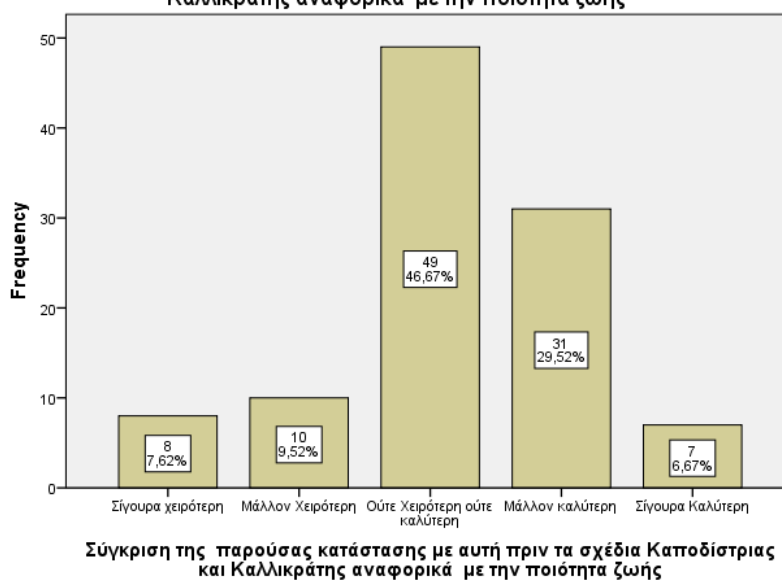
Πίνακας 7.3: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα της αξιολόγησης της συμβολής των δύο Σχεδίων

	Ελάχιστη τιμή	Μέγιστη τιμή	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Συμβολή στην καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	1	5	2,84	0,972
Συμβολή στην καλύτερη αξιοποίηση των οικονομικών πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	1	5	2,89	0,993
Συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής	1	5	2,69	0,974
Συμβολή στην ανάδειξη της περιοχής	1	5	2,77	1,076
Συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής	1	5	2,70	1,009
Συμβολή στην μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά	1	5	2,72	1,096
Συμβολή στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών	1	5	2,74	1,000

Συμβολή στη μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση	1	5	2,91	0,991
--	---	---	------	-------

Στην τελευταία ερώτηση, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν συγκρίνουν την παρούσα κατάσταση με αυτή πριν την εφαρμογή των σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης, αναφορικά με το επίπεδο της ποιότητας ζωής των πολιτών. Από το παρακάτω Γράφημα 7.23 φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια συνέβαλλαν δεν βελτίωσαν σημαντικά το επίπεδο της ποιότητας ζωής των πολιτών. Συγκεκριμένα, το 17,14% (18 άτομα) απάντησε καθόλου ή σε μικρό βαθμό, ενώ το 46,67% (48 άτομα) απάντησε σε μέτριο βαθμό. Τέλος, το 36,19% (38 άτομα) απάντησε ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στη βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής των πολιτών σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Σύγκριση της παρούσας κατάστασης με αυτή πριν τα σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης αναφορικά με την ποιότητα ζωής

Γράφημα 7.23: Απόψεις αναφορικά με τη σύγκρισή της παρούσας κατάστασης με αυτή πριν τα σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης στο επίπεδο της ποιότητας ζωής

7.4. Συσχετίσεις και επαγωγική στατιστική

Προκειμένου να διερευνηθεί αν και κατά πόσο τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα επηρεάζουν τις απαντήσεις τους καθώς και για να διαπιστωθεί, διενεργήθηκαν οι κατάλληλοι έλεγχοι. Συγκεκριμένα για τη μεταβλητή φύλο η οποία παίρνει μόνο δύο τιμές (Γυναίκα, Άνδρας) διενεργήθηκε ο έλεγχος independent samples t-test, για όλες τις ερωτήσεις που υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο. Στο συγκεκριμένο έλεγχο υπάρχουν οι εξής υποθέσεις:

Μηδενική Υπόθεση H_0 : Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ γυναικών και ανδρών, δηλαδή είναι $\mu_A = \mu_B$

Εναλλακτική Υπόθεση H_1 : Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ γυναικών και ανδρών, δηλαδή είναι $\mu_A \neq \mu_B$

Για τις υπόλοιπες δημογραφικές μεταβλητές της έρευνας, δηλαδή την ηλικία, το επίπεδο μόρφωσης, την Περιφερειακή Ενότητα στην οποία κατοικούν οι συμμετέχοντες, και τα συνολικά έτη διαμονής σε περιοχή της Περιφέρειας Πελοποννήσου, διενεργήθηκε ο έλεγχος OneWayANOVA, για όλες τις ερωτήσεις που υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο. Στο συγκεκριμένο έλεγχο υπάρχουν οι εξής υποθέσεις:

Μηδενική Υπόθεση H_0 : Δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ομάδων, δηλαδή είναι $\mu_i = \mu_j$ για κάθε $i \neq j$

Εναλλακτική Υπόθεση H_1 : Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ομάδων δηλαδή είναι $\mu_i \neq \mu_j$ για κάθε κάποια ομάδα i .

Σε όλες τις περιπτώσεις το επίπεδο σημαντικότητας τέθηκε στο $\alpha=0,05$. Δεδομένου ότι το δείγμα έχει μέγεθος τουλάχιστον 30, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι ακολουθεί την κανονική κατανομή.

Συσχετίσεις ως προς το φύλο.

Θεωρώντας ως ανεξάρτητη μεταβλητή το φύλο των συμμετεχόντων, στατιστικά σημαντική διαφορά βρέθηκε μόνο στις περιπτώσεις της συμβολής των δύο Σχεδίων στην ανάδειξη της περιοχής και στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών (Πίνακας 7.3).

Πίνακας 7.4: Independent Samples t-test για τη συσχέτιση του φύλου με α) συμβολή στην ανάδειξη της περιοχής και β) ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Συμβολή στην ανάδειξη της περιοχής	Equalvariances assumed	5,525	0,021	-3,289	103	0,001	-,706	,215	-1,131	-,280
	Equalvariances not assumed			-3,065	54,895	0,003	-,706	,230	-1,167	-,244
Ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών	Equalvariances assumed	1,225	0,271	-2,177	103	0,032	-,446	,205	-,853	-,040
	Equalvariances not assumed			-2,133	61,908	0,037	-,446	,209	-,864	-,028

Συγκεκριμένα, για τη συμβολή των δύο Σχεδίων στην ανάδειξη της περιοχής, ο έλεγχος για την ισότητα των διακυμάνσεων έδωσε $p\text{-value}=0,021 < 0,05$, οπότε δεν είναι ίσες οι διακυμάνσεις στις δύο ομάδες. Από τη σχετική γραμμή, την δεύτερη, και τη στήλη Sig. (2-tailed) βρίσκουμε ότι είναι $p\text{-value}=0,003 < 0,05$ οπότε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ανδρών και των γυναικών του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, με δεδομένο ότι στο δείγμα μας η μέση τιμή των γυναικών είναι ίση με $MT=3$ ($TA=0,956$) και των ανδρών είναι ίση με $MT=2,29$ ($TA=1,169$) συμπεραίνουμε ότι οι γυναίκες πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην ανάδειξη της περιοχής.

Σχετικά με τη συμβολή των δύο Σχεδίων στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών, ο έλεγχος για την ισότητα των διακυμάνσεων έδωσε $p\text{-value}=0,271 > 0,05$, οπότε είναι ίσες οι διακυμάνσεις στις δύο ομάδες. Από τη σχετική γραμμή, την πρώτη, και τη στήλη Sig. (2-

tailed) βρίσκουμε ότι είναι $p\text{-value}=0,032<0,05$ οπότε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ανδρών και των γυναικών του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, με δεδομένο ότι στο δείγμα μας η μέση τιμή των γυναικών είναι ίση με $MT=2,89$ ($TA=0,964$) και των ανδρών είναι ίση με $MT=2,44$ ($TA=1,021$) συμπεραίνουμε ότι οι γυναίκες πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών.

Συσχετίσεις ως προς την ηλικία.

Ο σχετικός έλεγχος με ανεξάρτητη μεταβλητή την ηλικία δεν έδωσε στατιστικά σημαντική διαφορά σε καμία από τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

Συσχετίσεις ως προς το επίπεδο μόρφωσης.

Ο σχετικός έλεγχος, One-way ANOVA, με ανεξάρτητη μεταβλητή το επίπεδο μόρφωσης, έδωσε στατιστικά σημαντικές διαφορές στις παρακάτω προτάσεις του ερωτηματολογίου (Πίνακας 7.4).

Πίνακας 7.5: One-way ANOVA για τη συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και ερωτήσεων

		ANOVA				
		Sum of Squares	df	MeanSquare	F	Sig.
Ποιότητα υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας	BetweenGroups	7,961	3	2,654	2,913	0,038
	WithinGroups	92,001	101	0,911		
	Total	99,962	104			
Ποιότητα υπηρεσιών καθαριότητας	BetweenGroups	7,933	3	2,644	2,814	,043
	WithinGroups	94,924	101	,940		
	Total	102,857	104			
Ποιότητα υπηρεσιών Αθλητισμού	BetweenGroups	8,994	3	2,998	2,804	,044
	WithinGroups	107,996	101	1,069		
	Total	116,990	104			
Συμβολή στη μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση	BetweenGroups	7,676	3	2,559	2,733	,048
	WithinGroups	94,552	101	,936		
	Total	102,229	104			

Ο έλεγχος Post-Hoc, και συγκεκριμένα ο έλεγχος Bionferroni, για τις παραπάνω περιπτώσεις έδωσε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Σχετικά με την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας, οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι Γυμνασίου, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ (Πίνακας 7.5).

Πίνακας 7.6: Συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και βελτίωσης των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας

Dependent Variable	(I) Επίπεδο μόρφωσης	(J) Επίπεδο μόρφωσης	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Ποιότητα υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας	Γυμνάσιο	Λύκειο	-,333	0,595	1,000	-1,94	1,27
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-1,023	0,570	0,453	-2,56	0,51
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	-,780	0,571	1,000	-2,32	0,76
	Λύκειο	Γυμνάσιο	0,333	0,595	1,000	-1,27	1,94
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	0-,690	0,268	0,069	-1,41	0,03
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	-,447	0,270	0,604	-1,17	0,28
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	Γυμνάσιο	1,023	0,570	0,453	-,51	2,56
		Λύκειο	,690	0,268	0,069	-,03	1,41
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	0,243	0,208	1,000	-,32	0,80
	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	Γυμνάσιο	0,780	0,571	1,000	-,76	2,32
		Λύκειο	0,447	0,270	0,604	-,28	1,17
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-,243	0,208	1,000	-,80	0,32

Σχετικά με την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών καθαριότητας, οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι Γυμνασίου, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ καθώς και οι κάτοχοι Μεταπτυχιακού/Διδακτορικού τίτλου σπουδών (Πίνακας 7.5).

Πίνακας 7.7: Συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και βελτίωσης των υπηρεσιών καθαριότητας

Dependent Variable	(I) Επίπεδο μόρφωσης	(J) Επίπεδο μόρφωσης	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Ποιότητα υπηρεσιών καθαριότητας	Γυμνάσιο	Λύκειο	-,833	,605	1,000	-2,46	,79
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-1,357	,579	,126	-2,91	,20
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	-1,260	,580	,193	-2,82	,30
	Λύκειο	Γυμνάσιο	,833	,605	1,000	-,79	2,46
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-,523	,272	,344	-1,26	,21
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	-,427	,274	,735	-1,16	,31
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	Γυμνάσιο	1,357	,579	,126	-,20	2,91
		Λύκειο	,523	,272	,344	-,21	1,26
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	,096	,212	1,000	-,47	,67
	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	Γυμνάσιο	1,260	,580	,193	-,30	2,82
		Λύκειο	,427	,274	,735	-,31	1,16
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-,096	,212	1,000	-,67	,47

Σχετικά με την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών αθλητισμού, οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι Γυμνασίου, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ καθώς και οι κάτοχοι Μεταπτυχιακού/Διδακτορικού τίτλου σπουδών (Πίνακας 7.6).

Πίνακας 7.8: Συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και βελτίωσης των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας

Dependent Variable	(I) Επίπεδο μόρφωσης	(J) Επίπεδο μόρφωσης	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Ποιότητα υπηρεσιών Αθλητισμού	Γυμνάσιο	Λύκειο	-1,056	,645	,629	-2,79	,68
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-1,341	,617	,193	-3,00	,32
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	-1,569	,618	,076	-3,23	,10
	Λύκειο	Γυμνάσιο	1,056	,645	,629	-,68	2,79
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-,286	,290	1,000	-1,07	,50
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	-,514	,292	,492	-1,30	,27
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	Γυμνάσιο	1,341	,617	,193	-,32	3,00
		Λύκειο	,286	,290	1,000	-,50	1,07
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	-,228	,226	1,000	-,84	,38
	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	Γυμνάσιο	1,569	,618	,076	-,10	3,23
		Λύκειο	,514	,292	,492	-,27	1,30
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	,228	,226	1,000	-,38	,84

Σχετικά με τη συμβολή των δύο Σχεδίων για μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση, οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι Λυκείου, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ καθώς και οι κάτοχοι Μεταπτυχιακού/Διδακτορικού τίτλου σπουδών (Πίνακας 7.7)

Πίνακας 7.9: Συσχέτιση του επιπέδου μόρφωσης και συμβολή στη μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση

Dependent Variable	(I) Επίπεδο μόρφωσης	(J) Επίπεδο μόρφωσης	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Συμβολή στη μεγαλύτερη	Γυμνάσιο	Λύκειο	,333	,603	1,000	-1,29	1,96
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-,233	,578	1,000	-1,79	1,32

αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό		,317	,579	1,000	-1,24	1,87
	Λύκειο	Γυμνάσιο	-,333	,603	1,000	-1,96	1,29
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-,566	,272	,238	-1,30	,17
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	-,016	,274	1,000	-,75	,72
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	Γυμνάσιο	,233	,578	1,000	-1,32	1,79
		Λύκειο	,566	,272	,238	-,17	1,30
		Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	,550	,211	,064	-,02	1,12
	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	Γυμνάσιο	-,317	,579	1,000	-1,87	1,24
		Λύκειο	,016	,274	1,000	-,72	,75
		ΑΕΙ/ΤΕΙ	-,550	,211	,064	-1,12	,02

Συσχετίσεις ως προς την Περιφερειακή Ενότητα.

Ο σχετικός έλεγχος με ανεξάρτητη μεταβλητή την Περιφερειακή ενότητα δεν έδωσε στατιστικά σημαντική διαφορά σε καμία από τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

Συσχετίσεις ως προς τα έτη διαμονής στην Περιφέρεια

Ο σχετικός έλεγχος με ανεξάρτητη μεταβλητή την Περιφερειακή ενότητα έδωσε στατιστικά σημαντική διαφορά μόνο στην ερώτηση που αφορούσε την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών Υγείας (Πίνακας 7.8).

ANOVA

Πίνακας 7.10: ANOVA test για τη συσχέτιση με τη μεταβλητή βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας ανά Περιφερειακή Ενότητα

	Sum of Squares	df	MeanSquare	F	Sig.
BetweenGroups	8,613	3	2,871	2,769	,046
WithinGroups	104,720	101	1,037		
Total	113,333	104			

Ο έλεγχος Post-Hoc, και συγκεκριμένα ο έλεγχος Bionferroni, για τη συγκεκριμένη περίπτωση, έδειξε ότι οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι όσοι κατοικούν στην Περιφέρεια

Πελοποννήσου περισσότερο από 20 έτη, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι όσοι κατοικούν από 6-10 έτη και ακολούθως όσοι κατοικούν σε αυτή έως και 5 έτη.

Πίνακας 7.11: Συσχέτιση της μεταβλητής συμβολή στη βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και έτη διαμονής

(I) Έτη διαμονής στη Περιφέρεια Πελοποννήσου	(J) Έτη διαμονής στη Περιφέρεια Πελοποννήσου	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Έως και 5 έτη	6-10 έτη	-,841	,553	,791	-2,33	,65
	11-20 έτη	,097	,335	1,000	-,80	1,00
	Άνω των 20 ετών	,433	,252	,535	-,25	1,11
6-10 έτη	Έως και 5 έτη	,841	,553	,791	-,65	2,33
	11-20 έτη	,938	,569	,616	-,59	2,47
	Άνω των 20 ετών	1,274	,525	,102	-,14	2,69
11-20 έτη	Έως και 5 έτη	-,097	,335	1,000	-1,00	,80
	6-10 έτη	-,938	,569	,616	-2,47	,59
	Άνω των 20 ετών	,336	,285	1,000	-,43	1,10
Άνω των 20 ετών	Έως και 5 έτη	-,433	,252	,535	-1,11	,25
	6-10 έτη	-1,274	,525	,102	-2,69	,14
	11-20 έτη	-,336	,285	1,000	-1,10	,43

Κεφάλαιο 8

Συμπεράσματα – Περιορισμοί - Προτάσεις

Τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης είχαν ως σκοπό να αναδιοργανώσουν τη χώρα σε επίπεδο ΤΑ, με το σχηματισμό νέων οικονομικά και οργανωτικά ισχυρών ΟΤΑ. Ιδιαίτερα με το Σχέδιο Καποδίστριας η τότε Κυβέρνηση αναφέρθηκε πολλές φορές και στην αποκέντρωση, παρουσιάζοντας ειδυλλιακή τη ζωή στην επαρχία. Αντί όμως οι κάτοικοι των μικρών κοινοτήτων να παραμείνουν στον τόπο τους, και ιδιαίτερα οι νέοι, παρατηρήθηκε ένα κύμα αστυφιλίας προς τις έδρες των νέων Δήμων. Το τελευταίο κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντικό γιατί από φάνηκε από την παρουσίαση των δημογραφικών στοιχείων της Περιφέρειας, πρόκειται για μια «γερασμένη» Περιφέρεια με την έννοια ότι οι κάτοικοι της έχουν μεγάλη ηλικία. Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση» 2014-2020 (www.espa.gr), όπως αυτό παρουσιάζεται στη ιστοσελίδα του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2014-2020) (www.espa.gr), το κράτος, μέσω αυτού του Προγράμματος, επένδυσε περίπου 270.342.339 ευρώ κατά το χρονικό διάστημα 2014 έως 2020. Μέρος αυτών των χρημάτων, και συγκεκριμένα 216.273.871 ευρώ ήταν η συμμετοχή της Ε.Ε. ενώ το υπόλοιπο μέρος, ήτοι 54.068.468, ευρώ ήταν η Εθνική συμμετοχή. Από την πληθώρα των πολλών τομέων εστίασης του Προγράμματος η παρούσα ενότητα ασχολείται με τους τομείς, οι οποίοι σχετίζονται με την ποιότητα ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Το μεγάλο πλεονέκτημα των δύο Σχεδίων είναι η δημιουργία μεγαλύτερων Ο.Τ.Α., οι οποίες έχουν πιο ολοκληρωμένες υποδομές και καλύτερη οργάνωση προκειμένου να είναι σε θέση να καταθέσουν προτάσεις και να διεκδικούν χρηματοδότηση τους από την Ε.Ε. (Παπαδουκάκης, 2005; Χρυσανθάκης, 2010).

Το ΕΣΠΑ 2007 – 2013 είχε ως αποτέλεσμα την επένδυση σημαντικών πόρων στους τομείς της ποιότητας ζωής, εντούτοις η ίδια η Περιφέρεια Πελοποννήσου και οι απόψεις των κατοίκων της συγκεκριμένης περιφέρειας εκτιμούν ότι τα έργα, οι υποδομές και οι δράσεις που υλοποιήθηκαν δεν ήταν αρκετά, για να καλύψουν τις ολοένα κι αυξανόμενες ανάγκες. Απόρροια των παραπάνω απόψεων κι εκτιμήσεων είναι ότι το ΕΣΠΑ 2013 2020 πρέπει να έχει ως στόχους τη βελτίωση υποδομών που σχετίζονται με την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Ελλείψει της δρομολογημένης αξιολόγησης των δράσεων του ΕΣΠΑ 2013 - 2020, η οποία δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη από την Περιφέρεια Πελοποννήσου, η παρούσα εργασία δεν περιέχει σχετικά στοιχεία

Ένα ακόμα στοιχείο των δύο Σχεδίων ήταν η παροχή ποιοτικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και η ενίσχυση της συμμετοχής τους στα κοινά. Ο σκοπός της έρευνας η οποία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, ήταν να εξετάσει τις απόψεις των κατοίκων της Περιφέρειας Πελοποννήσου σχετικά με αυτούς τους στόχους.

Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα:

Σε ποιο βαθμό τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης βελτίωσαν συνολικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων της;

Από την ανάλυση των απαντήσεων φαίνεται ότι το σχέδιο Καποδίστριας, η πρώτη μεγάλη διοικητική μεταρρύθμιση σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δεν επέφερε μεγάλες αλλαγές στην ποιότητα ζωής των συμμετεχόντων στη έρευνα, αφού μόλις το 15% απάντησε ότι βελτιώθηκε η ζωή τους σε μεγάλο βαθμό. Ελάχιστα πιο πάνω είναι το αντίστοιχο ποσοστό για το Σχέδιο Καλλικράτης, περίπου 18%. Σημειώνεται ότι οι συμμετέχοντες συγκρίνοντας την παρούσα κατάσταση με αυτήν πριν την εφαρμογή των σχεδίων Καποδίστριας και Καλλικράτης, αναφορικά με το επίπεδο της ποιότητας ζωής των πολιτών, αυτά δεν φαίνεται να ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικά.

Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα:

Σε ποιο βαθμό τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης βελτίωσαν την ποιότητα των παρεχόμενων από τους ΟΤΑ υπηρεσιών;

η ανάλυση των απαντήσεων έδειξε ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν ότι περισσότερο βελτιώθηκε η εξυπηρέτηση του πολίτη, με το επίπεδο της βελτίωσης να είναι ελάχιστα άνω του μέτρια. Ελάχιστα πιο χαμηλά, και κάτω του μέτρια, αξιολογήθηκε η βελτίωση στην ποιότητα της Διοίκησης, η βελτίωση στην ποιότητα των υπηρεσιών καθαριότητας, όπως και η βελτίωση στην ποιότητα των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας, και της ποιότητας των υποδομών. Τέλος, χαμηλότερα από όλες τις υπηρεσίες αξιολογήθηκε η βελτίωση στην ποιότητα των υπηρεσιών αθλητισμού και των υπηρεσιών Υγείας. Σημειώνεται ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα αξιολόγησε χαμηλότερα από όλες τις υπηρεσίες αυτές που έχουν να κάνουν με την Υγεία.

Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα:

Σε ποιο βαθμό τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλλαν στην καλύτερη αξιοποίηση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων την ποιότητα των παρεχόμενων από τους ΟΤΑ υπηρεσιών;

φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά στη καλύτερη αξιοποίηση των συγκεκριμένων πόρων σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων, αφού το ποσοστό το οποίο θεωρεί ότι αυτό έγινε σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό ήταν αρκετά κάτω του 30%.

Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα:

Σε ποιο βαθμό τα Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλλαν στην προστασία τους περιβάλλοντος της περιοχής, στην ανάπτυξή της, στη μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και στην αυτονομία της;

φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα Σχέδια δεν συνέβαλλαν σημαντικά και στο συγκεκριμένο τομέα σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων. Συγκεκριμένα, σε ποσοστό λίγο πιο χαμηλά από το 20% θεωρούν ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην προστασία του περιβάλλοντος σε μεγάλο ή σε πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ περίπου 25 % είναι το αντίστοιχο ποσοστό όσων θεωρούν ότι συνέβαλλαν στην ανάδειξη της περιοχής. Αναφορικά με την οικονομική ανάπτυξη το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 20%.

Σχετικά με το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα

Υπάρχουν διαφορές στις απόψεις των πολιτών σε σχέση με τα δημογραφικά τους στοιχεία;

δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις περισσότερες περιπτώσεις.

Συγκεκριμένα, οι γυναίκες πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι τα δύο Σχέδια συνέβαλλαν στην ανάδειξη της περιοχή και στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών. Ακόμα, σχετικά με την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών Κοινωνικής Πρόνοιας, οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι Γυμνασίου, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ., και για τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών καθαριότητας, οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι Γυμνασίου, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ καθώς και οι κάτοχοι Μεταπτυχιακού και Διδακτορικού τίτλου. Σχετικά με τη συμβολή των δύο Σχεδίων για μεγαλύτερη αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση, οι λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι Λυκείου, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι οι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ καθώς και οι κάτοχοι Μεταπτυχιακού/Διδακτορικού τίτλου σπουδών. Τέλος, σχετικά με την επίδραση των ετών διαμονής σε περιοχή της Περιφέρειας διαπιστώθηκε στατιστικά

σημαντική διαφορά μόνο στην περίπτωση της βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών Υγείας με τους λιγότερο ικανοποιημένους να είναι όσοι κατοικούν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου περισσότερο από 20 έτη, ενώ οι περισσότερο ικανοποιημένοι είναι όσοι κατοικούν από 6-10 έτη και ακολούθως όσοι κατοικούν σε αυτή έως και 5 έτη.

Από την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας, είναι εμφανές ότι οι κάτοικοι της δεν είναι ικανοποιημένοι αναφορικά από τη βελτίωση ζωής τους μετά την εφαρμογή των δύο Σχεδίων. Αυτό είναι ένα στοιχείο το οποίο πρέπει να προβληματίσει τους διοικούντες της Περιφέρειας και κατ' επέκταση να προχωρήσουν στις απαραίτητες βελτιωτικές κινήσεις, αφού δεν αρκεί μόνο η πρόθεση αλλά και το αποτέλεσμα που επέφερε η συγκεκριμένη διοικητική μεταρρύθμιση. Η ίδια η Περιφέρεια δεν μπορεί να είναι ικανοποιημένη από την αποτελεσματικότητα απορρόφησης πόρων, παρά τις προσπάθειες σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Κύριος στόχος των δύο Σχεδίων ήταν η δημιουργία Ο.Τ.Α. οι οποίες θα έχουν το κατάλληλο μέγεθος και τους πόρους, προκειμένου να συμμετάσχουν σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα Ανάπτυξης και να χρηματοδοτηθούν έργα και υποδομές από αυτά. Χωρίς τα δύο Σχέδια, κατά πάσα πιθανότητα η κατάσταση να ήταν χειρότερη.

Το δείγμα της έρευνας ήταν μικρό και συγχρόνως πρόκειται και για ένα δείγμα ευκολίας με αποτέλεσμα να μην είναι αντιπροσωπευτικό και να μην παρέχει τη δυνατότητα για γενίκευση των συμπερασμάτων της. Παρόλα αυτά παρέχει στοιχεία τα οποία χρήζουν μελέτης και αξιολόγησής. Κρίνεται σκόπιμο να διενεργηθούν και άλλες ανάλογες έρευνες, σε μεγαλύτερο δείγμα, και με χρήση πιθανοτοδικής μεθόδου δειγματοληψίας. Επίσης, κρίνεται σκόπιμο να υπάρξουν ανάλογες έρευνες και τις άλλες Περιφέρειες της χώρας, αφού η αποτελεσματικότητα των δύο Σχεδίων δεν είναι δυνατόν να κριθεί από μία και μόνο Περιφέρεια.

Για τη συγκεκριμένη Περιφέρεια θα ήταν επίσης χρήσιμο να συγκριθεί η αξιολόγηση του ΕΣΠΑ 2014-2020 από την Περιφέρεια, με τις απόψεις των πολιτών αναφορικά με το Σχέδιο «Καλλικράτης», το οποίο είναι σε ισχύ από το 2010, προκειμένου να υπάρχει μια πιο αντικειμενική άποψη σχετικά με ποιες δράσεις και προγράμματα υλοποιήθηκαν μετά το 2010, κυρίως μέσω του ΕΣΠΑ 2004-2020, και το πως αυτά αξιολογήθηκαν από τους πολίτες. Για να συμβεί όμως αυτό, θα πρέπει να περάσει ικανοποιητικός χρόνος, ώστε να φανούν οι θετικές και αρνητικές επιπτώσεις των έργων του Σχεδίου «Καλλικράτης» και να υπάρξει μία λεπτομερέστερη αξιολόγηση του όλου εγχειρήματος. Όσον αφορά τον βαθμό αξιολόγησης του Σχεδίου «Καποδίστριας, η ίδια η

βελτίωση του από την πολιτεία, μέσω του Σχεδίου «Καλλικράτης» καταδεικνύει τη μη ιδιαίτερη θετική αξιολόγησή του.

Σε ότι αφορά, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, φαίνεται πως είναι μια περιφέρεια, η οποία αποτελείται από πολλές ενότητες, που με τη σειρά τους αποτελούνται από πολλές δημοτικές ενότητες καθώς επίσης και μικρές κοινότητες. Ακόμη, γίνονται προσπάθειες, με σκοπό την ανάπτυξη της περιοχής, όπως είναι τη βελτίωση των υποδομών. Εξαιτίας της ποικιλομορφίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, παρά τις προσπάθειες που έγιναν, ο επιθυμητός στόχος του Προγράμματος δεν προσεγγίζεται σε ικανοποιητικό βαθμό, ιδιαίτερα στην υλοποίηση του αριθμού των έργων. Επίσης, παρουσιάζεται μηδενικός βαθμός βελτίωσης στον τόσο κρίσιμο κλάδο της υγείας, ο οποίος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Ένα ακόμη στοιχείο που αξίζει να παρατηρηθεί είναι η μη ισόρροπα κατανεμημένη υλοποίηση του αριθμού των έργων ανάμεσα στις Περιφερειακές Ενότητες. Για το λόγο αυτό πρέπει να εντατικοποιηθεί η προσπάθεια, ώστε οι στόχοι, που έχουν τεθεί, να επιτευχθούν.

Θα πρότεινα λοιπόν για την αποτελεσματικότερη οργάνωση όπως επίσης και διοίκηση των περιφερειών της χώρας μας, στα πλαίσια του προγράμματος «Καλλικράτης», να γίνεται πιο πλήρης και συχνή ενημέρωση των φορέων με τις ανάγκες αλλά και με τις απαιτήσεις των εκάστοτε Περιφερειών.

Η επιτυχία εφαρμογής των νέων διατάξεων, οι οποίες απορρέουν από τον σχετικό νόμο, απαιτούν την επιβεβλημένη συμβολή τόσο των δημοτικών όσο και των περιφερειακών αρχών. Συγκεκριμένα, οι δημοτικές και περιφερειακές αρχές επιβάλλεται να αντιμετωπίσουν θετικά τις διατάξεις του σχετικού νόμου και να παρέχουν τις ανάλογες εντολές προς τις αρμόδιες υπηρεσίες των νέων δήμων, οι οποίες δημιουργήθηκαν από τη συνένωση των παλαιότερων (Καψάλου, 2017).

Επιπλέον, καθίσταται αναγκαία η ομαλή συνεργασία και ο συντονισμός των δράσεων μεταξύ τοπικών φορέων, κυβερνητικών φορέων όπως επίσης και δημοτών, ώστε να βελτιωθεί η οργάνωση και η διοίκηση των ΟΤΑ και συνεπακόλουθα η αποτελεσματικότητά τους, αλλά και η βέλτιστη αξιοποίηση της υφιστάμενης δημόσιας περιουσίας. Εδώ θα ήθελα να προσθέσω ότι οι Δήμοι ή οι Περιφέρειες δεν μπορούν να επιτελέσουν το έργο τους χωρίς τη συμβολή των δημοτών τους, οι οποίοι, με τη σειρά τους, οφείλουν να αφήσουν στην άκρη τις πολιτικές αντιπαραθέσεις τους και να ψηφίζουν πρόσωπα, οι οποίοι διατίθενται να υπηρετήσουν με υψηλό φρόνημα το γενικό κοινωνικό

καλό, κι όχι κόμματα. Η επιλογή αυτή των δημοτών είναι μονόδρομος για την σωστή ανάπτυξη της κοινωνίας και θα συμπαρασύρει σε μία γενικευμένη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων και για όλους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ξενόγλωσση

- Brown J., Bowling A., & Flynn T. (2004). *Models of Quality of Life: A Taxonomy, Overview and Systematic Review of the Literature*. European Forum on Population Ageing Research.
- Diener, E. & Suh, E. (1997). Measuring quality of life: economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*, Vol. 40, No. 1, p. 189-216.
- Gilgeous, V. (1998). Manufacturing managers: their quality of working life. *Integrated Manufacturing Systems*, Vol. 9, p. 173-181
- Juniper, E.F. (2002). Can quality of life be quantified? *Clinical and Experimental Allergy Reviews*, Vol. 2, p. 57-60
- Ruževičius, J. (2012). *Management de la qualité. Notion globale et recherche en la matière*. Vilnius: Maison d'éditions Akademinė leidyba.
- Shin, D. (1979). The concept of quality of life and the evaluation of developmental effort. *Comparative politics*, Vol. 2, p. 299-304.
- Veenhoven, R. (2000) The Four Qualities of Life: Ordering Concepts and Measures of the Good Life. *Journal of Happiness Studies*, Vol. 1, p. 1-39.

Ελληνόγλωσση

- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1994). ΦΕΚ Α' 90/1994: *Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1994). ΦΕΚ Α' 153/1994: *Συμπλήρωση διατάξεων για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (1997). ΦΕΚ Α' 244/1997. *Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2010). ΦΕΚ Α' 87/2010: *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Δαράκη, Π. (1995). *Πολιτισμός και τοπική αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Πατάκη.

- Γεωργογιάννης, Π. (2008). Ο Τελευταίος "Καποδίστριας". Αθήνα: Tyrocenter.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2008). Η μεθοδολογία της εκπαιδευτικής έρευνας. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, J.W. (2011). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας* (επιμ. Τσορμπατζούδης, Χ., μτφ. Ν. Κουβαράκου). Αθήνα: Ίων.
- Καψάλου, Ε.-Α., (2017). *Συγκριτική προσέγγιση του συστήματος Αυτοδιοίκησης Καποδίστρια, Καλλικράτη. Μελέτη περίπτωσης Περιφέρεια Πελοποννήσου*. Μεταπτυχιακή εργασία. Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Κορίνθου
- Κλειώσης, Χ. (1981). *Η Συνταγματική κατοχύρωση της Τοπικής Αυτοδιοικήσεως*. Αθήνα.
- Λαδιάς, Χ. (2014). *Ειδικά Θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: Πολιτεία
- Μανωλοπούλου, Γ., Μπερέρης, Π.-Α., & Ματαίου, Ε. (2015). *Η Διαχρονική Εξέλιξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα*. Πτυχιακή Εργασία. Πάτρα: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας.
- Μπεσίλα-Βήκα, Ε. (2004). *Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τόμ. 1)*. Αθήνα: Σάκκουλα Αντ. Ν.
- Παπαρρηγόπουλος, Κ. (1993). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους: Νέος Ελληνισμός - IV Μεγάλη Επανάσταση (Τόμ. 16)*. Αθήνα: Κάκτος.
- Παπαδουκάκης, Δ. (2005). *Σχέδιο 'Καποδίστριας': οι κοινότητες στο μάτι του κυκλώνα. Ευτοπία: περιοδική έκδοση για τον ελευθεριακό κοινοτισμό*.
- Τάτσος, Ν. (1999). *Δημοσιονομική Αποκέντρωση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Τομαρά- Σιδέρη, Μ. (1999). *Η Ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση: Δοκίμια*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Τσενές, Η. (1986). *Τοπική αυτοδιοίκηση- Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Φοίβος
- Τσουντας, Κ. (2005). *Οι λειτουργίες του κράτους στα σύγχρονα πολιτεύματα*. Αθήνα: Εκδ. Εμμανουηλίδη.
- Φιωτάκη, Ε. (2015). *Η οργάνωση της Περιφέρειας (της αυτοδιοικούμενης)*. Αθήνα: Περιφέρεια Αττικής.
- Χρυσανθάκης, Χ. (2010). *Καλλικράτης: Ο Νέος Νόμος για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Αποκεντρωμένη Διοίκηση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Διαδικτυακές πηγές

Επίσημος ιστότοπος Περιφέρειας Πελοποννήσου: <https://www.ppel.gov.gr>, ανάκτηση
05/03/2022

Ελληνική Στατιστική Αρχή: www.statistics.gr, ανάκτηση 12/05/2022

Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων, ΕΣΠΑ 2004-2020 :

www.espa.gr/el/Pages/staticOPPeloponnisos.aspx, ανάκτηση 09/09/2022

Παράρτημα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Δημογραφικά στοιχεία

1. Σημειώστε το φύλο σας
Άνδρας
Γυναίκα

2. Σημειώστε την ηλικία σας
Έως και 30 ετών
31-40 ετών
41-50 ετών
51-60 ετών
Άνω των 60 ετών

3. Σημειώστε το επίπεδο μόρφωσης σας
Απόφοιτος Δημοτικού
Απόφοιτος Γυμνασίου
Απόφοιτος Λυκείου
Απόφοιτος ΑΕΙ-ΤΕΙ
Κάτοχος Μεταπτυχιακού/Διδακτορικού

4. Σημειώστε σε ποια Περιφερειακή ενότητα βρίσκεται ο τόπος κατοικίας σας.
.....

5. Σημειώστε τα συνολικά έτη κατά τα οποία ο τόπος διαμονής ήταν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου
Έως και 5 έτη
6-10 έτη
11-20 έτη
Άνω των 20 ετών

Σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης και ποιότητα υπηρεσιών και διαβίωσης

6. Βάσει του σχεδίου Καποδίστριας υπήρξε μεγάλη μείωση στον αριθμό των Κοινοτήτων και συνένωση Δήμων. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι αυτό βελτίωσε την ποιότητα ζωής σας;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό

7. Βάσει του σχεδίου Καλλικράτης υπήρξε κατάργηση των Κοινοτήτων, περαιτέρω συνένωση Δήμων και ίδρυση των Περιφερειών. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι αυτό βελτίωσε την ποιότητα ζωής σας;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό

8. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι τα σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης βελτίωσαν την ποιότητα των παρακάτω υπηρεσιών που παρέχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Υπηρεσίες	Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό
Εξυπηρέτηση του πολίτη					
Διοίκησης					
Υγείας					
Εκπαίδευσης					
Κοινωνικής Πρόνοιας					
Υποδομών					
Καθαριότητας					
Αθλητισμού					

9. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο

				βαθμό

10. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην καλύτερη αξιοποίηση των οικονομικών πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό

11. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής στην οποία διαμένετε;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό

12. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην ανάδειξη της περιοχής στην οποία διαμένετε;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό

13. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής στην οποία διαμένετε;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό

14. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης συνέβαλαν στην μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο
----------------	-----------------------	------------------------	------------------------	-----------------------

				βαθμό

15. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης ενίσχυσαν τους δημοκρατικούς θεσμούς;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό

16. Σε ποιο βαθμό θεωρείται ότι σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης οδήγησαν σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης με μεγαλύτερη αυτονομία από την κεντρική διοίκηση;

Καθόλου	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Σε μεγάλο βαθμό	Σε πολύ μεγάλο βαθμό

17. Συγκρίνοντας την παρούσα κατάσταση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με αυτή πριν τα σχέδια Καποδίστριας και Καλλικράτης πως θα την χαρακτηρίζατε αναφορά με την ποιότητα της σας;

- Σίγουρα χειρότερη
- Μάλλον χειρότερη
- Ούτε χειρότερη ούτε καλύτερη
- Μάλλον καλύτερη
- Σίγουρα Καλύτερη

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας

